

NAVARING,
AZ ÓRIÁS

MÍTOSZOK
ÉS MESÉK
ÚJ-GUINEÁBÓL

NAVARING, AZ ÓRIÁS
MÍTOSZOK ÉS MESÉK ÚJ-GUINEÁBÓL
NÉPEK MESÉI
EURÓPA KÖNYVKIADÓ BUDAPEST 1973

NAVARING, AZ ÓRIÁS
MÍTOSZOK ÉS MESÉK ÚJ-GUINEÁBÓL
NÉPEK MESÉI
EURÓPA KÖNYVKIADÓ BUDAPEST 1973

MILYEN A VILÁG?

(mbowamb)

Ott, ahol a horizonton az ég és a föld találkozik, laknak a föld alatt a földrengésemberek. A horizonton vannak az ég lábai, amelyekkel a földre támaszkodik. A lábak a föld alatt folytatódnak. Lefelé nyúlnak, és olyanok, mint a nagy sziklák. Ezeket a sziklákat fogják meg a földrengésemberek és megrázzák őket. Ilyenkor reng a föld.

A földrengésemberek szerint a mi földünk őfelettük van, az ég pedig alattuk. A föld közepében van egy nagy cölöp, amely a földet tartja. Úgy is mondják, hogy a földrengésemberek megfogják ezt a cölöpöt és rázzák. Ekkor remeg a föld. Mi, emberek, a föld alatt lakókat földrengésembereknek hívjuk, és magunkat nevezük embereknek. A földrengésemberek azonban, akik a föld alatt laknak, minket Taevambnak, vagyis Felső-Embereknek hívnak. A nap és a hold keleten mennek fel az emberek egére, és nyugatra mennek. Ott leereszkednek a földrengésemberek egére, és ott keletre mennek. Így mondják.

VAIMA ES RUNGA

(mbowamb)

Volt egyszer két fivér. Az idősebbet Vaimának, a fiatalabbat Rungának hívták. A két férfi mindig otthon ült a faluban. Egyszer csak így szólt az idősebb fivér: „Öcsém, kimegyek a mezőre és megmunkálok egy új földdarabot. Te maradj itthon és vigyázz a disznóra. Áss ki batátát és főzz ebédet!” Aztán, a fivért egyedül hagyva, útra kelt. Amikor kissé már eltávolodott a falutól, madárrá változott és elrepült. Elérkezve egy távoli településre, lopott egy disznót, és ezt egy másik helyre vitte. Ott megfőzte a húst, és annyit evett belőle, amennyit csak bírt. A maradék húst félretette magának. Este azután hazament a fivéréhez. Ettek, és lefeküdtek aludni. Másnap reggel az idősebb fivér azt mondta, hogy dolgozni akar a mezőn. Útnak is indult, öccsét pedig egyedül hagyta. Odakint azonban ugyanazt tette, mint előző nap, és este érkezett haza. A következő napon ugyanezt csinálta. Egy napon azután így szólt hozzá az öccse: „Bátyám, te megmunkáltál egy új földdarabot. Ha van hely, amit még nem vetted be, úgy elmennék ma veled. Így együtt tudnánk dolgozni. Gyere, elmegyek veled!” Erre ezt felelte a bátyja: „Nem, ez nem megy! Egyedül akarok kimenni a mezőre és egyedül akarok dolgozni.” A fiatalabbik így válaszolt: „Rendben van. Menj csak. Én majd itthon maradok és kiásom a batátát.” Így aztán elment az idősebbik. Miután elment, a fiatalabb is felkerekedett és utánaindult. Útközben egy batátaföld mellett haladtak el, ahol sok ember dolgozott és batátát ásott ki. Amikor a két férfit közeledni látták, így szóltak: „Ohó, ott jön Vaima, a férfi, aki embert eszik! Ma még az öccsét is magával hozta. Vajon ma a testvérét akarja megenni, hogy magával viszi?” A két férfi ezután továbbment és elért egy nagyon magas hegyhez. Ott egy citromfűbokrot találtak. Ezt az idősebb fivér felemelte. A citromfűbokor alatt egy út volt, amin továbbment, öccse mögötte ment. Figyelte a bátyját, és ugyanúgy cselekedett, mint az. Amikor az úton leereszkedett, látta, hogy nagyon szép minden odalenn. Volt ott egy táncter, s egy nagy főzőhely is sok gödörrel, azonkívül egy füves térség. Ide mentek mindketten. Amikor a fiatalabb fivér odaért, elbújt egy bokorban és figyelte a bátyját. Az bement a férházba és fogta a húst, amelyet félretett magának. Leült a húshoz a szabadban, és annyit evett

belőle, amennyit bírt. A maradékot otthagya. Amikor végzett az étkezéssel, visszament a házba, feltűzött magára néhány madártollat és elrepült. Miután elment, a fiatalabb fivér elhagyta a búvóhelyet és bement a házba. Ott fel tornyozva sok főtt húst látott. Ekkor ezt gondolta: „A bátyám butának tart, és rosszul bánik velem. Mindig sok húst evett, de nekem semmit sem adott belőle.” Vett magának egy fél disznót, ehhez a gerincet és a fejet, és hazavitte a húst a faluba. Otthon zöldséget szedett, megfőzte, és megmelegítette a húst. Ezután felvágta a húst, evett belőle, és a bátyja számára is tett félre egy darabot. A maga számára is tett félre némi húst. Mire végzett ezzel, hazajött a bátyja. A fiatalabb fogta a húst és odaadta. Bátyja ezt kérdezte: „Öcsém, ki adta neked ezt a húst?” A fiatalabb ezt válaszolta: „Nem adta senki. Egy madár evett belőle és leejtette. Ott feküdt a földön. Így hát felvettem és ettem belőle.” Erre így szólt a bátyja: „Rendben van!” Ezután mindketten megették a vacsorájukat és aludni tértek.

Másnap reggel ezt mondta az idősebb fivér a fiatalabbnak: „Tegnap elmentél oda, ahová járni szoktam, és ott láttad a főtt húst. Így van?” Ezt felelte a fiatalabb: „Nem, fogalmam sincs arról, hová szoktál járni. Hogyan láthattam volna a húsodat?” Az idősebb erre ezt válaszolta: „Semmi baj! Ma együtt megyünk ki a földemre és együtt dolgozunk.” Így hát együtt keltek útra.

Amikor a hegyre értek, felemelték a citromfűbokrot és leereszkedtek. Látták, hogy egy gyönyörű szép tér van odalenn. Ezután a férfiházba mentek, és ettek az ott heverő főtt húsból. Miután eleget ettek, otthagyták a maradék húst. Ekkor így szólt az idősebb fivér a fiatalabbhoz: „Mutatok neked valamit!” Fogott két csomagot és kibontotta őket. Az egyik csomagban a ntova madár tollai voltak. Ennek egy részét odaadta az öccsének, a többi tollat megtartotta magának. A két fivér ezután magára tűzte a tollakat és elrepült. Mindkettő lopott egy kövér disznót, leölte és elvitte a térre. Amikor a tánctéren letették a disznókat a virágok mellé, így szólt az idősebb fivér a fiatalabbhoz: „A disznófejeket nyersen esszük meg. Láss hozzá és egyél!” Maga is vett egy fejet és nyersen megette. A fiatalabb fivér azonban így szólt: „Látom, te meg tudod enni nyersen is, én azonban képtelen vagyok erre. A magamét megfőzőm és úgy eszem meg.” Miután az idősebb megette a disznófejet,

bementek a férfiházba, lepörkölték a disznókról a szórt és megfőzték a húst. Miután a húst betették a főzőgödörbe, az idősebb Vaima így szólt a fiatalabb Rungához: „Azt hittem, hogy ketten együtt tudnánk dolgozni, embereket ölni és megenni. De látom, te nem akarsz embert enni. Mondtam neked, hogy edd meg a disznófejet nyersen, de képtelen voltál rá. Így hát itt fogsz lakni a földön. Az lesz a munkád, hogy disznókat tenyész. Nőket veszel feleségül és gyermekeket fogsz nemzeni! Élj itt a földön! Én felrepülök az égbe, majd elvetődök a föld minden részébe, és megölöm és megeszem az embereket.” Ezzel öccsére hagyta a húst, és sok értékes holmit adott neki. A csomagot is az öccsének adta, és így szólt: „Ezt a csomagot ne nyisd ki, és a dolgokat, amik benne vannak, ne nézd meg! Vigyázz rá! Ha már eleget kószáltam, visszajövök hozzád egy napon, és akkor magammal viszem a csomagot!” Ezután otthagya öccsét és elment.

A fiatalabb fivér a téren maradt és ott is lakott. Feleségül vett egy nőt, és sok gyereket nemzett. Egyik este aludni tértek. Amikor másnap reggel felébredtek, ezt gondolták: „Már ideje felkelni!” De nem akart nappal lenni. Bár hajnal volt, a nap még nem kelt fel. Minden oldalról sötétség jött, és ismét éjszaka lett. A férfi és felesége a házban ültek és ezt mondták: „Ohó, most megint éjszaka lesz! Vajon mit jelent ez?” Amint így beszélgettek erről, egyszer csak arra repült a férfi bátyja, leereszkedett a földre, és az ajtóhoz lépett. Ott felkiáltott: „Öcsém! Adtam neked egy csomagot. Add most vissza nekem. Azért jöttem, hogy elvigyem!” Öccse így válaszolt: „Jó, hogy eljöttél!” Ekkor elment arra a helyre, ahol a csomagot őrizte, magához vette és kivitte a szabadba. Ott a másik fivér kibontotta a csomagot, de közben ezt gondolta: „Ugyan kinyitotta-e az öcsém a csomagot?” Amikor kibontotta, látta, hogy öccse nem nézte meg a csomagban levő dolgokat. Ekkor ezt mondta neki: „Öcsém, ha kinyitottad és megnézted volna a csomagot, úgy most megennélek!” Mivel azonban az öccse nem nézte meg a csomag tartalmát, az idősebb fivér ismét elrepült. Miután eltávozott, eltűnt a sötétség, és visszatért a nap.

A fiatalabb fivér addig élt gyermekeivel, míg mindnyájan meg nem haltak. Mi most azt mondjuk, hogy az a férfi, aki az égbe repült,

ott tartózkodik. Attól a férfitől, aki a földön élt, származunk mi, emberek. Így mondják és mesélik ezt a történetet.

AZ EMBERISÉG EREDETE

(wantoat)

Amikor emberek még nem voltak a földön és mindent szellemek népesítettek be, élt egy öregember, akinek volt egy unokája. Ezek ketten azonban nem a szokásos módon voltak egymás rokonai. Nos, egy napon megparancsolta az öreg az unokájának, menjen egy kvombu fához és lőjön ott egy kanam galambot. A fiú úgy tett, ahogyan neki mondták. Elment a fához, és ott meglátta a fa terméséből eszegető galambokat. Lelőtt egy galambot és elvitte az öregembernek. Amikor a fiú kihúzta a nyilat a madárból, hatalmas sugárban kezdett ömölni belőle a vér. A fiú először egy nagy fatálban fogta fel a vért. De a fatál nem bizonyult elegendőnek. Az öreg ekkor megparancsolta a fiúnak, hogy menjen el és mindegyik bambuszfajtából vágjon egy darabot. Amikor a fiú a bambuszszálakat hazahozta, mindegyikbe vért kellett engednie. Miután minden cső tele volt, megszűnt vérezni a seb. Az öreg most belülről bezárta a kunyhót, és hatalmas tüzet szított. A fiú nagyon megijedt, és többször is el akart futni, de az öreg a vállánál fogva mindig lenyomta, és mind közelebb és közelebb tolt a tűzhöz. A fiúról patakokban ömlött az izzadság. A bambuszcsövek végül is nem bírták elviselni a nagy forróságot. Hangos durranással megpattantak, és mindegyik bambuszcsőnek a tövénél ott állott egy meztelen férfi és egy meztelen nő: az első emberek. Az öreg – egyetlen pár kivételével – mindegyiküknek megparancsolta, hogy hagyják el a völgyet, és valahol másutt keressenek maguknak lakóhelyet. Csak azok az emberek, akik a toit bambuszból jöttek ki, maradhattak a Jupna-völgyben. Tőlük származnak a völgyben élő emberek.

HOGYAN KELETKEZTEK AZ EMBEREK?

(marind-anim)

A demák egyszer Szangasszéban, a föld alatt, nagy ünnepséget rendeztek, majd keletnek indultak. Egy Giuri nevű, hosszú szőrű dema-kutya szintén a földön tartózkodott, és meghallotta a vándorló demák zaját. Szimatolgatott, felásta mancsaival a homokot, tovább figyelt, és a zaj után kelet felé ment. Átúsza előbb a Bian, majd a Kumbe folyót, és a zajt meg a szagot követve, végül Kondóba ért, ahol a lárma erősebb lett. Amikor azután eljutott egy kis patakhoz, a Marióhoz, és megint kaparni kezdte a homokot, a feltörő vízzel különös lények kerültek a napfényre, akiknek félig hal-, félig embertestük volt. Úgy néztek ki, mint az emberek, de végtagjaik a testükhöz voltak nőve, kéz- és lábujjaik hasonlóképpen, de nem volt orruk, fülük, szemük, szájuk sem. Jelen volt itt egy Uar-dema is, és amikor látta az embercsírákat kibújni a földből, csőrével felcsípte, és mivel azt hitte, hogy halakkal van dolga, le akarta nyelni őket.

„Mit csinálsz itt? – kiáltott rá egy másik dema, aki most ért oda. – Amiket itt felcsipegetsz, azok nem halak, hanem emberek” – szolt, és megmondta Uarnak, halássza ki az embercsírákat a vízből és tegye le őket a szárazra. Hűvös volt, és az embercsírák fáztak a hideg szélről és víztől. A dema ekkor tüzet rakott és bambuszt tett rá, amely a tűzön vidáman pattogott. Először egy kis bambusz kezdett el pattogni, és a hangra az embercsírák mindegyikén két gödröcske nyílt meg. Ebből lettek a fülek. „Poo!” – pattant meg egy másik, némivel vastagabb bambusz, és a lényeken két-két szemgödör hasadt. A harmadik pattogásra az orr nőtt ki, majd kis idő múlva egy nagyon hangos pattogás következett –egy vastag bambusz hasadt meg, és ebben a pillanatban mindegyik lény felkiáltott: „Ua-aak!”, mivel ezzel az utolsó erőteljes pattogásra felnyílt a szájuk is. A dema most kivágta a testhez szilárdan odanőtt végtagokat, a kéz- és lábujjakat hasonlóképpen, amelyek idáig úszóhártya módjára voltak egymással összenőve. A levágott bőrt a dema a vízbe dobta, belőlük lettek a piócák. A földből kijött lények most már igazi emberek voltak.

AZ IZZÓ FIÚ

(marind-anim)

Komolom szigetén egy fiú halászni indult a tengerpartra, de közben váratlanul beleesett egy mély gödörbe. A gödörben szörnyű volt a hőség, ettől a fiú is tűzvörös lett és izzani kezdett.

Később férfiak jöttek arra. Erezték a hőséget, felfedezték a gödröt, és benne meglátták a fiút. Tetszett nekik a fiú szép vörös színe, és megkísérelték kiszabadítani a gödörből, hogy magukkal vigyék a faluba, de senki nem tudta megfogni az izzó fiút. Ekkor bambuszcsőben vizet hoztak a tengerből, és a vörös fiúra öntötték. A fiúból gőz szállt fel az égig, és ott felhő lett belőle. Most már annyira lehűlt a fiú, hogy a férfiak kihúzhatták a gödörből.

A fiút Mombumba vitték, és ott paradicsommadár-tolkakból készült fejdísszel ékesítették fel. A fiú azonban újból izzani kezdett, és a férfiak megijedtek, hogy egész Mombumot fel fogja gyújtani. Ezért kiűzték a faluból.

Az izzó fiú fel akart menni a hűsítő felhőkhöz. Megpróbált felmászni egy yamindán, de a hőség elszárította és lángokra gyújtotta az indát. Ezért egy magas fára mászott fel, de ez ugyancsak tüzet fogott. Mielőtt azonban a fa elégett volna, a fiú elérte a felhőket és fenn volt az égben, ahol a nap, Katané lett belőle. Sugarakként még mindig látni rajta a paradicsommadár tollait, amikkel a Mombum-beliek az izzó fiút díszítették.

Éjszaka, amikor hűvös van, Katané visszatér Komolomon levő meleg gödrébe. Ezután végigmegy azon a föld alatti úton, amelyet valamikor a démonok ástak Kondomariv felé vezető útjukon, és egészen addig halad, míg az öreg Maro folyó mögött ismét felszínre ér. Hőjétől azután világos ép meleg lesz mindenütt, és ő lassan megint végigvonul az égen egészen Komolomig.

Ott, ahol Katané reggelente megjelenik, egy magas emelvény látható, ami egészen fehér, és úgy néz ki, mintha mészből lenne. Éjjel-nappal hatalmas tűz ég rajta, amelynek fénye messzire sugárzik.

Azok az emberek, akik a tűzdémont tisztelik, azt állítják, hogy ezt a tűzemelvényt ő építette, amikor Kondomarióból az öreg Maróhoz költözött. De ezt nem hitték el azok az emberek, akik ismerték Katané történetét, és ezért felkerekedtek, hogy a végére

járjanak a dolognak. Csónakjaikkal mind feljebb és feljebb mentek a part mentén, idegen törzsekkel folytattak sikeres harcokat, míg végül a távolból egy szigeten megpillantották az emelvényen égő tüzet. Amikor azonban közelebb akartak menni hozzá, a víz olyan sűrű lett, mint az a pép, amelyet az Ambonból jött durrantóemberek esznek, és vissza kellett fordulniok, nehogy a csónakjaik ott ragadjanak.

Így hát még senki sem tudott végére járni a tűzállvány titkának. A durrantóemberek ugyan azt mondják, hogy más idegenek, akiket ingris-animnak neveznek, építették az emelvényt, de hát hogyan tudnának emberek ilyesmit alkotni? Nem ember, hanem démon emelte azt, és Katané mindennap ott kezdi meg égi útját.

HOGYAN SZÜLETETT A NAP?

(vagavaga)

Volt egyszer egy nő, aki minden idejét azzal töltötte, hogy gyomlált a kertjében, amely éppen a tengerpart fölött feküdt. Történt egy napon, hogy a nő nagy halat látott játszani a hullámverésben, és ezért lement oda, ahol a zátonyon megtörik a hullám, és kísétált a tengerre. A hal, amelynek vadumo a neve, lábához dörgölődött, orrával végigtapogatta a combjait, és bármikor ment is a nő a tengerbe, hogy játsszék a hallal, ugyanezt tette. A nő combja idővel duzzadni kezdett, egyre nagyobb és nagyobb lett, bármennyire kezelte is forró levélborogatással. Amikor már nem bírta elviselni a fájdalmakat, megkérte apját, hogy vagdossa be combját obszidián szilánkkal, ahogyan ez szokásos. Amikor apja ezt megtette, egy fiúgyerek bújt ki az egyik vágásból. A nő felvette a fiút, megmosta, és elvágta a köldökzsinórt, majd lefeküdt a tűz mellé, és megszoftatta a csecsemőt.

A fiú a többi falubeli gyerekekkel együtt nőtt fel. Egy napon azonban, amikor a gyerekek azzal játszottak, hogy dárdát hajigáltak a fákra és a cserjékre, a combból-született-gyerek, Dudugera, nem a fatuskókra vetette játékdárdáit, hanem társait célozta meg. A többi fiú mérges lett és gúnyolni kezdte, hogy az apja hal, és jobban tenné, ha visszamenne hozzá. A gyerekek ezután visszatértek a faluba, és megmondták anyjuknak, hogy Dudugera dárdákat hajított rájuk. Bár a bűnös anyja haragos volt, attól is félt, hogy fia rosszasága miatt bűnhődni fog, és ezért megkérdezte anyját, hogy biztonságba helyezheti-e nála, míg végül úgy döntött, hallgat az anyjára, és a fiút az apjának adja.

Így hát Dudugera anyja fiával a tengerpartra ment, jött a nagy hal, a gyermeket a szájába vette és keletre vitte, egy távoli vidékre. Mielőtt azonban Dudugera elhagyta volna az anyját, megmondta neki, tanácsolja rokonainak, takarítsák be cukornádjukat, tárójukat meg banánjukat, kertjeiket a Dujaunak nevezett nagy szikla árnyékába helyezték át, és ők maguk is távozzanak a falujukból, és ezentúl ennek a sziklának a védelmében éljenek. Mindezt pedig azért tegyék, mert ő, röviddel azután, hogy elhagyja őket, felmászik egy pandanuszpálmára, onnan pedig az égre, és minden fa, növény és ember meghal a falvakban, barátai azonban megmenekülnek, ha

engedelmeskednek neki és a Dujau szikla alatt keresnek menedéket.

Ahogy Dudugera megjövendölte, úgy is lett: hamarosan kiszáradtak a vizek, elszáradtak a fák, a kertek nem hoztak több termést, és a vidéken minden disznó meg kutya, végül pedig az emberek is elpusztultak a nagy hőségtől.

Egy reggel azonban Dudugera anyja fogott egy mésztartó edényt, felment egy dombra, és amikor a nap feljött, a tökből a meszet a nap arcába szórta. A nap becsukta szemét, így már nem volt olyan meleg, mint azelőtt, és váratlanul szemerkélni kezdett az eső. Másnap reggel felhők úsztak az égen, a nap pedig a felhők mögé bújt, amint ezt a mai napig is gyakran megteszi.

A HOLD

(mbowamb)

Egy esős napon a férfiak a férfiházban ültek és beszélgettek. Kis idő múlva a napról és a holdról kezdtek beszélgetni. Néhány férfi azt állította, hogy a föld azon a vidéken, ahol a nap otthona van, zsíros és fénylő. Más férfiak viszont azt mondták, hogy ez nem igaz, mert a nap országa vörösen izzik, és a hold országa fénylik zsírosán. Így vitatkoztak a férfiak, de nem jutottak dülőre. Ekkor így szólt egy férfi: „Én be akarom fejezni a vitát. Elmegyek a napnak és a holdnak az otthonába, és megnézem magamnak, hogy s mint állnak a dolgok.” Erre ezt mondta a többi férfi: „Rendben van! Menj el és nézd meg, így legalább majd tudni fogjuk, mi az igazság!” A férfiak kivájtak egy fatörzset, és sok élelmet hordtak össze. Az élelmet a törzs üregébe tették, és ide ültették a férfit is. A férfit ezután megkötözték, majd elzárták a fatörzs nyílását, és pedig úgy, hogy gyantával beragasztották. Ezután a csónakot a Wagi folyóhoz vitték és vízre bocsátották.

A folyó magával sodorta a fatörzset, és ez éjjel-nappal úszott a folyón. Miután a folyó elvitte messze keletre a fatörzset, ez egyszer csak nem úszott tovább. Észrevette ezt a férfi a fatörzs belsejében, és ezt gondolta: „Mi történt, hogy a folyó nem viszi tovább a fatörzset?” Nekilátott hát, hogy a fatörzs nyílását kifúrja, és addig-addig fúrt, amíg egy kis lyuk lett rajta, amin azután kinézett. Ekkor azt látta, hogy keleten egy nagy vörös szikla meredezik, ami a vizet elnyelte és elpárologtatta. Ezért állt meg a víz, és a fa törzs ezért nem tudott tovább úszni keletre.

Amikor a férfi ezt látta, kinyitotta a fatörzset, és kiugrott a folyó partjára. Magával vitte az élelmét is. Ezután leült a folyó partjára, és elfogyasztotta az ennivalót. Amint ott ült, jött egy lány vizet merni. Látta, hogy ott ül a férfi, odament hozzá és megkérdezte: „Fiatalember, hogyan tudtál idejönni?” A férfi ezt válaszolta: „Így történt: otthon arról beszéltünk és vitáztunk, milyen is lehet az a vidék, ahol a nap és a hold lakik, és mivel nem jutottunk dülőre, magam indultam el, hogy megnézzem magamnak ezt a vidéket. Így jöttem hát ide, de nem tudom, mihez kezdjek, hogy a nap és a hold országába jussak.” Erre ezt mondta a lány: „Rendben van, ne is törődj az egészszel. Gyere velem! Menjünk együtt haza a faluba!”

Elmentek hát a lány falujába. Amikor odaérkeztek, látta a férfi, hogy a faluban egy nagyon öreg ember él, aki homlokát a koipeka fa lombjával burkolta be. A lány és a férfi a faluban északnak ment, az öregember felé. Amikor odaértek hozzá, így szólt az öreg: „Lány, te egy férfit hoztál ide!” Erre ezt válaszolta a lány: „A folyóhoz mentem vizet merni, és ez a férfi ott ült a parton. Így hát elhoztam magammal haza.” Az öregember erre így felelt: „Rendben van!” Ezután az öreg férfi kiment a kertbe és cukornádat hozott. Odaadta a férfinak, és amíg ez evett, besötétedett. Ekkor a lány húst és más ennivalót vitt a férfiházba, és odaadta a két férfinak. Ezek ettek, és amikor végeztek, így szólt az öreg: „Barátom, most éjszaka van, így hát körbejárjuk az egész földet. Vagy inkább itthon maradsz és alszol?” A fiatal férfi így válaszolt: „Nem, veled szeretnék menni, és veled óhajtok maradni.” Együtt megindultak, és az égen nyugat felé mentek. Míg fent jártak, mendegéltek, így szólt az öreg férfi a vendégéhez: „Most odaértünk, ahol a társaid laknak. Látod őket?” A férfi már régóta látta őket, mégis ezt mondta az öregnek: „Nem, nem látom őket!” Így jártak körbe-körbe, majd amikor világosodni kezdett, visszamentek a hold falujába, és aludni tértek.

Amikor nappal lett, és kialudták magukat, így szólt az öreg férfi a vendégéhez: „Nos, most el kell menned. De előbb leölök egy disznót, és neked adom a húsát.” Levágott hát egy disznót, és a húsát odaadta a férfinak. A húson kívül adott még nyolc ráncoscsigát, nyolc gyöngykagylót és sok kauricsigát. Miután mindezt átadta a férfinak, ezt mondta: „Ha esteledik, útnak indítalak!” A férfi magához vette a dolgokat, várt estig, és közben körülnézett a vidéken. Látta, hogy a nap országa izzóan forró, és erősen csillog. A hold országa azonban zsírosán fénylett, és hűvös volt. Mikorra mindezt megfigyelte, este lett. Az öregember ekkor így szólt hozzá: „Nos, most el kell menned. Gyere ide hozzám!” Ekkor a férfit a tenyerére ültette és elhajította. A férfi így megint hazajutott falujába. Amikor a többi férfi és a fivérei meglátták, így kiáltottak: „Az a férfi, aki elment, most hazajött!” Mindnyájan köréje gyűltek, és látták, hogy húst és sok értékes dolgot hozott magával, mindent berakva egy hálótarisznyába. Amikor mindnyájan együtt voltak, a férfi így szólt hozzájuk: „Ti férfiak, a minap vitáztunk egymással. Én körülnéztem azon a vidéken, és most tudom, hogy néhányotoknak igaza volt.

A nap országa izzóan vörös, míg a hold országa zsírosán csillogó és hűvös.”

A magával hozott dolgokért a férfi egy asszonyt vásárolt magának. Amikor a többi férfi megtudta ezt, egyikük így szólt: „Barátom, te elmentél és szerencsével jártál. Ezért én is úgy döntöttem, hogy elmegyek a hold országába, és megnézek magamnak mindent!” Erre ezt felelte a férfi, aki már járt ott: „Nem, nem mehetsz el oda! Ha elmész, akkor lopni fogsz és más rossz dolgokat művelsz. Akkor meg fognak ölni.” De a férfi nem hallgatott rá, hanem mindig csak arról beszélt, hogy ő is el akar menni. Végül is ezt mondta a másik férfi: „Menj hát! Hiszen el akarsz menni. Tanácsot nem lehet neked adni. Menj hát!”

Amikor a férfi ezt hallotta, kivájt egy fatörzset, ezt levitték a folyóhoz és bedobták. A folyó magával vitte a fatörzset. Éjjel-nappal úszott a fatörzs, és ugyanazon a helyen állt meg, ahol a másik férfi fatörzse is megfeneklett. Amikor a férfi észrevette, hogy már nem úszik, kinyitotta a fatörzset, és látta, hogy a folyó nem folyik tovább. Keleten egy nagy sziklát látott, amely az egész vizet felitta. Vette hát az élelmet és kiugrott a partra, ott leült és enni kezdett. Ahogyan ott ült, látta, hogy egy lány megy a folyópartra, halászik, és hazaviszi a halakat. A lány odament a férfihez és megkérdezte: „Ember, hogy kerültél ide?” A férfi így felelt: „A napról és a holdról vitatkoztunk, és nem jutottunk dülőre. Így hát eljöttem, hogy magam nézzem meg ezt az országot.” A lány erre ezt mondta: „Rendben van. Gyere, elmegyünk a faluba.”

Amikor azonban a férfi a faluba ért, megerőszkolta a lányt. Utána mindketten bementek a faluba. Amikor megérkeztek, találkoztak a lány apjával, aki így szólt: „Te lány, egy férfit hoztál magaddal!” A lány így válaszolt: „A férfi nyugaton ült a folyónál, így hát magammal hoztam.” A lány ezután az apjára bízta a férfit. Ezek a férfiházba mentek, a lány pedig továbbment a faluba. De nem hozott ennivalót, és nem főzött a két férfinak. Így hát nem is vitt élelmet a férfiházba. Beült a házba, és ott nyugodtan tett-vett. Mikor beesteledett, ezt mondta az öregember: „Gyere, menjünk halászni, s közben járkalunk majd.” El is mentek, és fent az égen nyugatra mentek. Az öreg férfi ekkor megkérdezte a másikat: „Látod a tieidet odalenn?” Erre a férfi, aki innen ment oda, ezt válaszolta: „Már régen

látom őket, és most már le szeretnék menni hozzájuk!” Ahogy ott járkáltak, látta a férfi, hogy lenn a folyóban döglött halak úszkálnak, azok, amelyeket az öreg megölt és otthagyt. A lány ott szaladgált és összeszedte a halakat, ők ketten továbbmentek, és visszaértek a faluba. Ott az öreg adott neki néhány dolgot, és levágott egy disznócskát is. Amikor azután megint éjszaka lett, és a két férfi az égen nyugat felé indult, az öreg elengedte a másikat. Ez lezuhant, itt lent a fákra s más dolgokra esett, és összetörte a csontjait. Amikor az emberek meglátták a holttestét, így szóltak: „Ez a férfi rosszul viselkedett odafenn, ezért ölte meg őt a hold.” Halottsiratót tartottak, disznót vágtak, és megülték a halotti tort. „Ha mi most azt látjuk, hogy a folyókban döglött halak vannak, azt szoktuk mondani, hogy a hold ölte meg őket. Ahogyan a két férfi látta, úgy maradt ránk, és mi is úgy mondjuk el a történetet, amint ők mondták el valamikor.”

HOGYAN TÚNT FEL A HOLD AZ ÉGEN?

(Tumleo)

Egy férfi és egy nő – mindketten Tjuamban éltek – szágót készített, majd megették a lepényeket. Amikor elfogyott a szágó, megint elmentek az erdőbe, ahol újból kivágták a szágót, hogy hazamenve elkészítsék és elfogyasszák. A fazékban azonban maradt némi szágó, de amikor már ez is vége felé járt, megint csak el kellett menniük az erdőbe. Hajnalban szóltak legidősebb lányuknak, hozzon nekik némi szágót. A gyerek a szágóhoz ment, és mit lát: a darabka szágó holddá változott.

A gyerek odafutott az anyjához, és ezt mondta: „Mama, mama, kaptunk valamit, ami egészen kicsi, és mégis csodaszép!” „Mi az?” – kérdezte tőle az anyja, a lány azonban így szólt: „Gyere! Majd megmutatom!” Mindketten odamentek a fazékhoz, látták benne a holdat, és nagyon örültek neki. Felkeresték az apát, és ezt mondták neki: „Egy holdat kaptunk ajándékba!” Amikor ezt meghallotta a kisebbik lány, gyorsan odament és megkérdezte nővérétől: „Nővérem, mi történt?” Ez így válaszolt: „Menj és emeld le a fedőt a fazékról, de légy nagyon elővigyázatos.” A lány odament, belenézett a fazékba, visszajött, és boldogan rámosolygott a nővére. Az anya és az apa így szóltak hozzájuk: „Vigyázzatok jól erre a Dologra, hogy mindig világítson, ha eszünk. Vigyázzatok rá jól mindketten!”

Nemsokára az anya és az apa megint az erdőbe ment. Miután két napig ott voltak, északnak indultak, majd éhesen hazatérve, valami ételt készítettek és kényelmesen elfogyasztották. Amikor a szágó megint elfogyott, így szólt az apa az anyához: „Induljunk! Menjünk az erdőbe.” Elmentek.

De amikor hozzáfogtak a szágó kivágásához, összeszorult az apa szíve – a két kislány ugyanis kivette a holdat a fazékból és játszani kezdett vele.

Amikor másnap megint játszani kezdtek a holddal, meglátta ezt a Gonosz Asszony szelleme, leszállt a földre, letépett egy levelet egy vad táróról és arcát mögéje rejtette. A nagyobbik lány odadobta a kicsinek a holdat, majd a kicsi odakiáltott a testvérenek: „Nővérem, vigyázz, most odadobom neked a holdat!” „Rajta, csak dobd!” – kiáltott vissza az idősebb. De a holdat elkapta a Gonosz Asszony szelleme, és eldugta.

A két lány odaszólt neki: „Ugyan dobd vissza! Nagyon félünk, hogy apánk és anyánk megszid bennünket!” A szellem azonban így válaszolt: „Nem! A hold ezután nemcsak nektek világít, hanem minden embernek, bárhol is éljen. Ugyanúgy mindenkié, mint ahogyan a tiétek is.” Ezzel fogta a holdat és felszállott vele az égre.

Amikor az apa és anya hajnalban hazatért és megtudta, mi történt, nagyon megszidta a két lányt, és minden reggel veszekedett velük. Ezek nagyon a szívükre vették a szidást és elhagyták a szüleiket.

HOGYAN KERÜLT A FIASTYÚK ÉS A HAJNALCSILLAG AZ ÉGRE?

(Tumleo)

Élt egyszer egy férfi, akinek két nővére volt. Mindhárman együtt laktak ugyanabban a kunyhóban. A férfinak még nem volt felesége, és a két nővér is hajadon volt, csak egy falubeli nőrokonuk ment férjhez. A férfi egyszer kijelentette, hogy megnősül. Nővérei azonban ezt mondták neki: „Nem engedjük! Ha feleségül veszel valakit, akkor attól tarthatunk, hogy éhezni fogunk.”

A férfi komoran hallgatta nővéreit, és amikor beköszöntött az éjszaka, elindult halászni. Fogta a fáklyákat és a szigonyait, betette őket a csónakba, a csónakot a vízre tolt, evezni kezdett, és közben lóbálta a fáklyát, hogy odacsalogassa a halakat. Meg is szigonyozott néhány halat, közöttük nagyokat és egészen kicsiket, s tovább lóbálta a fáklyát. Amikor a fáklya már kezdett egészen elégni, továbbvezetett, míg a part közelébe nem ért. De nem szállt ki a partra, hanem a tengeren maradt, megrázta a fejét, és ez levált a törzséről. Ekkor fogta az egyik nagy halat, ledugta a hasába. Csak az egészen kis halak maradtak a csónakban, a nagyokat mind ledugta a hasába. Ezután fogta gyorsan a fejét és feltette a törzsére, úgy, hogy a kettő jól illeszkedjék.

Ezután partra evezett, messze kihúzta a csónakot, fogta az apró halakat és hazament. Otthon így szólt a nővéreihez: „Nincsen hal!” Ezek így válaszoltak: „Csak lóbálsz a fáklyákat és mindegyiket elégeted, de eredmény nincsen. Mi pedig hiába és megint csak hiába készítjük neked a fáklyákat!” De a férfi magyarázatot adott nővéreinek, megmutatta nekik az egyik szigonyt, és ezt mondta: „Látjátok ezt a szigonyt? Belevágtam egy nagy halba, de a hal eltörte a nyelét.” Ezután minden éjszaka fogott fáklyával halakat, hazament és nővéreinek ilyen és hasonló történeteket mondott el.

A falubeli rokonnak, aki férjhez ment, volt egy fia. Egy napon a két nagynéni magához hívta a fiút, és ezt mondták neki: „Eredj és feküdj le éjszaka a nagybácsi csónakjában. Ha meglát, akkor ezt mondd neki: »Nagybácsi, a többi gyerekekkel együtt játszottam, de elfáradtam és lefeküdtem a csónakodban!«” A gyerek igent mondott a nagynéniknek.

Amikor a kisfiú éjjel hallotta, hogy a nagybácsi készülődik a halászatra, gyorsan a csónakhoz surrant és belefeküdt. A nagybácsi vízre tolta a csónakot, kivezette a nyílt tengerre, és messzire a parttól lóbálni kezdte a fáklyát. Meg is szigonyozott néhány halat, nagyokat és aprókat egyaránt, de tovább lóbálta a fáklyát. Amikor a fáklya leégett, kettétörte a szigony hegyét, majd dél felé evezett és a part közelében maradt. A csónakban rejtőző fiú pedig látta, mit tesz a nagybácsi: lerázza a fejét, fogja és a nyakán keresztül a hasába dugja a halakat. A fiú mozdulatlanul, kidülledt szemmel nézte végig mindezt. A nagybácsi ezután fogta a fejét, hogy a helyére tegye, de a fej nem akart jól illeszkedni, s a dühös nagybácsi hiába próbálkozott. Ekkor letette a fejét, kivette a hasából a halakat, eldobta őket, és meggyújtott egy fáklyát. A fáklya fényénél meglátta az unokaöcsöt a csónakban, és megkérdezte: „Ki hívott ide?” A fiú így válaszolt: „Nagybácsi, a többi gyerekekkel játszottam, de elálmosodtam és lefeküdtem a csónakban.” A nagybácsi nem szólt egy szót sem, hanem gyorsan evezni kezdett. A partra érve az apró halakat unokaöccsének adta, és mindketten hazamentek. A férfi otthon semmit sem mondott nővéreinek.

Hajnalban aztán fogta magát, felmászott egy kókuszpálmára, leszakított néhány éretlen meg érett kókuszdiót, majd levágott pár vitorlának való levelet. Mindent levitt magával, és a leveleket betette a szellemházba. Egészen estig a szellemházban maradt, összevarrta a pálmaleveleket és néhány helyen lyukat égetett rajtuk. Reggel így szólt nővéreihez: „Jöjjetek le éjszaka a házból, de ne éjfélután, hanem akkor, amikor még éppen csak hajnalodik. Majd látni fogjátok, mi fog felszállni az égre!”

A két nővér igent mondott. Éjszaka lefeküdtek, amikor azonban világosodni kezdett, lejöttek a házból. Fivérük ekkor keletnek indult, felmászott egy fára és lekiáltott: „Nővéreim! Ezentúl mindig éhezni fogtok, mert én felmegyek az égre!” Amikor a nővérek ezt hallották, odafutottak és utánamásztak a fára. Így hát a fivér elől mászott, az idősebb nővér középen, a fiatalabb pedig utolsónak maradt. Ekkor mindenütt kivilágosodott.

LÁTOGATÁS A HALOTTAK BIRODALMÁBAN

(marind-anim)

Egy férfinak meghalt a felesége. A bánkódó férj töprengett, hogyan láthatná még egyszer asszonyát, de bármennyit gondolt is a feleségére, annak halotti szelleme nem jelent meg neki. A férfi ekkor egy varázslóhoz fordult. Ez azt a tanácsot adta, hogy bontsa ki a felesége sírját, vegye ki a fejet és egye meg az agyvelőt – így ő is szellem lehet, akárcsak a felesége, és követni tudja őt.

A férfi megtette, amit a varázsló tanácsolt. Megette halott felesége agy velejét, mivel azonban szágólepényt is evett hozzá, csak félig lett halotti szellem, félig ember maradt.

Éjszaka megjelent neki felesége szelleme, és hosszú úton elvezette őt a halottak birodalmába, ami messze a Digul torkolata mögött fekszik. Közönséges halandók azon a tájon csak iszapot és mangroveerdőt látnak, és nem kívánnak ott élni, a férfi azonban csodásnak találta a vidéket. Semmi élvezhető nem nőtt ugyan arrafelé, de a halottak éjszakánként elrepültek régi kertjeikbe az emberek földjére, és annyi élelmiszert és kábító vati-növényt hoztak magukkal, amennyit csak akartak.

Másnap este eljöttek a szellemek, hogy tánccal köszöntsék az újonnanjöttet. Verték a nagydobot, amelyet Vorju, az első halott hozott el egykor a szellemországba, aztán táncolni kezdtek, és a csontvázak féktelen zajjal csörögtek. A vadul táncoló fiatal halottak mellett ültek azok, akik öregén haltak meg. Ezek olyan erőtlenek és gyengék voltak, hogy a pálmákhoz kellett támaszkodniok, különben szétesett volna a csontvázuk. Így táncoltak egészen reggelig, a férfi pedig irtózott tőlük.

Nappal, amikor a szellemek mind aludtak, megkérte feleségét, hogy vigye vissza őt az élő emberek közé. Az asszony meg is ígérte neki, hiszen megértette, hogy a férfi még nem igazi halotti szellem. Így aztán, mikor alkonyodott, szürke kócsaggá változott, és hátán villámgyorsan visszavitte a férfit szülőfalujába. Rövid búcsú után a nő ismét visszatért a halottak birodalmába.

A férfi szomszédai látták, hogy egy szürke kócsag hozta őt haza. Tudták, hogy a kócsag halotti szellem volt. Rátámadtak a férfira, és szidalmazták, miért akart élő ember létére halotti szellem lenni, majd éles kis kagylókéseket készítettek, és ezekkel a férfi

homlokát, mellét és karját sok helyen bevagdosták, hogy a vér és vele együtt szellem mivolta kifolyjon belőle. Ezután még mindenféle varázsszert kapott, amiktől ismét teljes emberré lett. Így nem kívánta már, hogy még egyszer lássa feleségét a halottak birodalmában.

A halottak viszont, akiket meglátogatott, becsapva érezték magukat, hiszen a férfi nem halott, hanem élő volt. Ezért olyan öreg halottak csontjaival dobálták őt, akiknek csontváza már szétesett, de nem sikerült eltalálniok a férfit. Még most is lehet ilyen, az égből lehulló csontokat látni. Ilyenkor úgy tűnik, mintha csillag hullana az égből, de mi tudjuk, hogy amit látunk, az egy halotti szellem csontja.

TOVÁBB ÉLNEK-E A HOLTAK A SÍRBAN?

(mbowamb)

Egy napon a férfiak a férfiházban ültek. Ahogyan ott beszélgettek, megszólalt egy törpe: „Amikor a halottakat eltemették, akkor jönnek a szellemek és magukkal viszik a lelkeket a halottak országába.” Több férfi is így vélekedett. Néhányan azonban úgy gondolták, hogy másként van. „Ha a halottakat eltemetik, akkor ott maradnak fekvé, ahol eltemették őket.” Vitatkoztak a férfiak, de nem jutottak dűlőre. Akkor ezt mondta az egyik kistermetű férfi: „Én elmegyek és magam nézek utána a dolognak, akkor majd tudni fogjuk, hányadán állunk.” Egy asszony éppen meghalt, így a férfiak a temetőbe mentek és egy darab földet megtisztítottak a sír számára. Felásták a földet, a kiásott fűcsomókat egymásra rakták, és így kényelmes rejtekhelyét készítettek. Ide bújt el a férfi, úgy, hogy egyenesen állt a fűben, fivérei pedig erős liánnal odakötötték a fűhöz. A férfit egészen befedte a fű, csak két szeme volt szabadon, hogy mindent láthasson. Miután így elrejtették, a férfiak hazamentek és magára hagyták társukat. Besötétedett, a fivérek bementek a házba és aludni tértek. A férfi, aki kint maradt a temetőben, a következőket látta az éjszaka: amikor egészen sötét lett, sok halott asszony jött a sövény közelébe. A nők ágakat lengettek a kezükben. Amikor arra a helyre értek, ahol az asszony el volt temetve, így szóltak hozzá: „Kedves barátnőnk, most te is itt vagy és alszol!” Ezután az asszony mellett sorba álltak. A halott válaszolt: „Ó, barátnőim, igencsak szeretnék aludni, de a közelben egy élő férfi van, aki engem figyel. Itt fekszem és szégyellem magam.” Amikor a többi nő ezt hallotta, egyikük ezt mondta: „Barátnőm, hol van az a férfi? Szeretném látni! Mutasd meg!” Ezután átkutatta a temetőt, és a fűben megtalálta az elrejtőzött férfit. Azonnal megragadta hosszú ásóbotját, és megindult a férfi felé, hogy leszúrja és megölje. A férfi megijedt és így kiáltott: „Gyertek, férfiak! Megöl a nő, megöl! Nem látjátok?” Es cibálni kezdte a kötelékét, és megpróbálta kiszabadítani magát. Fivérei azonban a házukban aludtak, és nem hallottak semmit. Amikor ezt észrevette, addig erőlködött, míg ki nem szabadult a fűből. Ezután begurult az erdőbe. Mivel meg volt kötve és nem tudott futni, addig hengergett és gurult, míg a háza ajtajához ért, ahol fekvé maradt. Fivérei még ezt sem vették észre. A házban feküdtek és mélyen

aludtak, még az ajtót is bezárták. Így a férfi ott maradt az ajtónál fekve, és sírt. Legalább a ház falának szeretett volna támaszkodni, ezért mindenfelé gurult, de hiába. Amikor másnap reggel fivérei felébredtek és megtalálták a férfit az ajtó előtt, fogtak egy baltát és keresztülvágták a liánokat, amikkel megkötözték őt. Ezután bevitték a házba. Ott a tűzhely mellé fektették, fát vágtak, tüzet szítottak, és ápolták, így feküdt a tűz mellett, és amikor némileg kipihente éjszakai élményeit, elmondta fivéreinek: „Pontosan úgy van, ahogyan azt az a férfi állította. A szellemek éjszaka eljönnek, és magukkal viszik az elhunytak szellemeit. Akik ezt állították, nem hazudtak. Azok a férfiak az igazat mondták. Sok asszony jött a sövényhez, és ágakat lóbáltak a kezükben. Ezt magam láttam. Azután így szóltak az elhunyt asszonyhoz: »Barátnőnk, gyere, menjünk el együtt!« Amikor ott álltak a kerítésnél, így szóltak hozzá: »Barátnőnk, most is alszol? Gyere, menni akarunk!« Akkor a halott ezt mondta: »Egy férfi van a közelben, és figyel engem!« Amikor ezt mondta, az ott levő asszonyok közül az egyik fogta a hosszú ásóbotját, hogy megszúrjon és megöljön. Ekkor kiszabadítottam magam, az erdőbe gurultam, és így értem haza.”

A KÉT LÁNY

(*mbowamb*)

Volt egyszer két lány, akik szerettek volna férjhez menni. Ezért egy nőtáncot rendeztek, és ennek során az egyik egy csúnya férfival, a másik pedig egy nagyon szép férfival jegyezte el magát. Amikor egy napon a batátaföldön dolgoztak, így szólt az egyik lány: „Nővérem, a te férjed csúf, én viszont egy nagyon szép férfihoz megyek feleségül.” A másik lány ezt mondta: „Nővérem, cseréljük ki férjeinket. Add nekem a te férjedet, és én neked adom az enyémet!” A cserét a másik nővér azonban elutasította. Ekkor így szólt a lány: „Nővérem, ez nem szép tőled. Megsértettél engem!” Ezután kiásták a batátájukat és hazavitték a faluba. Amikor odaértek, az egyik nővér rögtön összeszedte hálótarisznyáit és szoknyáit, beolajozta magát, és a férje falujába ment. A másik nővér azonban sértve érezte magát és bosszút forralt. Felakasztotta magát. Miután meghalt, lelke a másik nővér után ment. Amikor nővére házának ajtajához ért, látta, hogy a nővér ételt készít és banánért indul. Kiment a házból a kertbe, majd visszajött. Amikor látta, hogy jött a nővére, üdvözölte: „Nővérem, eljöttél!” Erre ezt felelte a másik: „Igen, eljöttem!” A nővér batátát adott neki ezekkel a szavakkal: „Nesze, egyél batátát, és aludj itt a házban!” Ezután beültek a házba és beszélgetni kezdtek. Amikor a zöldség megpuhult, a háziasszony kivette a levelekből és az egészet nővérenek adta. De ez semmit nem evett belőle, hanem az egészet eldugta maga mögött a fekvőhelyen. Amikor a másik nővér ezt látta, ezt gondolta: „Valami baj lehet a nővéremmel. Meghalt, és mint szellem visszajött, hogy megöljön!” A földkemencéből ekkor kivette a batátát, és egy részét elvitte férjének a férjébe. Ott így szólt a férjéhez: „Kedves férjem, egy asszony jött hozzám. Azt hiszem, hogy meghalt, és mint szellem jött el. Félek. Engedd, hogy itt aludjak veled a férjébe!” De a férfi nem engedett a kérésnek. A halott szelleme nővére után osont és hallgatózott. Amikor hallotta, hogy mit mond a férfi, gyorsan visszament az asszonyházba, és ott letelepedett. Amikor visszajött a másik asszony, így szólt a szellem: „Nővérem, elvitted a batátát, és sokáig voltál távol.” Azután kettesben üldögéltek. Az asszony azonban nem mert elaludni. Fogott egy gyékényt, és ott terítette ki, ahol a másiknak kellett volna aludnia. Amikor az lefeküdt, látta, hogy

nővérenek a nyelve hosszan kilóg. Félelmében ébren maradt. Hajnalban azonban mégis úgy elálmosodott, hogy mindenről elfelejtkezve elaludt. Nővére ekkor rávetette magát és megölte, majd egy disznókötéssel felakasztotta az asszonyt. Reggel, amikor a férfi hazajött, látta, hogy a felesége fel van akasztva a házban. A kezek az egyik oldalon nyugati irányban voltak felkötve, a lábak pedig a másik oldalon keleti irányban. Így lógott az asszony. Megijedt a férfi, és így szólt: „Tényleg megölték a feleségemet!” Sírt, hamut szórt magára, és levágta egyik ujját. Amint ott ült és jajgatott, látta, hogy a Rompena madár odarepül, és odakinn leül egy disznócölöpre. Miután ott ült egy ideig, ismét elrepült. Ezért mondják, hogy a halottak szellemei a Rompena madárrá változnak át. Ha visszajönnek, haragosak és fel akarják falni férjüket.

MIÉRT ELLENSÉGE A KÍGYÓ AZ EMBERNEK?

(numfor)

Nuforiban élt valamikor egy kígyó, akit Manszaszervorindinak hívtak. Akkoriban a kígyó még nem ölte meg az embert, hanem együtt aludt azzal a férfival, aki gondozta.

Két fivér lakott abban az időben a faluban. Az idősebbnek Bavé, a fiatalabbnak Mamboki volt a neve.

Bavének tizenkét felesége volt. Egyszer Bavé csónakkal kihajózott a tengerre. Mamboki nem akart vele menni, hanem otthon maradt.

Bavé akkor így szólt Manszaszervorindihoz, a kígyóhoz: „Mamboki vonakodik velem jönni, hát vigyázz jól rá; ha perkarát csinál valamelyik feleséggel, ha beszél vele – kösd meg mindkettőjüket.” Mamboki pedig perkarát csinált, beszélt Bavé egyik feleségével.

Amikor Bavé hazaérkezett, tizenegy asszony fogadta és hozott neki banánt. Bavé tizenegy réztányért látott, egy nő azonban hiányzott. Meghalt talán, vagy perkarát csinált? Megparancsolta hát fiainak, hozzák el a csónakból a vágókést és a csiszolókövet. Megcsiszolta kését, bár az már amúgy is nagyon éles volt. Levágta a szakállát, testéről és lábáról a szőrt, és érezte, hogy a kés nagyon éles.

Ezután bement annak a nőnek a szobájába, aki a perkarát elkövette. Ott meglátta Mambokit és az asszonyt a kettőjük köré csavarodott kígyóval. Bavé darabokra vágta a kígyót és kiszabadította őket, de a férfi is és a nő is már halott volt. A kígyó feje azonban tovább élt, elgurult és beleesett a tengerbe. Elúszott a ház előtt, megfújta a csigakürtöt, és így szólt: „Ti öltetek meg először engem, most már én foglak megölni titeket.” Azóta hadakozik a kígyó az emberrel.

RANOM MANE

(mbowamb)

Volt egyszer egy férfi, aki két nőt vett feleségül. A két asszony egy napon elindult békát fogni. Amikor a folyóhoz értek, látták, hogy a parton egy egészen kicsi fiú ül egy sziklán. Az egyik asszony így szólt: „Gyere, menjünk innen. Ez a fiú egy szellem!” A másik asszony azonban ezt válaszolta: „Gyere csak, nem szellem, ez csak egy kisgyerek. Beleteszem a hálótarisznyába, hazaviszem és felnevelem!” Odament hát és felvette a kisfiút. Becsomagolta hálótarisznyájába, hazavitte, és megszojtatta. A gyerek jól szopott.

Míg az asszony a gyereket szoptatta, a másik nő elment a férjébe, és ezt mondta a férjének: „Kint a folyónál találtunk egy egészen kicsi fiút, akit a másik asszony hazahozott, és most szoptatja. Én biztosra veszem, hogy a gyerek nem más, mint egy szellem!” A férje ezt felelte: „Az asszony, aki a fiút hazahozta, lakjon vele együtt az asszonyházban. Te azonban nem mehetsz. Maradj velem itt a férjébe.” Így hát az asszony ott maradt a férjénél, a másik nő pedig a fiúval az asszonyházban tartózkodott. A gyerek sok gondot okozott neki. Egyszer így szólt a fiú az asszonyhoz: „Fel akarok ülni!” Ha pedig felültette, akkor azt követelte, hogy fektesse le. Ha a mellét adta neki, nem fogadta el. Ha az asszony lefektette, hogy aludjon, akkor egyszerűen nem akart aludni. Így egész éjszaka nem hagyta nyugton az asszonyt.

Egyszer csak a fiú nem volt többé fiú, egy alattomos kis férfi lett belőle. Mikor hajnalodott, és az első fénysugarak feltűntek az égen, a kis férfi fogott egy baltát és agyonütötte az asszonyt. A fejét levágta és betette a hálótarisznyájába, majd levágta a két mellét, és feltűzte őket kint a disznók kikötésére szolgáló cölöpökre. A fejet elvitte magával, a testet pedig otthagya. Az úton a vér lecsöpögött a földre, úgyhogy látni lehetett a nyomokat.

Amikor kivilágosodott, a másik két ember is felébredt. Elsőnek az asszony serkent fel, és így szólt a férjéhez: „Ember, kelj fel! Nappal van. Menj és nézz a másik feleséged után!” A férfi kiment a szabadba, és az asszonyház felé ment. Egyszer csak látta, hogy két fehér madár ül a disznócölöpökön. Bekiáltott az asszonyházba: „Asszony, hozd gyorsan a nyilaimat! Ott ül két madár, le akarom löni őket!” De az asszony nem válaszolt, és a nyilakat sem hozta ki.

Amikor a férfi tovább kiabált, meghallotta a másik asszony is a férfi házból, és kivitte neki a nyilait. A férfi fogta a nyilakat, kifeszítette íját, és lőtt. Az egyik madarat eltalálta, de az különös módon nem rikoctozott, és nem is repült el. Megijedt ekkor a férfi, és így kiáltott: „Apa, ó, bátyám!” Azután odaszaladt megnézni a dolgot és látta, hogy a két fehér folt nem madár, hanem a felesége két melle. Befutott ekkor a házba, és látta, hogy a feleségét megölték, fejét és melleit pedig levágták. Csak a test volt még ott. Amikor a férfi ezt látta, jajgatott és sírt, hamut hintett magára, és levágta egyik ujját. Azután keresni kezdte a tettest. Látta a vérnyomokat az úton, és követte őket. Mikor egy darabot már maga mögött hagyott, elért egy földre, ahol két keselyű-nő dolgozott. Ezeket megkérdezte: „Valaki megölte a feleségemet, ezért jövök ide. Nem láttatok erre egy férfit?” A két asszony így válaszolt: „Férfi nem járt erre, de Ranom Mane, a szellem, az járt erre.” A férfi ezt hallva továbbment, és követte a vérnyomokat. Miután az út egy részét maga mögött hagyta, két erszényesállat-nőre bukkant, akik lárvákat ástak ki a földből. Megkérdezte tőlük is: „Ment erre egy férfi?” A két asszony így felelt: „Férfit nem láttunk, de Ranom Mane járt erre, mióta itt vagyunk.” Mikor a férfi ezt hallotta, továbbment, és két erszényesállat-nőhöz ért, akik szintén lárvákat ástak ki az étkezéshez. Ezekről is megkérdezte, hogy járt-e arra egy férfi. Azok ezt felelték: „Csak Ranom Mane járt erre.” A férfi továbbment, és egy nagyon magas hegyhez ért. Mivel itt több út keresztezte egymást, nem tudta, melyiken induljon el. Amíg azon töprengett, vajon melyik úton mehetett Ranom Mane, egy erszényesállat-férfi jött a hegyen felfelé, és kikérdezte a férfit. Ez elmondta: „Az emberek megölték a feleségemet, a fejét levágták és magukkal vitték. Így utánuk mentem. Járt erre egy férfi?” Így felelt erre az erszényesállat: „Én nem láttam senkit.” Amikor a férfi még mindig az utat kereste, és nem tudta, merre menjen tovább, az erszényesállat felemelt egy citromfűbokrot. Látta ekkor a férfit, hogy egy út van a bokor alatt, és azon ment tovább. Az erszényesállat-férfi követte. Mindketten leereszkedtek a hegyen, és lenn látták, hogy egy törpe a közelben áldozatot mutat be. Hallották imádkozni:

Anyám, ülj egyenesen!

Apám, ülj egyenesen!

Fivéleim, üljetek egyenesen!

*Mint ahogyan mái többször készítettem ételt magamnak,
úgy akaiok most is ételt készíteni.*

Amit naponta eszek, azt akarom most is elfogyasztani.

Miután a mondókát elmondta a törpe, odalépett hozzá a férfi, és így szólt hozzá: „Barátom, te éppen imádkoztál. Bizonyára leöltél egy állatot, és most meg akarod főzni.” Azt felelte erre a törpe: „Ó, nem főztem sokat! Csak néhány batáta van a földkemencében, és még ezek is nyersekek!” Ezt mondta erre a férfi: „Vedd ki a dolgokat a gödörből! Olyan éhes vagyok! Adj belőle valamit!” Így válaszolt erre a törpe: „Hiszen csak most tettem be őket. Majd később, ha már megpuhultak, kiveszem!” Amikor a törpe később kibontotta a gödröt, látta a férfi, hogy csak néhány apró batáta van benne. Ezeket a törpe odaadta a férfinak. Miután a férfi megette a batátát, így szólt: „Már készen is vagyok! Vedd most ki a többi is, ami még benne van a gödörben!” Ezt mondta erre a törpe: „Mit vegyek még ki? Hiszen már nincs benne semmi!” A férfi azonban nem engedett. Sürgette a törpét, és fenyegette, hogy megöli. Megijedt ekkor a törpe, belenyúlt a földkemencébe, és kivette az asszony fejét. Amikor odatette a fejet a férfi elé, ez felkiáltott: „Fiú, mid van neked? Különös dolgokat főzöl te!” A törpe ezt felelte: „Aj, kedves barátom, én ezt a fejet már korábban elloptam. Most eljött a tulajdonosa, így odaadom neked a fejet. Vidd magaddal a fejet, és tedd vissza a feleségedre. De ne ölj meg engem!” Azután adott a férfinak egy csomó varázsigét. A férfi hagyta, hogy a törpe elmondja őket, és jól megjegyezte a mondásokat. Amikor a törpe készen volt, a férfi fogta a baltáját, hogy agyonüsse a törpét. Annyiszor sújtott rá, ahányszor csak tellett erejéből, de a törpét egyszerűen nem lehetett megölni. Életben maradt. A férfi addig vágta belé a baltát, hogy már nem bírta tovább, de eredmény nélkül. A törpe életben maradt. Egyszer csak odajött az erszényes állat. Azt mondta a férfinak: „Menj ki gyorsan a kertbe. Ott vörös cordyliákat találsz. Tépd ki őket és dobd be a tűzbe!” A férfi kiment a kertbe, kitépte a vörös cordyliákat, és a tűzre dobta őket. Ezután lebontotta a házat, és mindent elégetett. Így halt meg a törpe.

A két férfi mindent otthagyt, fogta a nő fejét és hazavitte. Odahaza az erszényesállat-férfi újra feltette az asszonyra a fejét. Az

asszony életre kelt. A férfi fizetni akart a segítségért, összeszedte értéktárgyait, és kiterítette őket az erszénesállat-férfi elé. Tíz gyöngykagylót és tíz csigát tett eléje. Ehhez még kaurit és nyolc disznót adott. Amikor az erszénesállat-férfi ezt látta, megrázta a fejét, és így szólt: „Nem, nem fogadom el ezeket a dolgokat.” Megkérdezte tőle a férfi: „Mit adjak akkor neked? Mondd meg, ha szeretnél valamit!” A férfinak egy csomó gyöngykagylódarab lógott a szakállán. Az erszénesállat-férfi állandóan ezeket nézegette. A férfi megkérdezte: „Ezeket a kagylódarabokat adjam neked?” Nevetett erre az erszénesállat-férfi, és ezt mondta: „Igen, add nekem!” Erre a férfi levette a kagylódarabokat, és az erszénesállat-férfinak adta. Ez fogta az összes gyöngykagylót, és szétosztotta a barátai között, a gyöngykagylódarabokat azonban magának tartotta meg. Amiért az erszénesállat-férfi annak idején elfogadta a gyöngykagylódarabokat, azért olyan foltos a szőre ma is.

A GYÖNGYKAGYLÓK EREDETE

(mbowamb)

Volt egyszer egy szép lány. Minden férfi pályázott rá, és azon veszekedtek, hogy kinek lesz majd a felesége. Az egyik férfi egészen bizonyos volt abban, hogy elveszi a lányt, és arra gondolt, hogy részt vesz a nők táncában. Egy mokaünnepet is akart rendezni. Amikor elindult, hogy ott legyen a nők táncán, beolajozta magát, toldízt és gyöngykagylót tett magára, bedugta orrdíszét, és zöld csigahéjlapokat akasztott a fülébe. Miután így felékesítette magát, leölt egy disznót, és a húst magával vitte. A lány egy batátaföld közelében volt, és sok férfi gyűlt már köréje, akik mind a kezére pályáztak. Ez a férfi is odament. Amikor az ültetvény közelébe ért, meglátta őt a lány, és így szólt a többi férfihoz: „Már eleget táncoltam itt veletek, ti összesereglett férfiak, most hagyjuk abba a táncot. Apám anyaági nagybácsija érkezett meg, most róla akarok gondoskodni, hazaviszem őt a faluba.” Ezután a faluba ment a férfival. Amikor szülei meglátták a férfit, így szóltak: „Férfit hoztál magadnak.” A lány így válaszolt: „Igen, egy férfi van velem!” A szülők erre ezt mondták: „Rendben van!” Ekkor a férfi elővette a magával hozott húst, és a lány szüleinek adta. Azok szétvágta a húst, majd miután együtt elfogyasztották, aludni tértek. Másnap reggel így szólt a férfi a lány szüleihez: „A lány vonzódik hozzám, ezért feleségül veszem és elviszem magammal.” Amikor a szülők ezt meghallották, a kertbe mentek, tárót és batátát ástak ki, és hazavitték. Ezután leöltek egy disznót, és ünnepi ebédet főztek. Miután ettek, így szóltak a lányhoz: „Most fogjátok a húst és vigyétek magatokkal!” Mindketten felkészültek az útra, és elbúcsúztak a szülőktől. Ezek így szóltak kettejükhez: „Menjetek! Ha útközben vörös felhőt láttok innen felszállni, tudni fogjátok, hogy megölték minket. Ha fekete felhőt láttok, akkor nem történt bántódásunk. Figyeljete erre!” A pár ezután elhagyta a szülőket, és addig ment, míg egy hegycsúcsra ért. Itt letették terhüket, leültek, kipihenték magukat és kelet felé néztek, abba az irányba, amerről jöttek. Látták, hogy füst száll fel onnan. Ekkor így szólt a férfi a lányhoz: „Maradj itt, te lány. Valószínűleg megölték a szüleidét. Odamegyek és körülnézek. Indulok máris.” Gyorsan visszafutott, és sok férfit megölt a harcban. Egyet agyonütött, és otthagya feküdni a földön, azután mindjárt rögtön egy

másik felé fordult, és azt is megölte. Megölt mindenkit, aki csak útjába került. De mert egyedül volt, sok férfi vette körül, és megölték őt magát is. A lelke visszament az asszonyhoz, és ezt mondta: „Gyere, most továbbmegyünk!” A hegytetőn volt egy citromfűbokor. A bokrot felemelte a férfi, és alatta egy utat lehetett látni. Amikor a férfi az utat szabaddá tette, így szólt az asszonyhoz: „Ereszkedj le oda. Ott lent lakik egy asszony, aki úgy gondoskodik rólad, mintha az anyád lenne. Egy férfi is van ott, ő lesz az apád. Sok fivért is fogsz találni odalenn. Hozzájuk fordulj.” Az asszony leereszkedett hát, és amikor lent az emberekhez ért, látta, hogy azok jókedvűen beszélgetnek és nevetnek. Sokan voltak. Házaik és banánföldjeik, táncterük volt, és növényeket ültettek. Amikor az asszony az emberekhez ért, ezt kérdezték tőle: „Asszony, mi van veled?” Erre az asszony elmondta: „Ó, így történt. Egy férfival jöttem, aki azt mondta nekem, hogy ereszkedjek le ide. Ő maga azonban elment.” Azt mondták neki: „Jól cselekedtél.” Ezután beszélgettek, aludtak, együtt éltek. Másnap reggel sírt az asszony, a tengerhez futott és belenézett. Látta, hogy a tengerben nyüzsögnek az ebihalak. Gyorsan visszafordult, és elmondta a férfiaknak, hogy a tengerben sok ebihal úszik. A férfiak megmondták neki, hogy maradjon nyugton. Másnap reggel az asszony megint a tengerhez ment. Amikor látta, hogy ebihalak helyett most gyöngykagylók vannak a vízben, gyorsan visszafutott és elmondta ezt a férfiaknak. A férfiak a tengerhez siettek, fogták íjukat és nyilaikat, meglőtték a gyöngykagylókat, azután a nyilakkal kihúzták a gyöngykagylókat a vízből.

De mert a gyöngykagylókat kivették a vízből, most rossz az a hely. Mivel nyilakkal lőtték a gyöngykagylókat, ezek eltűntek, és most csak nagy tetvek élnek ott.

A KAKAS

(vedau)

Élt egyszer egy kakas Diriuában, akinek lakomát kellett adnia a többi madárnak. Megkért néhány, a saját közösségéhez tartozó madarat, hogy menjenek el és hozzanak tüzet, hogy az élelmet meg tudja főzni. De mindenki vonakodott, mondván, hogy messzire kellene menniök, amíg tüzet találnak. Így a kakas indult el, hogy tüzet szerezzen. Elsietett, és estére elért egy Lavolavora nevű lakatlan partrészre, ahol lefeküdt aludni. Másnap megint olyan gyorsan ment, ahogyan csak tudott, tüzet keresve mindazokban a falvakban, ahol megfordult. Végül elért Porotonába, amely Diriuától mintegy harminc mérföldre keletre fekszik. Itt végül talált tüzet, és egy lány adott neki zsarátnokot. Éppen készült visszasietni vele, amikor a lány megkérdezte, hol lakik. A kakas megmondta neki, és beszélt arról is, hogy lakomát szándékozik adni, és mivel a lány parazsat adott neki, meghívta, jöjjön el és vegyen részt az ünnepen. A kakas természetesen arra gondolt, hogy a lány olyan ennivalót hoz magával, mint a kókuszdió, ami volt az embereknek, a madaraknak azonban nem. A lány beszélt az apjának a kakas meghívásáról, és mivel az apa vágyott a kakasra és annak gyönyörű tollaira, beleegyezett, hogy lányával együtt elmenjen a lakomára és kókuszdiót vigyen magával. Titokban abban reménykedett, hogy meg tudja majd fogni a madarat. Amikor apa és lánya megérkeztek Diriuába, látták, hogy már minden madár összegyűlt a lakomára, és a lány megmutatta a kakast az apjának. A lány és az apja csónakkal mentek a lakomára, és miután üdvözölték a kakast, arra próbálták rávenni, hogy ússzon hozzájuk, és a csónakban levő kókuszdióval és bételdióval csalogatták. Lehet az is, hogy féltek a többi madártól. Mivel azonban a kakas nem tudott kiúszni hozzájuk, kénytelenek voltak kikötni a parton. Amikor a kakas odament a bételdióért, megragadták, belökték a csónakba, és kihajóztak a tengerre. Minden madár, köztük héják, kazuárok és még seregnyi kisebb madár odarohant, hogy megmentse a kakast. De amikor odaértek, a férfi átkozódni kezdett, és ezt mondta: „Ha megtámadtok minket, soha többé nem fogtok tudni repülni, és mindig csúsznotok vagy futnotok kell.” Ettől annyira megrémültek a madarak, hogy feladták az üldözést, néhány kivételével, akik viszont az átok miatt elvesztették

repülőképességüket. Közöttük volt a kazuár is, aki ettől fogva a sűrű erdőben él, és csak akkor tud futni, ha megtámadják. A férfi kelet felé vitte el a kakast, és a háza közelében tartja és enni ad neki. Csak a kazuár és még néhány madár, akik magukra vonták az átkot a kakas megmentésének kísérlete miatt, maradt Diriunában.

A HALAK SZÉTSZÓRÓDÁSA

(Ragetta)

Ragetta szigetén réges-régen volt egy mély és keskeny, sziklával teljesen körülvett vízmerítő gödör. A gödröt széles, lapos kő fedte be. A gödörben rengeteg kisebb-nagyobb hal úszkált, a nagyobbak rendszerint a fenékhez, a kisebbek a víz felszínéhez közel.

A vízmerítő gödör neve Lilivan volt. De csak egyetlen férfi tudta, hogy milyen sok hal hemzseg benne. Mindenki más rettegett a szellemkőtől, ő azonban merészen felemelte a gödröt takaró fedelet, és belenézett. A férfit Szinalainak hívták. Házasember volt, két gyerekkel. Az idősebb jó és engedelmes volt, a kisebbik azonban ravasz, konok fickó.

Amikor a többiek reggelenként átmentek kertjeikbe, Szinalai mindig otthon maradt. Elküldte feleségét és két fiát, hogy dolgozzanak az ültetvényen, ő maga azonban soha nem ment velük. Alig hagyta el mindenki a falut, Szinalai a vízmerítő gödörhöz ment, és nagyon óvatosan félrehúzta a fedőt. Amikor a nap rátűzött a vízre, a halak sebesen felszökkentek, felkavarva a vizet. Először a kis halak jelentek meg a víz felszínén, majd lassanként megjelentek a nagyok is. Szinalai dárdával a kezében addig várakozott, amíg egy szép nagy hal tűnt fel, azután a nyakába vágta a dárdát, úgy, hogy a hal azonnal kimúlt. Ezután már nem volt nehéz kihúzni a vízből és félrehajítani valamerre. Miután visszahelyezte a lapos követ a gödörre, hazavitte és megfőzte a halat, azokkal a gyökerekkel együtt, amelyeket a szomszéd házakban talált. Pálmalevélből fonott gyékényeket is hozott innen, és körben leterítette fazeka körül. Miután jóllakott, a maradékot a disznóknak vetette. Ezután leült, bételdiót rágott, és a vörös lét szétköpdöste a körülötte fekvő gyékényekre. Amikor a falubeliek este hazatértek, megkérdezték tőle, miért vitte el gyékényeiket, és miért evett a zöldségekből. Szinalai ezt válaszolta: „Néhány látogató jött, és nem lett volna szép, ha nem tudtam volna elegendő ételt tenni eléjük. Ezentúl is itt maradok a faluban, és gondoskodom az idetévedő látogatókról.” A falubeliek megelégedtek ezzel a magyarázattal, és Szinalai így sokáig megtévesztette őket.

Idővel azonban a fiatalabb fiú belefáradt abba, hogy mindig ő dolgozzék az apja helyett. De azt is tudni szeretne volna, mit csinál

az apja akkor, amikor a többiek távol vannak. Így hát egy napon azt színlelte, hogy beteg, és otthon maradt. Rejtekhelyéről figyelmesen végignézte, mit tesz az apja, és megfigyelt mindent. Másnap, amikor az apja megint otthon akart maradni, a fiú pimaszul beszélt vele, és azt mondta neki, hogy a változatosság kedvéért menjen most ő dolgozni. Ha esetleg látogatók jönnének, ő is tudja szórakoztatni őket. Apa és fia csúnyán összevesztek, de az apa végül is belátta, hogy nincsen más választása, és kell menni dolgoznia a többiekkel, a fiát pedig egyedül kell otthon hagynia.

Miután elment az apja, a fiú rögvest a vizes gödörhöz ment, és leemelte róla a kőfedőt. Nem volt azonban olyan óvatos, mint az apja, és a követ egyszerűen félrelökte. Ez megijesztette a halakat, és nyüzsögni kezdtek. A fiú ott állt dárdával a kezében, és amikor nagy hal bukkant a felszínre, ráhajította a fegyvert. De nem tudott jól célozni, és a dárda elsüvített a nagy hal mellett, könnyű sebet ejtve rajta. A hal megdühödött, és vadul csapkodott minden irányban, úgyhogy a fiú nem tudta elejteni. A nagy mozgolódástól a többi hal is izgalomba jött, és farkukkal olyan vadul csapkodtak, hogy a víz hamarosan habzani kezdett, és túlcordult a peremen. A gödört körülvevő sziklákat a víz olyan hatalmas robajjal döntötte le, hogy messze távolban is hallani lehetett. Míg a fiú a félelemtől teljesen megdermedve állt, a kiömlő víz átzúdult fölötte, és az árba belefulladt.

A víz végül is utat talált a tengerhez, így a halak is elérték az óceánt, ahol azután a világ minden részébe elterjedtek.

A FAKROKODIL

(marind-anim)

A démonok valamikor hosszú útra indultak egy csónakban. Ez hatalmas alkotmány volt, és a démonok esténként, amikor a szárazföldön éjszakáztak, kissé a partra húzták.

A Marón lefelé hajózva valamivel Ermasuk fölött Gandinba jutottak, abba a faluba, amelyet az idegenek ma Meraukénak neveznek. Itt ismét megháltak. De nem gondoltak arra, hogy a hullámok itt erősebbek, mint beljebb, hiszen mindannyian belföldi démonok voltak.

Mialatt Gandinban aludtak, a hullámok annyira csapkodták és mozgatták a csónakot, hogy az a vízbe siklott. A heves mozgástól a csónaknak egyszerre csak lábai nőttek, és a tatja mozgékony lett, olyannyira, hogy egy farok lett belőle, míg cakkos faragású orra nagy, fogakkal teli szájja változott. Így keletkezett az első krokodil.

A démonok mindebből mit se vettek észre. Reggel hiába keresték a csónakjukat, de nem vették észre a krokodilt sem, mert ez meg alámerült. A démonok azt gondolták, hogy a csónak lemerült, és a vízbe gázoltak, hogy megkeressék. A krokodil azonban sokat elkapott közülük, és lehúzta őket a vízbe.

A démonok ijedtükben feladták csónakjuk keresését, és nekiláttak, hogy új csónakot készítsenek. A part közelében fekvő egyik fatörzs megfelelőnek látszott erre a célra, amikor azonban közeledtek hozzá, a fa becsúszott a vízbe. Ez volt az újonnan keletkezett krokodil.

Most megértették a démonok, hogy ez a lény húzta le barátaikat a víz alá, és elhatározták, hogy megölik.

Ez azonban nem volt egyszerű, mert amikor az állat megint felmerült és ők utánavetették dárdáikat, azok lepattantak a kemény bőrről, és a szörnyeteg ismét lemerült a mélybe.

Mikor azután már hosszú ideje volt lenn, egy bátor, fiatal démon lemerült, és egy hosszú bambuszcsövet vitt magával, hogy a víz alatt is tudjon lélegezni. A folyó fenekén megtalálta a krokodilt, aki a zsákmányolt koponyák között aludt. A démon az állatot erős rotangkötéllel megkötözte, majd a foglyul ejtett állattal felmerült a felszínre.

A démonok a krokodilt megölték és megették. Ezzel azonban még nem volt elhárítva a veszély, mert a krokodil sok tojást rakott, és ezekből újabb állatok keltek ki. Ezek olyan undorítóak voltak, hogy az erkölcsstelen embert még ma is krokodilnak nevezik.

Ha a parton pihennek a krokodilok, még ma is úgy néznek ki, mintha ledőlt fatörzsek lennének.

A LÉPEGETŐ FA

(marind-anim)

Egy kisfiú egyszer Ongarinál a tengerparton játszott. Egyszer csak látja, hogy egy hatalmas fa lépked a falu felé. A fa egészen lassan lépkedett, de olyan fenyegető volt a kinézése, hogy a kisfiú megijedt és segítségért a faluba futott.

A férfiak megtanácskozták, mit kellene tenniük, és úgy döntöttek, hogy a fát még a falu előtt ki kellene vágni, különben a fa a falura eshet, és a házakat összetöri, az embereket, disznókat, kutyákat pedig agyonüti. Gyorsan segítségül hívták a szomszéd faluból a férfiakat, és nekiláttak, hogy kőbaltáikkal elvagdossák a fa gyökereit.

Két napot és még egy napot dolgoztak minden erejüket megfeszítve, a fa azonban egyre közelebb és közelebb ért a faluhoz. Csak amikor már közvetlenül az első házakhoz érkezett, kezdett lassan megdőlni, majd nagy robajjal a földre zuhant.

Mikor a lépegető fa dőlni kezdett, mind lehullottak a gyümölcsei. Azokból, amelyek a tengerbe estek, az első tengeri halak, azokból pedig, amelyek a földre, édesvízi halak lettek.

Így múlt el a veszély Ongari felől, ami még ma is szép falu. Ha a kisfiú nem figyelt volna fel, akkor Ongari már nem lenne, és senki sem tudna halat fogni és enni.

A DOHÁNY EREDETE

(Bilibili)

A dohány itt nálunk a csillagoktól származik.

Volt egyszer egy férfi, aki éjszakánként a férfiházban aludt, míg a felesége a saját házában tért nyugovóra. Egyszer lejött egy üstökös, és az asszonnyal hált. Reggel azután eltávozott, és felrepült az égre. Miután az üstökös ismét közösült az asszonnyal, ez így szólt férjéhez: „Éjjel jött egy idegen, és közösült velem. Ma éjszaka ne aludj el, hanem rejtőzz el az ajtónál, és akkor majd meglátod azt a férfit.” A férfi úgy cselekedett, ahogyan az asszony mondta, és elrejtőzött az ajtó mellett. Az üstökös leszállt, a férfi rálőtt egy nyíllal, és az üstökös meghalt.

Amikor az üstökös meghalt, vére az ajtó elé folyt. Az emberek megfogták az üstököst, és elföldelték. A véreből dohány nőtt ki. A férfiak akkoriban még nem dohányoztak, de amikor a dohány megnőtt és megérett, szétosztották a magokat, és minden szomszédnak adtak belőle. A szétosztás után munkához láttak, és a magokat elvetették a földbe. A dohány kihajtott. Ezután leszedték a leveleket, megveregették, és a napra tették száradni. Amikor a levelek megszáradtak, szivart sodortak belőle, ebből pöfékeltek, és úgy találták, hogy kellemes a füstje.

A KAVA EREDETE

(Bilibili)

Korábban nem ismerték az emberek a kávát – a kava a disznóké volt. Ez a kava az erdőben nőtt magasra. Egy disznó délutánonként odajárt, leharapott egy gumót belőle, megette, és visszament a faluba. Ott az anya tárót adott a disznónak, és a disznó azt is megette. Ezután a disznó elbódult a kávéától, mereven nézett maga elé, és elaludt. Másnap újból kiment az erdőbe, megint leharapott és megevett egy gumót. Amikor visszatért a faluba, az anya tárót adott neki, a disznó megette, a kávéától elbódult, és mereven nézett maga elé. Az anya elekor így szólt: „Mit ehetett vagy csinálhatott ez a disznó az erdőben? Amikor hazajön és tárót adok neki, csak egy darabot eszik meg, azután mereven bámul és elalszik. Így él.” Ezt mondta hát az anya.

Legközelebb az apa követte a disznót, akármilyen messzire is ment. Amikor a disznó a kávéhoz ért, leharapott egy gumót és megette. És amikor az anya tárót adott neki, megette, de megint mereven nézett és elaludt. Ekkor így szólt az apa: „Igen, most már tudom. Így történik: amikor visszatér a faluba, nem eszik sokat, csak egyetlen tárót fogyaszt el, azután mereven néz. Most már tudom.”

Így szólt az apa. Amikor legközelebb a falutéren tárót főztek, az apa kiment az erdőbe, felásta a földet, levágott egy darab kavagyökeret, leszakított néhány levelet és magához vett egy-két gumót is. Titokban mindent hazavitt. Otthon a házban megrágta a kávéát, és megnyomkodta, úgyhogy a kava leve a vízbe csurgott. A férfi ezután megitta a lét, majd a falutérre ment, ott megevett egy tárót, ivott egy kevés tárólevest, ekkor a kávéától elbódult, mereven nézett és elaludt.

Egészen másnap reggelig aludt. Amikor felébredt, a reggeli szürkületben a patakhoz ment és megfürdött. Ezután fogta az ásóbotját és kiment dolgozni a kertbe. Kiverte az izzadság, de nem lett beteg, teste nem ernyedett el, hanem friss maradt. Ezért délután megint kiment az erdőbe, hozott kávéát, elkészítette és megitta. Elbódult, mereven nézett és másnap reggelig aludt. Ezután a patakhoz ment, megfürdött, visszajött, és így szólt: „Ó, szomszédok, valami új dologra találtam, amit ha megeszel:, elbódulok és mereven nézek. Reggel a patakhoz megyek, megfürdök, fogom az ásóbotot

és dolgozni megyek. Egy idő múlva kiver az izzadság, és azt hiszem, hogy talán elernyedek. De friss maradok, és tisztán látok mindent.” Ezután ezt mondta: „Erre nem én találtam rá, ez a disznó kavája. Vele is így történt, én csak utánoztam.”

A férfi ezután hajtásokat hozott az erdőből, szétosztotta a szomszédok között, és azok elültették a kávékat. A hajtások megeredtek és nagyra nőttek. Ekkor levágtak a szomszédok egy darabot és megitták a kávét. Elbódultak, mereven néztek, és másnap reggelig aludtak. Ekkor a patakhoz mentek, megfürödtek, fogták ásóbotjaikat és dolgozni mentek. Megizzadtak, de frissek maradtak, nem fáradtak el. Hazamentek, tárót főztek, megették, és egészségesek voltak. Ekkor így szóltak: „Nos, ez nagyon jó.” A mieinknek ettől fogva van kavájuk, ültetik a kertjeikben és isszák a kávét.

Ez a vége.

A YAM ES A BANÁN EREDETE

(wantoat)

Egy napon a középhegység északi oldalán fekvő Uruwa-völgyből egy Avenging nevű öregasszony jött a Bam-völgybe. Az asszonyt fia, Gvapingin és ennek felesége, Taintamang kísérte. Taintamang asszony óriási hálótarisznyát cipelt a hátán. Ebben mindaz benne volt, amit az asszonyok ültetnek a kertben: yam, banán, cukornád, édesburgonya, táró és különféle káposzták. A férfi dárdát és pajzsot tartott a kezében, a hátára pedig egy hosszú bambuszrúd volt felkötve, ahogyan az ma a kap ngaman ünnepen a táncnál is szokás. Így felszerelve lépkedett a felesége előtt.

Az anya, Avenging, a Bam forrásánál letelepedett a földre. Hogy gyermekei ne vesszenek el, hosszú zsineget erősített menyének hálótarisznyájára. Azok ketten pedig elindultak a Bam-völgyben felfelé. Megérkeztek arra a helyre, ahol ma Ewok falu van. Amikor azonban rövid pihenő után tovább akartak menni, hogy a wopuk vidékére menjenek, az öreg Avenging mennydörgő hangon odakiáltott, hogy nem szabad továbbmenniök. De a két fiatal nem engedelmeskedett, és magabiztosan útnak indult. Ekkor az öregasszony erősen meghúzta a zsinórt, amit a menyé hálótarisznyájára erősített, és ettől mindketten hátrafelé a földre estek. Mindaz, ami a hálótarisznyában volt, kigurult és gyökeret eresztett. Így kerültek a jó dolgok Ewok falu környékére. A férfi és a felesége viszont esés közben erősen belesüppedt a földbe, így hát ott maradtak, és azóta ott élnek.

Gvapinginnek és Taintamangnak volt két lánya, Bupmam gin és Migalak. Bupmangint egy Gvekangin nevű férfihoz adták feleségül, ők ketten egy falut alapítottak, valamivel Ewok alatt, közvetlenül a Bamnál. A falu ma már nincs meg. A második leánynak, Migalaknak Sigvaken faluból választottak férjet. Ez a falu is a Bam-völgyben feküdt, de ma már nyoma sincsen.

Mindkét lány elkísérte szüleit a vándorlásukon, és míg Bupmangin hálótarisznyájában yamgumókat cipelt, a banánt a fiatalabb Migalak vitte. Ha yamot ültetnek az emberek, mindegyik gumónál, amit a földbe tesznek, vagy Taintamang, vagy Bupmangin nevét kiáltják. És amikor a férfiak yamot ültetnek, előbb megveregetik kezükkel a földet. Ha az üresen kong, akkor tudják, ott

van Gvapingin, és ott elültethetik a yamot a földbe. Mert Gvapingin és felesége mélyen a földbe süllyedtek, amikor az öregasszony meghúzta a zsinórt, hogy megakadályozza, hogy gyerekei továbbmenjenek. És amikor az asszonyok a banánhajtásokat ültetik, minden növénynél a Migalak nevet kiáltják.

A VOLIRUIYAM EREDETE

(vevek-boikin)

Egyik napon a hegyekben leesett nagy esőtől a Tjapragoa falu közelében megáradt a Wabehambu folyó. A folyón egy különös formájú dolog úszott lefelé, ami első pillantásra vastag fadarabnak tűnt. Ez a fának látott valami Tjapragoánál megakadt a vad cukornádban. Egy férfi, aki a földjén dolgozott, egyszerre csak a tritonkürt ismert hangját hallotta a part felől: hu, hu, hu. Tüstént a folyóhoz sietett, és látta, hogy az állítólagos fadarab beszorult a vad cukornádba. Erejének teljes megfeszítésével sem tudta egyedül kihúzni a vízből. Gyorsan visszafutott a faluba, és az összes nőt és férfit segítségül hívta. Egy hosszú rotanginda segítségével együttesen partra húzták a „fát”. A csodálkozás általános volt, mert ennek a fának belseje puha volt és fehér. Fel is lehetett darabolni. Egy férfi elültetett belőle egy darabot a földjén. Ez nagyon gyorsan megnőtt és sok termést hozott. Az emberek megkóstolták a termést, és megszerették. Így ismerték meg az emberek a voliruiyamot: az állítólagos fa ugyanis voliruiyam volt.

A TENGERI SÜN ES A TENGERI RÁK

(numfor)

Egy férfinak meghalt a felesége. A férfi eltemette az asszonyt.

Egy nap a sírnál állt és siratta a feleségét, akit nagyon szeretett. Még sírt, amikor a feleségének koponyája kiugrott a sírból. Megijedt a férfi, és így szólt: „Mi ez?” A koponya így válaszolt: „Szeretlél, hát követlek!” – és amikor a férfi elfutott, a koponya utánagurult és követte.

A férfi felmászott a házába, de a koponya oda is követte. Éjszaka a koponya emberré lett, nappal azonban újból koponyává változott. De a férfi nem akart együtt élni a koponyával, és ezért bedobta a folyóba. A folyó kivitte a koponyát a tengerre. A koponya kihajtott, és kókusz lett belőle.

A papagáj ott ült a kókuszon, és ezt mondta: „Kamamo, kamamo, s'ek kor si wandofen au.”

A koponya ezt mondta: „Wewe, waio, wewewe.”

A tengeri sün és a rák a vízen eveztek. Látták a kókuszt, amint kiemelkedik és a köveken nő. A kókusz egy koponya volt, kimondottan az volt. Az ősök nem ettek kókuszdiót, mert nem volt szabad enniük. Ha megnézünk egy kókuszdiót, két szemet, orrot és száját látunk rajta.

Amikor a tengeri sün és a rák a kókuszpálma alá értek, hallják, hogy a kókusz így szól hozzájuk: „Másszatok fel a fára, dobjatok le, vágjatok fel, igyátok meg a tejemet és egyetek meg!”

A tengeri sün és a rák ezt mondta: „Ez hozzánk beszél.”

A tengeri sün nem tudott mászni, de a rák nagyon is értett hozzá. A rák lehajított minden kókuszt, és mondotta a tengeri sünnnek, hogy gyűjtse össze őket. A tengeri sün azonban mindent megevett, degeszre zabálta magát. A rák leereszkedett, kereste a kókuszdiókat, de a tengeri sün már mindet íelfalta.

„Jól van! – mondta a tengeri sün –, most már haza is mehetünk!”

Amikor evezni kezdtek, így szólt a tengeri sünhöz a rák: „Ugorj be a vízbe, fogd meg a teknősbékát.”

De a vízben semmiféle teknősbéka nem volt, csak hordalékfa úszott a vízen. A tengeri sün ráugrott, a fa a hasába fúródott, a hasa

kilyukadt, és minden kókuszdió kiesett belőle. A rák annyira nevetett, hogy megrepedt a melle, és kicsúfolta a tengeri sünt.

A kókuszdiót a csónakba rakták, majd a partra veztek: elvitték a kókuszdiót az embereknek. Ezek örültek a gyümölcsnek, és mindenütt elültették. Ezért eszünk ma kókuszdiót

A KÍGYÓ FIA ÉS A KÓKUSZPÁLMA

(marind-anim)

A Kumba folyó mentén élt valaha egy kígyó, aki egy fiút hozott a világra. Puha leveleket szedett, arra fektette a gyermeket, és elkészített ételmezt szerezni. Három lány meglátta a gyereket. Azt gondolták, hogy valaki kitette, és hazavitték magukkal. Amikor a kígyó visszajött, és észrevette, hogy eltűnt a fia, a lányok után ment. Amikor éjszaka a házban már mindenki mélyen aludt, a kígyó rátekerődött a háztartó cölöpre, és úgy összenyomta, hogy a ház beomlott. Majdnem visszakapta a kígyóanya a fiát, de egy öregasszony égő fahasábokat dobott rá, és a kígyó a Kanum környékén egy mocsárba menekült. Itt bosszúból megleste a halászó asszonyokat, elkapta és lenyelte őket, míg egy napon a megölt nők férjei agyonütötték.

A kígyó fiát Javinak hívták. Javi az embereknél maradt, és szép, derék fiatalemberré vált, akit mindenki szeretett. A tűzdémon Aramemb is hallott róla, és mivel egy ilyen fiút szeretett volna, megszőktette.

Javi azonban már felnőtt volt, és amikor Aramemb egyszer vadászaton volt, megcsalta őt a feleségével. Aramemb hamarosan rájött, hogy fogadott fia a vetélytársa, és elhatározta, hogy megöli. Magához hívott a kurkariktól öt varázslót, akik Javit repülő varázsdíóval elkábították és a „belső emberét” szétdarabolták, de Javin kívülről nem lehetett semmit észrevenni. Javi később ismét magához tért, mit sem sejtve hazament, de rosszul érezte magát, és másnap reggelre meghalt.

Amikor megkezdődött a halotti ének Javiért, Aramemb már meg is bánta, hogy halálos varázslást kezdeményezett.

A varázslók után futott, és kért tőlük valami ellenszert, de amikor ezt megkapta és visszatért vele, Javi már el is volt temetve. Így a szert kiöntötte a földre. Egy kígyó felnyalta, és azóta nem kell a kígyóknak, mint az embereknek, meghalniok, hanem csak levetik régi bőrüket, és tovább élnek. Javinak, a kígyó fiának fejéből nőtt az első kókuszpálma. A hajába font hosszú zsinórok gyökerekké változtak, a törzs alsó fele a fejből lett, testéből a törzs, a lábaiból pedig a levelek, amelyek úgy mozognak a szélben, mintha menni

akarnának. De mivel a föld fogva tartja a fejet, és a pálma belőle nő ki, nem mozdulhat el a helyéről.

Minden kókuszdión még ma is látható a kígyó fiának koponyájára emlékeztetőként három maglyuk, amelyek olyanok, mint Javi szája és szemei voltak.

HOGYAN KELETKEZETT EGY SZIGET?

(szamap)

Szir falu közelében, Szerában egy férfi élt feleségével és két gyermekével, egy fiúval és egy lánnyal. A család egy tengerparton álló házban lakott. A ház mellett egy vad tárócserje nőtt, a tárócserje alatt pedig egy bebam lakott. A férfi családja állandóan hamut és szemetet öntött a tárócserjére, és így a szellemre is, aki odalent lakott. A szellem bosszankodott, hogy mindig szemetet szórnak rá, és így szólt magában: „Azt gondolják az emberek, hogy pusztán tárócserje vagyok, akire nyugodtan kiönthetik a szemetet?”

A férfi feleségével a kertbe ment dolgozni, míg a két gyerek otthon maradt a faluban. Ekkor kijött a szellem a földből, emberalakot vett fel, és így szólt: „Unokák, menjetek és hozzatok nekem jó tengervizet!” Edényként két koponyát adott nekik. A gyerekek elmentek a tengerhez, megtöltötték tengervízzel a koponyákat, és elvitték a szellemnek. De a szellem így szólt: „Ez nem jó víz, hiszen több benne a homok, mint a víz. Menjetek és hozzatok nekem jó vizet.” A gyerekek ismét fogták a két koponyát, kissé beljebb mentek a tengerbe, megtöltötték a koponyákat vízzel, és elvitték a szellemnek. Ez azonban megint csak okvetetlenkedett: „Ez nem víz, ez homok. Menjetek csak beljebb a tengerbe, és ott merítsetek jó vizet.” A gyerekek még beljebb mentek a tengerbe, és megtöltötték a koponyákat vízzel. A szellem azonban még mindig nem volt megelégedve. Ezt mondta: „Hozzatok ide apátok csónakját. Azzal beljebb megyünk a tengeren, és jó vizet hozunk.” A gyerekek elhozták a csónakot. A szellem és a két gyerek beült a csónakba, és kivezett a tengerre. Már jócskán eltávolodtak a parttól, amikor így szóltak a gyerekek: „Most már elég messze vagyunk a száraztól, most már jó vizet tudunk meríteni.” De a szellem megint csak hajtogatta: „Nem, ez még nem jó víz, még mindig túl homokos.” Így mentek egyre beljebb és beljebb, olyan messzire, hogy már a partot sem látták, csak az erdő magas fáit tudták még kivenni. Most megfogta a szellem az egyik koponyát; bedobta jó messzire a tengerbe, és így szólt a fiúhoz: „Ússz a koponya után és töltsd meg vízzel.” Ezután fogta a másik koponyát, bevetette messze a tengerbe, és pedig ellenkező irányba, és ezt mondta a lánynak: „Ússz a koponya után, és töltsd meg vízzel.” A fiú és a lány beugrott

a tengerbe, utánaúszott a koponyáknak, és meg akarta tölteni őket vízzel. Közben azonban a szellem visszament a csónakkal a partra, és ismét elrejtőzött a tárócserje alatt. A gyerekeknek nem volt csónakjuk, és így a nyílt tengeren kellett maradniok.

A vízen egy falevél úszott, a falevélen pedig kevéske homok volt. A gyerekek meglátták a levelet, elszomorodtak, és így szóltak: „Ó, ez a homok a partról való” – majd beleszórták a homokot a tengerbe. Egy második, majd aztán egy harmadik levél úszott arra. Még sok levél jött, és mindegyiken homok volt. A gyerekek minden homokot a tengerbe szórtak. De olyan sok levél jött, és a gyerekek annyi homokot szórtak a tengerbe, hogy a homok feltornyosodott a tengerfenéken, és olyan magasra emelkedett, hogy már fentről is látni lehetett. A testvérek észrevették ezt, és a fiú így szólt: „Jaj! Ha a homok egészen feljön, mindketten el vagyunk veszve.” A gyerekek kiúsztak a tengerre. De a homok már olyan magasra emelkedett, hogy úszás közben néha nekiütődtek. Ilyenkor mindig felhúzták a lábukat, és féltek csak hozzáérni is a homokhoz. A homok azonban már olyan magasra emelkedett, hogy a testüket is súrolta. Ekkor a fiú így szólt a lányhoz: „Rálépek a homokra, és megpróbálom, elég szilárd-e ahhoz, hogy elbírjon.” Rálépett a homokra, és azt elég szilárdnak találta. A homok egyre nőtt, majd kiemelkedett a vízből. Így egy sziget keletkezett.

A fiú a szigetre lépett, és így szólt a lányhoz: „Gyere és jöjj te is a szigetre, megbír a föld.” Így a lány is a szigetre ment. Sok hal úszott arra, és a két testvér sokat fogott ki belőlük. Ekkor így szóltak mindketten: „Honnan vegyünk tüzet? Késünk sincsen, amivel szétvágjuk a halakat.” A tenger ekkor egy bambuszdarabot vetett ki magából. Ebből a bambuszból két kést csináltak, és ezekkel felvágták a halakat. Ezután a napra tették és megszáritották, majd megették a halakat. Vad táró is nőtt a szigeten. A lány azonban nem figyelt eléggé a halak felvágásánál és a bambuszkéssel megvágta a kezét. Fivére ezt nem vette észre. A lány lyukat fúrt a földbe, fogott néhány vad tárólevelet, egyet beletett a lyukba, majd belesöpögtette kezéről a vért a gödörbe. Erre egy második tárólevelet terített.

A vérből két tojás fejlődött ki. A lány felemelte a felső tárólevelet, és meglátta a két tojást. A tojások éppen fel akartak

pattanni. Később még egyszer megnézte a lány a tojásokat. Addigra a két tojásból két tengeri sas mászott ki. Az egyik az a szürke tollazatú, nagy tengeri sas volt, amelyik az erdőben él. A másik az a kis tengeri sas volt, vörös tollazattal és fehér nyakkal, amelyik a tengerparton él. A fiú látta a két tengeri sást, és megkérdezte a húgát: „Honnan kerültek ezek elő?” A lány ezt válaszolta: „Mevágtam a kezem a késsel, és ez a két madár a véreimből keletkezett. Mivel a véreimből jöttek, az én gyermekeim.” „Add nekem az egyik madarat, a másikat megtarthatod magadnak” – mondta a fivére. A lány erre nekiadta a nagy sást, a kicsit pedig megtartotta magának.

A két testvér ezután így szólt a két tengeri sashoz: „Sajnos, nincs tűzünk, és ezért mindig szárított halat kell ennünk. Repüljete a partra és hozzatok nekünk tüzet.” A két sas a tengerparti Womba repült. Éppen apály volt, és Wom lakói elmentek halászni. A sasok karmaikkal megfogtak egy házat, és magasra felrepültek vele. A házban nemcsak tűz volt, de mindenféle háztartási eszköz is, ezenkívül élelem, és tarisznyák tele értékes kagylógyűrűkkel. A sasok mindezt házastól a szigetre vitték. A testvérek a sziget partján aludtak. A két sas megfogta az alvó lányt, és a házba vitte, majd a fiút is a házba vitték. A sasok ekkor egy varázsigét mondtak, és egyszeriben heves vihar támadt. A vihartól felébredtek a testvérek. Ezt kérdezték: „Mi történt? Hol vagyunk? Hiszen ez egy ház, ez itt tűz, ez pedig jó étel, sőt még a tarisznyák is tele vannak kagylógyűrűvel. Ó, ezt biztosan a két tengeri sas hozta, mert mondtuk nekik tegnap, hogy hozzanak nekünk tüzet!” Így szóltak a két sashoz: „Nagyon jók vagytok, hogy mindezt elhoztátok nekünk.”

Közben a szigeten nagy erdő nőtt, sok magas fával. A nagy sas így szólt a kicsihez: „Te legyél mindig a parton, és fogjál halat. Én pedig az erdőbe repülök és disznót fogok.” Így osztották meg a munkát: a kicsi sas halat fogott, és elvitte a testvéreknek.

Egy napon a kis tengeri sas a szárazföldre repült, és a Kábák sziklára ült. Meglátott a tengerben egy polipot a hosszú csápjaival, és mivel azt hitte, hogy hal, rávetette magát. A polip azonban csápjaival megfogta a sást, megölte, felfalta, majd tolláit és csontjait a partra hajította.

A nagy tengeri sas a szigeten várt a kis sasra. De ez csak nem jött vissza. Ekkor a nagy sas elrepült a szárazföldre, hogy megkeresse a kicsit. A Kábák sziklánál megtalálta a tollakat meg a csontokat, és tudta, hogy a kis sas halott, és hogy egy szellem ölte meg. A sas ekkor leszakított a vad bételpálmáról egy levelet, ebbe beletette a tollakat és a csontokat, visszarepült velük a szigetre, elvitte a testvérekhez, és így szólt hozzájuk: „A kis tengeri sas a Kábák sziklán ült, amikor egy szellem megölte őt. Így most az öcsém halott, így hát nem akarok tovább a szigeten maradni. A szárazföldre repülök.” A sas a szárazföldre repült, és még ma is a nagy erdőben tanyázik. Mivel a két sas már nem volt a szigeten, a testvérek sem akartak tovább ott élni. Csónakot készítettek, és azzal a szárazföldre, Womba mentek. Ez a vége a történetnek.

KILIBOB ÉS MANUB

(biliau-teterei)

Élt egyszer két fivér a Karkar-szigeten. Kilibobnak és Manubnak hívták őket. Kilibob volt kettőjük közül az idősebbik, de Manub volt az ügyesebb és tehetségesebb. Értett a faragáshoz és a jó csónakok készítéséhez. Minden használati tárgyát szép díszítésekkel látta el.

Egyik napon Manub vadászni indult, és rálőtt egy madárra. A nyíl eltalálta ugyan a madarat, de továbbrepült, és Kilibob felesége mellett, aki éppen a kertben dolgozott, esett a földre. Az asszony felemelte a nyilat, megtetszett neki a szép díszítés, amilyenhez hasonlót még soha nem látott, és elhatározta, megkérdezi Manubot, övé-e a nyíl. Hamarosan találkoztak is egymással, és Manub megmondta, hogy a nyíl az övé. Az asszony is szeretett volna szert tenni ilyen szép mintára, és megkérte Manubot, tetoválja a szeméremdomb feletti részen a bőrébe. Manub előbb nagyon restelkedett, és nem akart bátyja feleségének ilyen intim helyen mintát tetoválni a bőrébe. Az asszony végül is rábeszélte, és Manub a szeméremdombon elkészítette a tetoválást. A tetoválás végeztével az asszony néhány kabaibuilevéllal letörölte a vért, a véres leveleket pedig egy patakba dobta, amely a kerten folyt keresztül.

Eközben Kilibob a partnak azon a részén állt, ahol a patak a tengerbe torkollik, és egy háromszögletű hálóval halászott. Egyszer csak egy véres levél került a hálójába. Mérgesen eldobta. Amikor azonban ez a furcsa fogás újból és újból megisméltődött, jobban megnézte magának a levelet. Felismerte, hogy a levél a kertjében termő egyik növényről való, és elgondolkodott, vajon kinek a vére lehet rajta.

Estefelé csónakjával visszatért a faluba, és szólt a feleségének, hogy segítsen neki. Az asszonynak azonban rossz volt a lelkiismerete, ezért kikiáltott a kunyhóból, hogy beteg, és nem tud jönni. Kilibob azonban nem hagyta annyiban, és ráparancsolt feleségére, hogy jöjjön azonnal. De az asszony csak a vendéghajót tartotta és nem akarta a nehéz csónakot is tolni. Kilibob megparancsolta a feleségének, hogy fogja meg a csónakot is. Így az asszony hát bebújt felsőtestével a csónakba, és a vállával tolta fel a nehéz kenut a partra. A férje mögötte ment, és meglátta felesége

bőrén az új mintát. Most már tudta, mi a véres levelek eredete. De nem szólt semmit, mert tudni akarta, ki tetoválta meg feleségét azon a helyen. Joggal gondolta, az asszony úgysem mondaná meg az igazat.

Kilibob ezért elhatározta, hogy nagy étkezőkunyhót, ünnepi házat épít. Megbízta a szomszéd falu férfait, hogy faragják ki a középső nagy tartóoszlopot. A férfiak megtettek minden tőlük telhetőt, Kilibob azonban nem volt megalégedve munkájukkal. Visszaküldte az oszlopot, és egy másik falunak adott megbízást a munka elvégzésére. Ugyanez történt sorban a többi faluval is. Végül nehéz szívvel saját falujának másik feléhez kellett fordulnia. De az ő munkájukkal sem volt megalégedve és ezért Manubnak szólt, hogy ő végezze el a munkát. Amikor pedig Manub elhozta az oszlopot, Kilibob ennek felső részén felfedezte azt a mintát, amelyet felesége bőrén látott. Elhatározta hát, hogy megöli öccsét, hiszen csak ő lehetett a tettes.

Először is megtárgyalta öccsével, mikor állítsák fel az oszlopot. Manub azonban rájött arra, miben sántikál a bátyja. Hozzáfogott tehát, hogy megvédje magát bátyja cselvetésétől. Mindenekelőtt barátaihoz, a bogarakhoz fordult segítségért. Megbízta őket, hogy házából kiindulva a föld alatt egy alagutat vájjanak, amely az oszlop számára ásott gödörnél végződik. Ezután bételt kezdett rágni, majd a vérvörös lét egy nagy tökedénybe köpte, amit a gödör közelében elrejtett.

Amikor a megbeszéltek nap elérkezett, Kilibob felszólította öccsét, hogy ereszkedjék le a gödörbe. Neki kellett volna az oszlopot megfognia és jól elhelyeznie, nehogy valami is letörjön a szép díszítésből. A többi férfi figyelmeztette Kilibobot, hogy figyelmetlenségéből könnyen megölheti öccsét. Kilibob kinevette őket, és ezt mondta: „Badarság, hiszen Manub szélében-hosszában a legjobb faragó. Tud ő bánni a fával.” De amikor Manub lent állt a gödörben, Kilibob ráejtette a nehéz oszlopot. Manub azonban már előzőleg magával vitte a vörös bétellével teli tökedényt, és amikor az oszlop lezuhant, gyorsan eltűnt az alagútban, az oszlop pedig széttörte a vérvörös lével teli tökedényt. Elszörnyedve néztek a férfiak a gödörbe, látták az oszlop alól előszivárogni a lét, és azt

hitték, hogy Manub szétnyomódott. A gyilkos csak nehezen tudta elnyomni elégedett mosolyát.

Jóllehet senki nem tudta Kilibob gyilkossági szándékát bizonyítani, mégis bűnösnek tartották. Hogy megnyugtassa a kedélyeket, Kilibob elhatározta, hogy nagy ünnepet ad. Összegyűjtött nagy mennyiségben terményt, és sok disznót kötözött meg, köztük olyanokat is, amelyek öccse hagyatékából származtak. Manub ugyanis eltűnése után az alagútban maradt elrejtőzve, és mindenki halottnak hitte. Kilibob Manub disznóit erős zsineggel kötötte meg, sajátjait pedig szakadós zsinórral. Azt remélte, hogy az ő disznói az ünnep alatt elszabadulnak, és így csak öccse disznóit kell megölnie.

Az ünnep tetőpontján megjelent Kilibob, teljes harci díszben, kezében íjjal és nyíllal. Megcélzott egy kókuszdiót, és az egyik rokon nevét kiáltotta, majd egy disznót adott neki. Miután így szétosztotta a disznókat, öccse hagyatékához ért. Ekkor azonban Manub váratlanul teljes harci öltözékben előlépett, és így szólt: „Állj, előbb valóban meg kell hogy ölj, s csak azután ajándékozhatod el a disznóimat.” A vendégek rémülten szétfutottak, és megkezdődött a két fivér öldöklő párviadala.

Hamarosan ellőtték nyilaikat, és Manub elfutott. Kilibob összehívta embereit, és üldözni kezdték a menekülőt. Manub közben egy wanengfához ért, és itt mindent összegyűjtött, ami csak káros lehet az emberre: kígyókat, moszkítókat, skorpiókat, mérgező növényeket és még sok ilyesmit. Hosszabb keresés után Manubot az üldözői ennek a fának a koronájában fedezték fel. Rögtön munkához láttak, hogy megtisztítsák a fa környékét. Sok férfi hagyta ott közben a fogát, de végül is befejezték a munkát, és hozzáfoghattak, hogy kivágják a fát.

Hamarosan kiderült, hogy nehéz munka vár rájuk. Egész nap vágták, mégsem dőlt ki a fa. Amikor beköszöntött az este, mindnyájan visszatértek a faluba, hogy aludjanak és másnap folytassák a munkát. Manub azonban éjszaka leászott, a vágásokat betömte a lehullott forgáccsal, és amikor Kilibob másnap eljött az embereivel, előlről kellett kezdeniük a munkát. Így ment ez napokon át. Egyik este, amikor a férfiak kedvetlenül már hazamentek, egy kisleány felszedett egy forgácsot, és hazavitte.

Éjszaka Manub nagy ijedten vette észre, hogy a forgács hiányzik. Ellopakodott az alvó faluba, és ki akarta húzni a fiú teste alól a forgácsot. A gyerek felébredt, észrevette Manubot, és kiabálni kezdett. Manub gyorsan félreugrott és elrejtőzött, s amikor megint minden nyugodt volt, óvatosan még egyszer megpróbálta megszerezni a forgácsot, ami ezúttal sem sikerült neki. Közben megvirradt, és Manubnak gyorsan vissza kellett mennie a fájára.

Másnap reggel Kilibob és emberei észrevették, mi történt az éjszaka, és kigondolták, mit tegyenek. Este összeszedték a forgácsokat, és a következő nap a fa már annyira megdőlt, hogy inogni kezdett. Hol a szárazföldi oldalon hajolt le egészen a földre, hol pedig a tenger felé dőlt. Kilibob és emberei mindig gyorsan odafutottak, ahová a fa éppen dőlt, hogy megfogják Manubot. A fa váratlanul egészen mélyen a föld felé kezdett dőlni, ekkor mindenki odarohant, a fa azonban Manubbal együtt hatalmas szökkenéssel messzire a tengerbe zuhant.

Így hát Manub a tengerben úszott a fájával. Az ágakból kis csónakot épített, a törzséből pedig egy nagyot, a siassiak módjára. Éjszaka partra szállt és meglátogatta az anyját. Azt mondta neki, bírja rá Kilibobot, hogy jöjjön ki a tengerre, és kössön vele békét. Az anya szívesen eleget tett a kérésnek, és Kilibob épített egy csónakot a siariak módjára. Manub a csónakját vízen építette, Kilibob sajátját a szárazföldön. Mindketten ellátták csónakjaikat legénységgel. Manub három hosszú bambuszcsövet vágott magának, és ezekbe sok embert rejtett el. Azután fogta a három csövet, és az egyiket hosszában, a másik kettőt pedig függőlegesen helyezte el a csónakban. Csak három férfi maradt kívül, az az egyik a kormányt kezelte, a másik a vizet merte, a harmadik pedig az állványon a vitorlát igazgatta. Kilibob viszont, aki a kis siari-csónakot építette, úgy telerakta csónakját emberekkel, hogy az mélyen a vízbe merült, és csak nehézkesen tudott úszni.

Amikor a két fivér találkozott a tengeren, és Kilibob meglátta Manub szép csónakját, irigykedni kezdett. Manub meg még ki is gúnyolta, hogy olyan sok embere van a kis csónakban. Inkább az ő példáját kövesse, akinek egy annyival nagyobb csónakhoz csekély három ember elegendő. Erre Kilibob annyira megdühödött, hogy három férfi kivételével egész legénységét megölte. Miután ez

megtörtént, Manubon volt a sor. Kinyitotta a három bambuszcsövet, és a csónakja egyszerre megtelt az embereivel. Miután Manub így megszégyenítette bátyját, megmondta neki, hogy térjen vissza és törődjön az anyjakkal. Ő maga örökre elmegy. Ezután csónakjával a part mentén kelet felé indult.

Először arra a helyre érkezett, ahol ma a Sek sziget fekszik. Íjával a szárazföldre lőtt, és a sziget letört róla. A legénységből egy férfit ősapaként hátrahagyott Seken. Ugyanígy tett Rivónál, Siarnál és Geragednél, azután a mai Madang vidékén, végül Godawangnál, Jabobnál és Bilibilinél. Ekkor elszakadt a húr, és Manub mérgesen eldobta az íját. Ahol az íja földre esett, ott emelkedik a Finisterre hegység. Manub íj nélkül utazott tovább. Ettől a helytől kezdődően nincs több sziget a part előtt. Manub egy férfit Bogadjimban, egyet Bonguban, egy másikat pedig Rimbában tett ki. Rimba lakói megpróbáltak egy vörös nyilat ellopni tőle. Ebből nagy vita kerekedett, és büntetésül Rimba lakói csak hamuval díszíthetik magukat, ha táncolni mennek.

Manub pedig továbbhajózott Mindiri és Singa irányában, majd Biliaunál partra is szállt. Itt Aisant tette ki, aki Ran-Tanggomban egy falut alapított. Manub továbbvonult Teteribe, ahol Madit tette partra. Később Madi fia, Kaisom, Malanggaiba ment, és egy nemzedékkal később Kaisom fia, Bilei ment Galekbe. Manub továbbment Suitba, Jaimasba, Wapba, Sauiba, Dawangba, Murba, Selbe, Malalamiba, Bongába és Yardba. Itt elhagyta a partot és a Siassí-szigetekre ment. Később innét népesült be a Rai-part további része, nyugati irányban. Míg Manub leszármazottai megsokasodtak, Kilibob ága, amelyet ő maga csökkentett három emberre, kihalt.

TÖRTÉNET A TÚZRÓL

(mbowamb)

Egy fiatal fiúnak és egy férfinak volt egy kutyája. A kutyával az erdőbe mentek erszényes állatokra és más vadakra vadászni. Sok erszényest ejtettek el, de mert nem volt tűzük, nyersen, főzetlenül ették a húst. Így ment ez napról napra. Vadászat közben gyalogoltak, vadat ejtettek el, megették, azután esténként hazamentek a faluba, és ott aludni tértek. Egy reggel elhatározták, hogy ismét az erdőbe mennek erszényesekre és madarakra vadászni. Ezen a napon elejtettek egy erszényes állatot, Bangomot, és hazavitték. Ott arról beszélgettek, hogy vajon nyersen egyék-e meg, vagy pedig előbb megfőzik és azután eszik meg. Ezen előbb veszekedtek, majd végül úgy döntöttek, hogy nyersen eszik meg a húst. A kutyát egy zsineggel megkötötték. Amikor a kutya hallotta, hogy a férfiak az erszényes állat főzéséről beszélgetnek, de mégis nyersen kell megenniök, mert nincs tűzük, átharapta a zsinetet és elfutott. Oda ment, ahol az anyja lakott, és így szólt hozzá: „Anya, azért jövök hozzád, hogy adjál nekem egy kis tüzet. Magammal viszem és nekik adom, azután megint visszahozom neked.” Az anya adott neki egy kis tüzet. A kutya magával vitte a tüzet.

Miután a kutya elment, a férfiak megmosták az erszényes állat beleit. Egyszerre csak észrevették, hogy a kutya már nincs ott. Keresni kezdték a kutyát. „Hová lehetett a kutya?” – kérdezték egymástól. Keresés közben látják, hogy jön ám a kutya. Ezt mondták: „Hiszen ott jön!” Ezután ismét munkához láttak. A kutya gyorsan összeszedett egy kis fűvet és tüzet szíttott. Amikor a füst a magasba szállt, a férfiak meglátták és szóltak: „Hát ez meg mi?” Gyorsan bementek a házba, és látták, ahogyan a kutya szíttotta a tüzet. Miután a tüzet megnézték, gyorsan száraz fát hoztak és a tűzre tették. Amikor már jól égett, köveket hordtak össze és a tűzbe tették, hogy megforrósodjanak. Azután zöldséget hoztak és megpárolták az erszényes állatot. Amikor a hús puha lett, kivették a veremből és megették. Ezután nagy rönköt tettek a tűzre, hogy meggyulladjon, és hazavihessék a tüzet. Megvárták, míg a rönk égni kezdett, akkor fogták és hazavitték a tüzet a faluba. Ott azután a házukban tüzet szíttottak, és amikor már jól égett, összehívták az embereket. Amikor mindnyájan odagyültek, így szóltak hozzájuk:

„Idáig nyersen ettétek a terményeket és nyersen ettétek a húst! Ennek most vége lesz. Mi ketten felfedeztük a tüzet és itt szítjuk. Mit kapunk tőletek, ha megosztjuk veletek a tüzet?” Az emberek így válaszoltak: „Csak tudnánk, hogy az igazságot mondjátok-e, vagy pedig hazudtok?” A két férfi így felelt: „Az igazat mondjuk. A tüzet a házunkban szítjuk, gyertek és nézzétek meg!”

Miután megegyeztek egymással, a két férfi szétosztotta a tüzet az emberek között. Miután ezzel megvoltak, a kutya ismét hazafutott az anyjához. Akkor az anyja megkérdezte tőle: „Hová vitted a tüzet és kinek adtad?” A kutya ezt válaszolta: „Az embereimnek adtam, és ők elvették tőlem.” Az anyja azt mondta: „Hiszen megtiltottam neked, hogy valakinek is odaadd a tüzet, és mégis elvetted tőlem.” Ekkor addig verte a kutyát egy bottal, míg az már vérezni kezdett. A kutya újból visszafutott az embereihez. A kapott ütésektől mindenütt vérzett. Amikor a férfiak látták ezt, megkérdezték: „Ki vert meg?” Erre ezt felelte a kutya: „Ő, semmi különös. Az anyámtól jövök. Megvert, mert elhoztam nektek a tüzet. »Nem megmondtam neked, hogy ne vidd a tüzet az emberekhez és ne add nekik? Ki mondta neked, hogy vidd el?« – ezt mondta, és vert a bottal. Azt is mondta még, hogy a tűz ismét aludjon ki. Ezért eljöttem, hogy ezt közöljem veletek.” Amikor a két férfi ezt hallotta, így szólt: „Igaz van az anyának! Egy nőtény disznót fogunk neki adni!” Hoztak egy nőtény disznót, az öregasszony tanyájára vitték, és így szóltak: „Nekünk adtad a tüzet, mi pedig a tüzért egy disznót adunk neked. De a mi tűzünknek nem szabad ismét kialudnia!” Miután odaadták neki a disznót, visszatértek a falujukba. Azóta van a tűz az ember birtokában, és élünk együtt vele.

DABEDABE

(vedau-vamira)

Egyszer egy koca malacon kívül egy fiút is ellett. Egy férfi, aki éppen a kertjéből ment hazafelé, megtalálta a malacok közt a fiút, magával vitte, és odaadta a feleségének, szoptassa meg. Amikor a fiú felnőtt, a kertben dolgozott a falubeliekkel, akik megosztották vele az ételüket. Egy napon, amikor vadászni mentek, mondták neki, hogy maradjon és dolgozzon csak a kertben. Este, amikor a fiú hazatért a faluba, látta, hogy a fazekakban hús fő. Megkérdezte: „Milyen hús ez?”

„Csak vaddisznóhús” – válaszolták.

„Megöltétek az anyámat és a fivéreimet” – mondta, és vonakodott bármit is enni. Miután az emberek elfogyasztották az ételt, összeszedte és egy zsákba tette a csontokat. Éjszaka a zsákkal elment a hegyekbe. Amikor egy folyóhoz ért, megmosakodott, és megmártott a vízben egy csontot is. Ebből a csontból azonnal egy disznó lett, és a fiú hagyta, hogy befusson az erdőbe. Amikor továbbutazott kelet felé, minden útjába eső folyóban megmosakodott, és megmosott egy-egy disznócsontot is. A csontokból megint csak disznók lettek, és ezek befutottak az erdőbe.

Utoljára egy faluhoz ért. Itt a lakókhöz csatlakozott és velük együtt élt, de a testét borító kelevények miatt csupán egy barátja volt, egy kisfiú, aki törődött vele.

Egy napon a faluba hír érkezett egy nagy ünnepről, amelyet a belső vidéken készültek megtartani. Néhány szomszédja elment az ünnepre, a beteg férfi pedig a kisfiút küldte el: győződjék meg, való-e a hír, és tudja meg, hogy wallabyt vagy embert esznek-e a lakomán.

A fiú időben visszatért, és ezt mondta: „Amikor megdöfködtem az állatokat, így szóltak: »Ó, ne tedd ezt.«“

„Akkor embereknek kell lenniük – mondta Dabedabe –, odamegyek.”

Fogta a zsákot, amelyben még ott voltak a megmaradt disznócsontok, és amikor megérkezett az ünnep színhelyére, megmosta a csontokat. A csontokból disznók lettek. Ezután rábeszélte a falu lakóit, engedjék szabadon a foglyokat, és lakomázzanak inkább a nekik adott disznók húsából.

Azok így is tettek, és mindazóta disznót, és nem embert
esznek a nagy ünnepeken.

A MENNYDÖRGÉSDÉMON FEGYVERE

(marind-anim)

Divahib démon a villámgyerekek apja. Az égbolt fölött lakik, és ezt, ha le akar szállni a földre, át kell törnie. Ez nagy robajjal megy végbe, és az emberek ilyenkor azt mondják, hogy dörög az ég. A szíve mélyén azonban Divahib nem haragos, néha pedig egyenesen jóindulatú tud lenni.

Egyszer Divahib lejött a földre. Erősen dörgött és villámlott, és egy férfi védelmet keresett az eső elől. Fel is fedezett egy kis kunyhót, amiben egy nagyon öreg ember ült a tűznél. Az öreg barátságosan intett neki, hogy foglaljon helyet, még hússal és bétellel is megkínálta. Jól eltársalogtak egymással, majd amikor az eső és a vihar elmúlt, az öregember búcsúzóul egy különös fegyvert ajándékozott a férfinak, olyat, amilyent még senki sem ismert. Ez a fegyver a dárdahajtó, az imbasszum volt, egyik végén kőkampóval. Az öreg pedig, aki legjobb fegyverét egy embernek ajándékozta, Divahib volt.

Divahib fiai, a villámok azonban egyáltalán nem értettek egyet azzal, hogy apjuk a dárdahajtót a férfinak adta. Az imbasszumot nélkülözhetetlennek tartották a kenguruvadászatnál, és szidalmazták apjukat jóindulata miatt. Az meg mondta: az ajándék ajándék, most már nem kérheti vissza a fegyvert.

Apjukat fenn hagyva, Divahib fiai mérgesen leszálltak a földre, és cikázó villámokként körülfogták a férfit, akinél most az imbasszum volt. A férfi éppen útban volt hazafelé a vadászatról, és magával vitte a zsákmányt és fegyvereit.

A villámoktól körülvevett férfi nagyon megijedt és futni kezdett. Azok azonban gyorsabbak voltak nála, és rögtön beérték. Hogy gyorsabban tudjon futni, a férfi eldobta vadászzsákmányát, de a villámok megint csak körülvevették és fenyegették. A férfi most már tarisznyáját dobta el, majd az íját és nyilait, utoljára pedig a dárdáját. Csak az imbasszumot tartotta még a kezében, és minden erejét megfeszítve rohant a faluja felé. Mindez nem segített, a villámok továbbra is fenyegették, és annyira körülnyaldosták, hogy a férfi nehéz szívvel eldobta az öreg Divahib értékes ajándékát is.

A villámok rávetették magukat apjuk fegyverére, és felmentek vele az égbe.

Hirtelen minden elcsöndesült a férfi körül. Felszabadultan fellélegzett, majd mindent összeszedett, amit útközben elhajtott, és életét megmentve, de az imbasszum nélkül tért haza.

Ott elmondta szomszédainak, mi történt vele. Mindnyájan nagyon sajnálták, hogy a szép fegyver elveszett. A férfi azonban jól megfigyelte a fegyvert, amikor Divahib neki adta, és hosszú, fáradságos munkával újabb imbasszumot készített, ami tökéletesen megegyezett Divahibével. Azóta ismerik az emberek ezt a fegyvert, és használják a vadászaton, de mert a vihardémontól jött, az imók titkos kultuszában is megvan a helye.

HOGYAN KERÜLTEK A DOBOK VAGAVAGÁBA?

(vagavaga)

Valaha nem volt dob Vagavagában. De azoknak az embereknek, akik a föld alatt éltek, jó dobjaik voltak, ezeket verték, amikor támadásra indultak.

Történt egyszer, hogy egy férfi vadászni ment, és messzire elkóborolt hazulról. Éppen készülődött, hogy hazatérjen, amikor a föld alól váratlanul tompa hangot hallott. Utat talált a föld alá, és a hangot addig követte, míg két doboló férfira bukkant. Odament az egyikhez, és megkérte, kölcsönözze oda a dobját. A férfi beleegyezett, és a Vagavaga-beli férfi csendesen elsurrant, és olyan gyorsan, ahogyan csak tudott, a dobbal Vagavagába sietett.

A férfiak csakhamar észrevették, hogy eltűnt a dobjuk, így hát felmentek a földre. Itt látták, hogy a Vagavaga-beli férfi már messze jár. Utánaeredtek, de nem tudták utolérni, ezért visszafordultak, még mielőtt elérték volna Vagavagát. Amikor a férfi hazaért, felakasztotta házában a dobot, és másnap, amikor az alvilági férfiak aludtak, visszament, lopott még néhány dobot, és azokat is elvitte Vagavagába.

A VAIAGA-ÉNEK TÖRTÉNETE

(vagavaga)

Történt, hogy Boihatu Aipainában, egy Vagavagától nem messze fekvő faluban, megöltek és megettek egy férfit. Fejét a szokásos módon a potumában függesztették fel. Egy napon, amikor a falubeliek mind kint voltak ültetvényeiken, egy férfi jött látogatóba a Dagama közelében fekvő Maivarából, s amikor éneklést hallott a potumából, figyelni kezdett. A hang a koponyából jött, de amikor belépett a potumába, megszűnt az éneklés.

Amikor a falubeliek visszatértek a földekről, szívélyesen fogadták a dagamai férfit és megkérték, maradjon ott éjszakára, de ő visszautasította a meghívást. Néhány nap múlva ismét eljött, s barátai újból kérték, hogy maradjon. Megint visszautasította őket, és jóllehet bagit, benamot és szamakupát ajánlottak fel neki, semmit nem akart elfogadni. Csak amikor megkérdezték, van-e valami, amit kíván, mondta, hogy van egy koponya a potumában, amit szeretne megkapni. „Nem valami jó koponya – közölte –, de valahogyan kedvem van hozzá.” Így hát neki adták az éneklő koponyát, és ő magával vitte. Amikor elhagyta a falut, a koponya a Dagamáig vezető úton folyvást énekelt, és csak akkor hagyta abba, amikor a férfi, még mielőtt elérte volna faluját, ezt megparancsolta.

A férfi a koponyát háza mellett egy fára akasztotta fel, de a koponya itt is folyton énekelt. Egész Dagama megtanulta az énekét. Egy napon azonban, amikor mindenki kiment a földekre és a koponya szokása szerint énekelt, egy férfi érkezett Bohuróból a Dagama mögötti cserjésbe. Meghallotta az éneklést, és körülnézett, honnan is jön a hang. Amikor azonban rájött, hogy a koponya énekel, megijedt és egy kővel széttörte.

De ekkorra már a Milne-öböl környékén mindenki megtanulta az éneket, sőt megtanították rá a Rogea-belieket is.

AZ IFJÚAVATÁS EREDETE

(vevek-boikin)

Sziringau asszony a Sier folyóban batátát mosott, amelyet a kertjéből hozott. Nem messze tőle, valamivel arrább, a homokban ült a kisfia, Jamive. A folyó vize hirtelen hullámszerű kezdett, és mind feljebb és feljebb emelkedett. Már az asszony fűszoknyáját is elérte. Sziringau körülnézett, de nem látta a fiát. A fiút egy szellem elvitte. A szellem okozta a víz hullámszerűségét is.

Az anya visszasietett a faluba, és közölte férjével, hogy a gyerek eltűnt. Régi törzsi szokás szerint a fia halála miatti gyász jeléül az anya már hozzáfogott, hogy az edényeket és fatájakat összetörje, a hálótárisznyákat meg víztartókat pedig kidobálja a házból. De a férje így szólt hozzá: „Ne csinálj semmit! Hiszen nem is tudjuk, hogy a gyerek valóban halott-e?” Aznap éjjel az apa álmot látott. Egy szellem jelent meg neki, és közölte vele, hogy fia a szellemtérben lévő szellemházban van, és később vissza fog térni.

A szellem a fiút a folyó alá, a szellemházba vitte. Három hétig élt itt a fiú. A szellemek jól bántak vele és jóltartották. Végül karkötőket és lábpereceket raktak rá, és kis kagylókból való díszsinórokkal, kutya fogakkal, repülő kutyának a fogaival, kisebb-nagyobb kagylógyűrűkkel és dísznövények színes ágjaival ékesítették fel. Arcát, karját és lábát pedig tarka színekkel festették be. A negyedik hét végén a szellem a fiút teljes díszben visszavitte a folyópartra.

A fiú odaérkezésekor viharos szél tombolt, és zuhogott az eső. A szellemfurulyák hangosan szóltak. A folyó közelében lévő asszonyok és gyerekek az erdőbe menekültek. A fiú időközben megnőtt, és nagy, erős legénnyé lett. Gazdag díszében végigvonult Tumerau és Dagouri falvakon. Mindenki megcsodálta. Még jobban felékszerezték, és kagylógyűrűket meg fatájakat ajándékoztak neki. Örömeikben még dísznőket is öltek és ünnepet ültek.

Végül elérkezett a szülőfalujába is. Csak itt vette le az ékszereit. Apja és a falu többi férfia az ő elbeszélése szerint építették meg az első szellemházat, ugyanúgy, ahogyan a fiú látta a szellemeknél, a folyó alatt. Ezután minden serdülő fiút bevittek az új szellemházba. Mindazokat a szertartásokat és cselekedeteket, amit

Jamive a szellemeknél átélte, velük is elvégezték. Ez volt az első ifjúavatás a faluban.

HOGYAN KELETKEZETT A MOKA, A GYÖNGYKAGYLÓUNNEP?

(mbowamb)

Már minden ember élt. Egy napon egy férfi a folyóhoz ment, hogy megélesítse kőbaltáját. Amint ott munkálkodott, egyszerre csak észrevette, hogy a parton két gyöngykagylódarab, mellettük pedig egy asszonynak a hajfonata hever. A férfi felvette őket és hazament a falujába. Másnap szedett a földeken néhány gumót és megfőzte magának. Ezután leölt egy disznót, a húsát megfőzte és becsomagolta, majd bekente magát, felrakta tolldíszeit, új kötényt vett fel, feltette a csigákból készült nagy homlokdísz, az orrdísz bedugta az orrába, feltette a gyöngykagylóból és kauricsigából való melldísz. Ezután fogta az élelmet, hálótarisznyáját a vállára vetette és útnak indult. Először a folyóhoz ment, ahol a kagylódarabokat és a hajfonatot találta, és onnan felfelé indult a folyó mentén. Egy idő múlva széles úthoz ért, ahol szénmaradványok és fáklyák voltak. Ezen az úton ment tovább, és úgy találta, hogy az utat sokan használták, és az út csúszós és piszkos volt. Amikor elért oda, ahol az út egy faluba vezetett, úgy határozott, hogy várakozik. Előbb meg akarta figyelni az embereket. Felmászott hát egy pankepfára, és letelepedett az egyik ágra.

Míg ott fenn ült, sok lány jött oda vizet meríteni. A lányok azonban nem a szokott lépésben jöttek az úton, hanem a metle- és a wetla-táncot járták. A férfi fenn ült a fán és figyelte őket. Hagyta, hogy a lányok elmenjenek, és arra várt, hogy egyikük magányosan jöjjön. Es lám, jött is később egy lány, és egyedül merített vizet a folyóból. Amikor a lány lehajolt a vízhez, a férfi letépett egy gyümölcsöt a fáról, és a lány felé hajította. A hátán találta el. A lány megijedt, és azon töprengett, vajon ki dobhatta meg. Ekkor már egy másik gyümölcs is eltalálta. Így kiáltott fel a lány: „Ha szellem vagy, aki megdobtál, akkor légy azon, hogy továbbmenj! Ha azonban férfi vagy, gyere ide hozzám!” Amikor a férfi ezt meghallotta, lemászott a fáról és odament a lányhoz. Később együtt mentek haza a lány falujába. Ott bementek egy házba és leültek. Annikor a lány barátnői meglátták a férfit a lánynál, így szóltak: „Barátnő, egy férfit hoztál magaddal!” Erre ezt felelte a lány: „Amikor lenn voltam a víznel,

láttam a férfit az úton közeledni, így hát elhoztam magammal!” Később jöttek a lány fivérei is. Amikor meglátták a férfit, rögtön cukornádat hoztak és odaadták neki. Mire a férfi megette a cukornádat, éjszaka lett. Így szóltak ekkor a lány fivérei a férfihoz: „Gyere, elmegyünk a férfiházba, és ott fogunk aludni!” Erre ezt felelte a férfi: „Nem, oda nem megyek. Megszoktam, hogy az asszonyoknál alszom. Ott szeretnék ma is aludni!” Lefeküdtek hát aludni. Éjszaka elment a férfi oda, ahol a lányok feküdtek. Kivette a hajfonatot a hálósákjából és összehasonlította azt a lányok hajával, de úgy találta, hogy nincsen közöttük hasonlóság.

Reggel azután jöttek a lány fivérei, és így szóltak a férfihoz: „Adunk neked most egy asszonyt. Magaddal viheted őt. Mehettek!” Így felelt a férfi: „Ne tegyétek ezt! Tovább akarok még menni a folyó mentén felfelé: ha onnét visszatérek, akkor adhattok nekem egy asszonyt.” Azután kinyitotta a hálótarisznyáját, kivette belőle egy disznó elülső negyed részét, hozzátett még egy darabot a hátgerincből, és a húst a férfiaknak adta. Ezután felkerekedett és továbbment.

Miután egy darabon felfelé ment a folyó mentén, ismét egy nagy úthoz ért, amin már sokan jártak, és igencsak ki volt taposva. Itt is úgy határozott, hogy előbb megfigyeli az embereket. Így újra felmászott egy pankepfára. Míg fenn ült, megint lányok jöttek arra, tánclépésben, vizet merni. A férfi fentről figyelte őket. Mikor ezek elmentek a vízzel, egy nagyon szép lány jött. A lány leereszkedett a vízhez, és teleengedte a bambuszcsövet. Míg a lány a csövet töltötte, a férfi ismét leszakított egy gyümölcsöt a fáról, és a lányra hajította. A lány megijedt és felkiáltott: „Hát ez meg mi? Ki dobott meg? Ha szellem volt, tűnjön el, ha ember volt, jöjjön ide hozzám!” Ekkor szállt a férfi a fáról és odament a lányhoz. Együtt elindultak és a lány falujába mentek. Amikor a lány barátnői meglátták a férfit, ezt mondták: „Barátnő, hiszen te egy férfit hoztál magaddal!” A lány így válaszolt: „A férfi lent jött az úton. Így hát magammal hoztam őt a faluba!” Leültek a házban és beszélgettek. A lány fivérei is odajöttek. Cukornádat hoztak, és a férfinak adták. Megették a cukornádat. Az asszonyok batátát főztek és szétosztották közöttük. Mire befejezték az evést, éjszaka lett. A férfiak ekkor így szóltak a férfihoz: „Gyere, elmegyünk a férfiházba, és ott fogunk aludni!” Azt mondta erre a

férfi: „Nem, nem alszom a férfiházban. Megszoktam, hogy mindig az asszonyoknál alszom, így ma is az asszonyházban szeretnék hálni.” Mikor a férfiak ezt hallották, ezt felelték: „Rendben van, aludj csak az asszonyoknál!” A férfi ekkor lefeküdt a nők közé. Éjszaka felkelt és összehasonlította a hajfonatot az alvó lányok hajával, de semmi hasonlóságot nem talált. Elrakta a hajfonatot, és ismét lefeküdt aludni. Másnap reggel ezt mondták a lány fivérei a férfinak: „Te hozzánk jöttél, mi pedig egy lányt akarunk adni neked, akit feleségedként hazavihetsz!” Ezt felelte erre a férfi: „Nem, ne most. Előbb még tovább akarok menni. Ha visszajövök, feleségül adhattok hozzám egy lányt!” Ezután kinyitotta a hálótarisznyáját, kivett belőle egy disznócombot, levágott egy darabot a hátgerincből is, és odaadta a húst a férfiaknak, majd továbbment.

A férfi elért a folyó felső folyásvidékére. Ott azt látta, hogy az utat rettenetesen lejárták, és az emberek megszakítás nélkül ereszkednek le a folyóhoz vizet merni. Így az út nagyon piszkos volt. A férfi ismét felmászott egy fára és leült egy ágra. Látta, hogy azon a helyen, ahol az emberek vizet mernek, több haj fonat és gyöngykagylódarab hever szanaszét. Amikor a férfi ezt látta, ezt gondolta magában: „Itt egészen biztosan fogok az enyémnek megfelelő haj fonatot találni!” Ahogy ott fenn ült, több lány jött le a vízhez, ahol telemerték bambuszcsöveiket. A férfi figyelte őket és nagyon nyugodtan ült fenn a fán. Miután a lányok elmentek, jött még egy nagyon szép lány, hogy vizet merjen. Ekkor a férfi letépett egy gyümölcsöt a fáról, és a lány felé hajította. Ezt a lányt is a hátán találta el. A lány így szólt: „Ki dobhatott meg?” Amikor a férfi ezt hallotta, lemászott a fáról és odament a lányhoz. Meglátta őt a lány, és ezt kérdezte tőle: „Hová akarsz menni?” A férfi így válaszolt: „A folyó völgyén jövök felfelé!” A lány erre ezt válaszolta: „Rendben van! Hazajössz velem a faluba, és ott alszol. Holnap reggel biztosan azt fogják mondani, hogy feleséget akarnak neked adni. Ha ezt mondják neked, ne válaszolj nekik, hanem fitorítsd el az arcodat.” Miután ezt elmondta, a lány otthagya a férfit, és egyedül ment tovább. A férfi annak az útnak vágott neki, amelyen a többi lány is ment. Így érkezett el a faluba. Amikor a faluban meglátták a lányok a férfit, megkérdezték tőle: „Hová akarsz menni?” Így felelt a férfi: „A folyó völgyén jövök felfelé, és most egy vidékre értem, ahol emberek

laknak!” Ezt mondták erre a lányok: „Nagyon jó, hogy idejöttél!” A lányok rögtön elkezdtek veszekedni a férfin. Mindegyikük mondta, hogy a felesége akar lenni, és elmegy vele. Egyikük így szólt: „Nem, neked semmi közöd a férfihoz, ő az enyém!” Így veszekedtek a lányok, és törték magukat a férfiért. A lányok szülei hallották a vitát. Jöttek és intették a lányokat: „Gyerekek, ne veszekedjete!”

A férfiak cukornádat hoztak és a férfinak adták, az asszonyok pedig vacsorát főztek. Miután ettek, éjszaka lett. Így hát a férfiak ezt mondták: „Gyere, elmegyünk a férfiházba, és ott fogunk aludni!” Így válaszolt a férfi: „Nem, én nem szoktam a férfiházban aludni. Én mindig az asszonyoknál hálok.” A férfiak nélküle mentek el a férfiházba, és ott aludtak. Éjszaka a férfi újból kivette a hajfonatot a hálótarisznyából, és összehasonlította a lányok hajával. Azonban most sem talált ahhoz hasonlót. Ezt mondta ekkor: „Azt itteni lányok hajával sem egyezik a hajfonat. Azonban ismerek még egy lányt, aki nem itt alszik, biztosan azé lesz.” Mire a férfi mindezt végiggondolta, nappal lett. Reggel eljöttek a lányok fivérei, és mondták a férfinak, hogy feleséget akarnak adni neki. A férfi azonban nem szólt egy szót sem, hanem grimaszt vágott, és a földre nézett. Megkérdezték tőle a férfiak: „Miért vágsz ilyen képet? Ha egy bizonyos lányt akarsz feleségül venni, úgy mondd meg. Neked adjuk!” összehívták az összes lányt, és felállították őket a férfi előtt. A férfi egy szót sem szólt. Rá se nézett a lányokra. Grimaszt vágott és hallgatott. Ekkor a másik lány anyjának eszébe ötlött, hogy talán az ő lányát akarja elvenni. Így szólt ezért a férfiakhoz: „Kínáljuk fel neki ezt a lányt!” Amikor az apa ezt hallotta, visszautasította az ajánlatot, nem akarta. Ezért az emberek egy ideig veszekedtek. Végül is megegyeztek abban, hogy azt a lányt adják hozzá feleségül. Hívták ekkor a lányt. Amikor a férfi ezt a lányt meglátta, azonnal barátságos képet vágott és nevetett. „Igen, ezt a lányt akarom elvenni – mondta –, már korábban így határoztam el.”

Amint a férfiak ezt hallották, így szóltak: „Helyesen cselekedtél. Most disznókat hozunk és leöljük őket.”

Ezután disznókat hoztak, leölték őket, és az egész húst kettőjüknek adták. Amikor átadták nekik a húst, ezt mondta a lány anyja: „Itt van hát a hússotok és az értéktárgyaitok. Vigyetek mindent magatokkal. A lány maga mondta, hogy nagyon messzire akar

elmenni ezzel a férfival. Így nem akarunk semmit hallani felőletek. Hagyjatok most el minket, és menjete!” Ezután a párt a hússal és az értéktárgyakkal együtt a tenyerére helyezte, és eldobta őket. A pár repült a levegőben, és a férfi házának ajtaja előtt ért ismét földet. Megérkezve a férfi falujába, a férfi bement az asszonnal a házba, otthagya az asszonyt, fogta a húst, amit magával hozott, és elment vele a faluba, a barátaihoz. Ott is aludt. Amikor az asszony felébredt, ezt gondolta: „Mégiscsak szeretném tudni, hogyan néz ki a falu, és hol alszik a férfi.” Kiment a házból és elindult. Elért arra a helyre, ahol a férfi aludt, és látta, hogy az a hely magas kerítéssel van körülvéve. Amikor bement, a kerítésen belül nagyon szép teret látott. A tér szép simára volt egyengetve, fűvel bevetve és cordylinebokrokkal övezve. Így hát nagyon szép volt a tér. Azt is látta, hogy a téren gyöngykagylóval és csigákkal teli hálók hevernek. Ekkor felkiáltott: „Ó, anyám, amikor hozzámentem a férfihoz, azt hittem, hogy talán ha egy értéktárgya lesz. Most pedig látom, hogy naponta gyöngykagylókat kölcsönöz, naponta húst eszik, tehát gazdag ember. Ennek örülök!”

A férfi már korábban elvett két nőt, akik két fiúval ajándékozták meg. A két fiút Eklimpnek és Kuklupnak hívták. Amikor a két fiú felnőtt és ifjává serdült, egy másik törzs férfi gyöngykagylóünnepet rendeztek. A férfiak körbejártak és tolldíszeket kölcsönöztek. Az ünnepre az apa is elment a fiaival, hogy részt vegyenek a mer-táncban. A tánc után a faluban maradtak, és vendégként a házakban aludtak. Idegen emberek is jöttek, és amikor látták a két ifjút táncolni, így szóltak: „Melyik törzshöz tartoznak ezek a férfiak, akik itt táncoltak?” Az asszony, Kopona Nde is, aki a férfit a folyónál találta, elment az ünnepségre. Ez az asszony látta, hogy az ünnepségre egy világos bőrű asszony is eljött. Amikor ez meglátta a két ifjút, így szólt: „Ott látom a férfiakat, akik hozzám tartoznak. Hol van a többi szép férfi, akiről az emberek beszélnek?” A nő a két ifjú arcába köpött és továbbment. Miután elment, a többiek ezt mondták: „Ez a világos bőrű nő biztosan csak a két ifjú miatt jött. El akarja vinni őket. Férfiak, vigyázzatok az ifjakra!” Amikor éjszaka lett, a nők lefeküdtek, a férfiak azonban fenn maradtak és örködtek. De amikor már világosodni kezdett, nem tartottak a nőtől annyira, és aludtak egy keveset. Azt mondták: „Nappal lett. Most már nem jön az asszony,

és nem viszi el a két ifjat.” Ahogyan ott feküdtek és aludtak, a világos bőrű asszony gyorsan bejött a házba, és magával vitte a két ifjút. Amikor a férfiak felébredtek, és látták, hogy az asszony magával vitte a két ifjút, panaszkodni és sírni kezdtek, és halottsiratót tartottak. Később sok disznót öltek, és megtartották a halotti tort.

Miután a halotti tor véget ért, a két ifjúnak, Eklimpnek és Kuklupnak az apja útra kelt, hogy megkeresse fiait. Magával vitte feleségét, Kopona Ndet is. Útjuk során egy táncterre értek. Ott megkérdezték az embereket, kié ez a táncter? Az emberek azt mondták, hogy az Kendika tánctere. Ekkor tovább kérdezősködtek: „Amióta itt vagytok, nem jött erre egy világos bőrű asszony?” Az emberek ezt válaszolták: „Természetesen az asszony keresztülment itt. Láttuk őt.” Miután ezt megtudták, továbbmentek, és egy magas sziklával körülvett helyre értek. Mivel nem találtak utat a sziklákon át, Kopona Nde fogta az ásóbotját és beledöfte a sziklába. A szikla megnyílt és szabaddá tette az utat. Így hát továbbmentek, és elértek egy magas hegyhez. Ezen leereszkedtek, és egy tóra bukkantak. Amikor a tó előtt álltak és nem tudtak továbbmenni, az asszony fogta az ásóbotját és belevágott vele a tóba. A tó kettévált, és ők a tó alá jutottak. Ott egy táncteret láttak. A tánctéren két fiú tartózkodott. Megkérdezték a fiúktól, hogy kié a táncter? Azok azt válaszolták, hogy az Eklimp és Kuklup tánctere. Amikor az asszony ezt meghallotta, elrejtőzött, a férfi pedig bement a férfiházba és ott leült. Egyszer csak látta, hogy két fia, Eklimp és Kuklup, fát vágott, és azt most hazahozzák. Amikor a táncterre értek, és látták apjukat a házban ülni, így szóltak hozzá: „Apa, hogyan sikerült megtalálnod ide az utat?” Az apa erre így válaszolt: „Ti idejöttetek. Én utánatok mentem és kerestelek titeket!” Így kiáltottak ekkor a fiúk: „Rendben van, hogy idejöttél! Minket az asszony már korábban idehozott. Állandóan azon gondolkoztunk, hogyan kerülhetnénk el innét, de nem tudjuk!” Miközben a férfiházban ültek és beszélgettek, jött a világos bőrű nő és ételt hozott. Amikor látta, hogy a két ifjú apja ott van, grimaszt vágott és gyorsan elment. Hazament a házába. A férfiak ezután batátát ettek, és amikor beköszöntött az éjszaka, aludtak. Míg ők aludtak, Kopona Nde elment a világos bőrű nő házához, és bekötözte az ajtókat, majd felgyújtotta a házat, úgyhogy a világos bőrű nő is benne égett.

Másnap reggel Eklimp és Kuklup, valamint az apjuk a feleségével, Kopona Ndevel és a két férfi, akit az asszony már korábban lehozott, fogták a hálótárisznyákat az értéktárgyakkal, a kazuármadarakat meg a disznókat, és hazamentek. Amikor hazaértek, azt mondták a két férfinak, akiket szintén az asszony vitt le, hogy menjenek haza a falujukba. A két fiú, Eklimp és Kuklup, a szüleivel lakott együtt és gyöngykagyló-ünnepségeket tartottak. Ahogyan ők ketten csinálták, úgy vettük át mi is, és csináljuk ma is.

HOGYAN TALÁLTAK EGYMÁSRA A NŐK ÉS A FÉRFIAK?

(dumuna)

Kezdetben csak asszonyok népesítették be a földet. A férfiak egy hosszú bambuszcsőben éltek. Az asszonyokhoz semmi közük sem volt, férfiak és nők mit sem tudtak egymásról.

Nappal a férfiak elhagyták a bambuszt, hogy az ültetvényen dolgozzanak vagy vadásszanak. Egy nap az egyik férfi sassá változtatta magát, és egy nagy fán telepedett le, annak a pataknak a közelében, ahová az asszonyok mosakodni jártak. Kis idő múltán meg is jelent egy fiatal asszony, hogy megmosakodjék. A sas, vagyis a férfi, nagyon csodálkozott, hogy olyan valakit lát, aki egészen másképp van öltözve, mint ő. A férfiak ugyanis nem ismerték a fűszoknyát. Még jobban csodálkozott, amikor az asszony a szoknyáját is levetette és belépett a vízbe, mert látta, hogy ennek az embernek egészen más teste van, mint neki. Hogy felfedezését a többi férfival is közölhesse, gyorsan ellopta az asszony levetett fűszoknyáját.

De az asszony még idejében észrevette a sast, amint az el akart repülni a fűszoknyával, és fától fáig követte. Hiába kérte azonban, hogy adja vissza a szoknyát. Már mélyen bent voltak az erdőben, amikor beesteledett. Mivel az asszonynak nem volt kunyhója, ahol aludjon, a sas kitérj esztette szárnyait, és tollai alatt védelmet nyújtott az asszonynak. Így éltek hosszú időn át egymással.

De a sas időnként mindig visszaváltozott férfivá, és felkereste a bambuszban élő társait. Nem tudta megakadályozni azonban, hogy az asszony minderről ne szerezzen tudomást. A nő visszament társaihoz, és elmondta nekik mindazt, amit látott és átélt. Mesélt azokról a másfajta lényekről, akik megtanították a nemi közösülésre, és akik esténként egy bambuszba vonulnak vissza. Ekkor elhatározták az asszonyok, hogy a férfiakat kihozzák a bambuszból, és örökre maguknál tartják őket. Este a bambuszhoz lopódtak, elvagdosták gyökereit és kirázták a férfiakat a bambuszból. Mindegyik asszony fogott magának egy férfit és hazavitte. Ez időtől fogva élnek férfiak és nők együtt a világon.

HOGYAN KELETKEZETT ÉS NÉPESÜLT BE A KOIL-SZIGET?

(szamap)

Szamap mellett gyerekek játszottak a tengerparton, míg szüleik yamot és tárót ültettek a kertben. Este hazajöttek a szülők. Megfőzték, majd a gyerekekkel együtt megették a vacsorát, és lefeküdtek aludni. Másnap megint dolgozni mentek a kertbe, és a gyerekek megint a faluban maradtak. Fürödni mentek, és a tengerparton játszottak. Este a szülők megint hazajöttek. Így ment ez napról napra.

Egy napon ismét a kertben dolgoztak a szülők, a gyerekek pedig a tengerparton játszottak. A gyerekek közül egy kisfiú így szólt egy nagylányhoz: „Gyere hozzám feleségül!” A lány ezt válaszolta: „Még kicsi vagy, nem vehetsz feleségül. Ha már elég nagy lennél, akkor feleségül tudnál venni.” A fiú ezt mondta: „Elég nagy vagyok.” Minden gyerek a tengerben játszott. Ekkor ezt kérdezte a lány a fiútól: „Van-e a szüleid házában hús, amit meg lehet enni?” „Igen, van otthon hús” – mondta a fiú. Mindketten elmentek a fiú szüleinek a házába. A lány így szólt: „Hozd a húst, majd táróval együtt fogjuk elfogyasztani.” A házban egy polip volt. A fiú levágott belőle két csápot, egyet a maga, a másikat a lány számára. A maradékot visszatette a tűz fölött levő állványra, és jól eldugta. Ezt gondolta magában: „Nem lenne jó, ha szüleim látnák, hogy vágtam a polipból. Még megharagudnak és megvernek.” Mindketten ettek a polipból, majd a lány visszament szüleinek a házába.

Este hazajöttek a szülők. Megfőzték az ételt, ettek és aludni tértek. Másnap ismét dolgozni mentek. A gyerekek megint a tengerparton játszottak. Egyszer csak így szólt a lány a fiúhoz: „Tegnap levágtál két csápot a polipból, és megettük. Menj és most hozzál többet belőle.” A lány tárót mosott a tengerben. A fiú bement a házba, fogta a polipot és a partra vitte. Két részre vágta, az egyik felét magának tartotta meg, a másikat a lánynak adta, majd a parton táróval megették a polipot.

Este hazajöttek a szülők a munkából. A fiú anyja tárót főzött és kereste a polipot, de nem találta. Miután hiába keresgélt, megkérdezte a fiút: „Hol van a polip?” A fiú hazudott és ezt mondta:

„Nem tudom. Talán ellopta valamelyik férfi.” Az anya erre ezt válaszolta: „Semmiféle férfi nem lophatta el. Minden felnőtt ember dolgozni volt. Csak ti gyerekek maradtatok itthon.” A lány hallotta, hogy mit mondott a fiú anyja és ezt mondta: „A fiú elhozta a polipot, és mi ketten megettük.” A szülők ekkor megverték a fiút, mondván: „Miért loptad el a polipot?” A lány apja hallotta a vitát, és ő is meg akarta verni a lányt, de ez így szólt: „Nem én loptam el a polipot. A fiú lopta el, és adott nekem is belőle.” A lány apja mégis szégyellte magát, és így ő is megverte a lányát.

Este mindnyájan aludni tértek, majd másnap reggel a szülők ismét dolgozni indultak. A lány előszedett egy nagyon hosszú, vékony zsineget, olyat, amilyent a halászháló kötésénél szoktak használni, és így szólt a fiúhoz: „Maradj itt.” A lány ezután húst megtárót főzött, evett belőle, a maradék ételt pedig egy tarisznyába tette, és ezt mondta a fiúnak: „Maradj itt, és ne gyere velem. A szüleid megharagudnának.” A fiú azonban ezt válaszolta: „Veled akarok menni.” A többi gyerek a tengerben fürdőit. Így nem láthatták kettőjüket.

A lány elindult, és elérkezett Murikba. Innen továbbment, és eljutott Kerkerbe. A fiú futott utána, mire a lány bottal el akarta kergetni a fiút. Ezt mondta: „Menj haza a szüleidhez!” – és ráütött a bottal. De a fiú mindenáron vele akart menni. A lány végül is hagyta, hogy vele menjen.

Kerkerben felmásztak egy fára. A lány tárót és húst vett elő a tarisznyából, adott a fiúnak is belőle, és mindketten ettek. A tarisznya azonban rossz volt, ezért ledobták a fáról. A lány ekkor egy botot vett a kezébe, varázsigét mondott, ráfújta a botra, ezt a tenger felé tartotta és ide-oda mozgatta, így keletkezett a Koil-sziget a tengerben, a lány ugyanis a botjával kihúzta a szigetet a vízből. Ekkor fogta a zsineget, egyik végét a fához, a másikat pedig a kőhöz kötötte, majd a követ a zsinórral messze a tengerbe dobta a Koil-sziget felé. A kő a szigetre repült, beleakadt egy fának az ágaiba és lelógva feszesen tartotta a zsineget. A lány ezután így szólt a fiúhoz: „Eredj haza!” A fiú azonban nem akart elmenni. A lány ekkor belekapaszkodott a kötélbe és a tenger felett átment a Koil-szigetre. A fiú a lány fűszoknyájába csimpaszkodott, és vele együtt ő is átment. Így érkeztek meg mind a ketten a Koil-szigetre.

Odaérve a lány varázsigét mondott. Erre a fának az az ága, amelyre Kerkerben a zsinég volt kötve, letört. A lány az ágat a szigetre húzta, feltekerte a zsinórt, egy bételpálma levelébe tette, majd ismét varázsigét mondott. Ekkor létrejött az összes élelmiszer: yam, táró, banán, zöldség és különösen sok galipdió. Szágópálma is nőtt, de nem sok.

Közben a faluban a szülők hazatértek a munkából. Keresték a két gyereket, és a többiektől is megkérdezték: „Nem láttátok őket? Hová mentek?” A gyerekek azt mondták: „Nem láttuk őket.” Ekkor észrevették a parti homokban a lábnyomokat és követték őket. Elértek Murikba és ott megaludtak. Másnap tovább követték a nyomokat, és így értek el Kerkerbe, egészen a fáig. Látták a fa alatt a rossz tarisznyát, amit a két gyerek eldobott. A szülők így szóltak: „Most már tudjuk. Biztosan felmásztak a fára.” Felmásztak ők is a fára, és látták, hogy egy ág le van törve. Azt mondták: „Most tudjuk. Biztosan a szigetre mentek. De hogyan menjünk mi hozzájuk?” Így hát visszatértek a falujukba.

Mindkét gyerek apja nagy csónakot épített. Kivágtak és kivájtak kőbaltáikkal két nagy fát, majd tűzzel kiégették őket. Ezután kókuszrostot hoztak, és vitorlát fontak. Még egy további fát is kivágtak, hogy vendéghajót csináljanak belőle. Simára csiszolták a vendéghajót, a napra tették, majd kiégették a tűzben. Ezután erős bételpálmákat vágtak ki, feldarabolták őket, a vendéghajót az erős tartórudakhoz erősítették, és a rudakat a vendéghajóval jó erősen a csónakhoz kapcsolták. Ezután az árbocot állították fel. Amikor a csónakok elkészültek, próbaképpen tengerre szálltak velük. A két csónak nagyon jól úszott a vízen, így ismét visszajöttek a partra. Másodszor is kipróbálták a csónakokat. Hűvös parti szélnél szálltak vízre, északi szélnél jöttek vissza. A tengerből a partra húzták a csónakokat.

Visszatérve a faluba, így szóltak az asszonyokhoz: „Főzettek sok ételt.” Az asszonyok sok ételt, húst meg tárót főztek. Az ételt tarisznyáikba tették és a két csónakhoz vitték. Az estét várták, hogy megjöjjön a szárazföldi szél. Erős szárazföldi szél kezdett fújni. A csónakokat a tengerbe tolták. Sokan szálltak fel rá. Elhajóztak. A szárazföldi szél belekapaszkodott a vitorláikba, és így gyorsan haladtak. Másnap reggel már a Koil-szigeten voltak. A szülők látták a

fiút és a lányt, átölelték őket és így szóltak: „Kedves gyerekek, azt gondoltuk, hogy már rég halottak vagytok.” A lány erre ezt válaszolta: „Nem haltunk meg. De én annyira szégyelltem magam a verés miatt, hogy nem akartam tovább a faluban maradni. A fiút el akartam kergetni, de velem jött. Így hát összeházasodtunk.” A szülők így szóltak: „Jó, hogy összeházasodtatok, hiszen a szigetnek még nincsenek lakói.” A lány és a fiú ezután sok ennivalót hozott, berakták a tarisznyákba, majd a csónakokba tették. Sok tartót készítettek kókuszpálmalevélből, galipdióval töltötték meg, és ugyancsak a csónakokba rakták. A csónakok színültig meg voltak rakva. Este mindnyájan aludni mentek.

Másnap délelőtt megjött az északi szél. A csónakokat a tengerbe tolták, és haza akartak vitorlázni. A szülők így szóltak a lányhoz és a fiúhoz: „Nos, hazajöttök velünk?” De ők így válaszoltak: „Nem, itt akarunk maradni.” Így mindketten a szigeten maradtak. A csónakok éjszaka érkeztek vissza a szárazföldre, ahol messzire kihúzták őket a partra. A falubeliek megkérdezték: „Megtaláltátok őket?” A szülők ezt mondták: „Igen, megtaláltuk őket a szigeten. Az asszony varázsigét mondott, és így sok élelmiszer keletkezett. Nekünk is sokat adtak belőle, ők azonban a szigeten maradtak. Maradjanak is, mert különben nem lennének emberek a szigeten.” Az élelmet behordták a csónakokból, a házakba vitték, és mindenki kapott belőle.

Azok ketten pedig a szigeten maradtak. Az asszony terhes lett és egy fiút szült. Később megint terhes lett, és ekkor egy lányt szült. A gyerekek felnőttek, és amikor elég idősek lettek, így szóltak a szülők hozzájuk: „Házasodjatok össze.” Erre ezt mondta a fiú: „De hiszen ez a nővérem, hogy is vehetném őt feleségül.” A szülők azonban ezt válaszolták: „Nincsen más lány a szigeten, akivel összeházasodhatnál, így hát a nővéredet kell elvinned.” Erre aztán a fiú feleségül vette a lányt. Ebből adódott a szigeten az a szokás, hogy régen a testvérek egymással házasodtak, sőt az apa is feleségül vehette a lányát. Ez azonban csak a szigeten volt szokásban, nálunk a szárazföldön soha. Később aztán Koil lakói a szárazföldre jöttek, hogy halászhálóikat és galipdióikat fazekakra cseréljék. A szárazföldi emberek ezt mondtak nekik: „Nem jó, ha ilyen közeli rokonok házasodnak össze. Úgy kellene házasodnotok,

ahogyan nálunk szokás a szárazföldön.” Koil lakói erre annyira elszégyellték magukat, hogy feladták a rokonházasságnak a szokását. Koil szigetén csak kevés szágó van. A lakosok yamot, tárót és kaukayamot esznek. Mi a szárazföldön szágót eszünk. A fiú és a lány azonban ezt mondták: „A szágó nem kemény, nem esszük meg.” Így csak nagyon kevés szágót esznek a koiliak. Ha a szárazföldre jönnek, néhányan esznek szágót, mások viszont nem. A Koil-szigetieknek csak néhány szágópálmájuk van, és ezeket is csak azért ültették, hogy legyen levél a házak befedésére. Ez a vége a történetnek.

A FELSŐ-TAE-EMBEREK

(mbowamb)

A felső-Tae-férfi Tamunta és a felső-Tae-nő Juwin lekerültek a földre. Amikor lejöttek, itt éltek ezen a földön. Szültek két fiút. Az egyiket Ndikának, a másikat Janikénak hívták. Idővel két lányt is szültek. Az egyik neve Rangond, a másiké Mepitl volt. A környéken azonban más férfi nem volt. Ekkor a szolgálatkész kutya kiment a földekre. Ott két férfi dolgozott. Rossz baltáik voltak, amiket az ültetvény közelében tettek le. A kutya fogta ezeket a baltákat és elfutott velük. A két férfi a kutya után szaladt, és így eljutottak a felső-Tae-emberek tanyájára. Ekkor az apa megkérdezte: „Mi készített titeket arra, hogy idejőjjetek?” A két férfi ezt válaszolta: „Dolgoztunk és letettük a baltáinkat. Amikor nem figyeltünk, jött ez a kutya, és elvitte a baltáinkat.” Erre ezt felelte a férfi: „Jól tettétek, hogy eljöttetek. Maradjatok most itt nálunk éjszakára, holnap mehetnek majd tovább.” Cukornádat hozott és a két férfinak adta. Miután ettek, lefeküdtek aludni. Másnap reggel az egyik lány a Npedona nevű férfihoz ment feleségül, a másik Nikemhez. Az egyik férfi tíz gyöngyházkagylót adott a lányérta másik is ugyanennyit. Este még megtetézték tíz-tíz disznóval. A két lány ezután elment a férjével. Másnap disznókat öltek és a tánctéren elosztották a húst. A következő nap ismét disznókat öltek, és a lakomát a ház előtt tartották. Ezután együtt éltek mindannyian.

Egy nap a két asszony fiút szült. Az egyik fiút Kernének, a másikat Kukitlkének nevezték el. Ekkor a kutya ismét elszaladt, és amikor a két asszonnyal találkozott, beleharapott a hálótarisznyáikba, és elvette tőlük. A kutya elől futott a tarisznyákkal, a két nő pedig utána. Így értek el a Tae-emberek telepére. Ott így szóltak az emberek: „Hová akartok menni, lányok?” Erre a két lány elmondta: „A kutya elvitte a hálótarisznyánkat, utánafutottunk hát, és így jutottunk el hozzátok!” Ezt felelték a Tae-emberek: „Jól tettétek lányok!” Cukornádat hoztak és a lányoknak adták, és miután ettek, lefeküdtek aludni. Másnap reggel megvették az egyik lányt az egyik fiú, a másik lányt pedig a másik számára. Megfizették az árát, az egyik lányért tíz gyöngyházkagylót adtak, és a másikért is ugyanennyit. Ugyanígy adtak mindegyiknek tíz-tíz disznót. Ezután disznókat öltek, és a húst elosztották az emberek között.

A következő reggel ismét disznókat öltek, a húst a lányok tanyájára vitték és ott a rokonokkal együtt megették. Ez a két asszony is fiúkat szült. Az egyiket Kopénak, a másikat Mokáénak hívták. Később az emberek ugyanígy csinálták tovább. Ulke és Ulkepuke, Ulkena és Roklakla, valamint Kutli ugyanilyen módon született. Így jött létre mindegyik törzs.

Az emberek, akik akkoriban éltek a földön, nem tudtak semmit a tűzről. Nem tudtak tüzet gyújtani és megfőzni az ételüket. A húst és a többi ételt nyersen ették. Amikor a kutya ezt látta, elszaladt az erdőbe tüzet hozni. Az erdőben leharapott egy bambuszt, szétforgácsolta, és lehasított belőle egy csíkot. Közben úgy megvágta a száját, hogy vérzett. A bambuszcsíkot hazavitte és az embereknek adta. Ezek ezt mondták neki: „Hiszen nincs is tüzed. Pedig azt mondták, hogy tüzet akarsz hozni, hát hol van?” Ekkor a kutya odaadta nekik a bambuszcsíkot, és így szólt: „Itt van ez a bambuszcsík. Dörzsöljétek egy fához, és tűz keletkezik.” Az emberek úgy cselekedtek, ahogyan a kutya tanácsolta nekik, és lám, míg dörzsölték, füst szállt a magasba, és hamarosan felcsaptak a lángok. Amikor látták, hogy valóban tűz ég, hoztak egy disznót és leölték. Azután megfőzték a húst, és ahogy ették, nagyon ízlett nekik. Mindezeket a dolgokat a kutya adta nekik.

Egy napon aztán a Nengkák a Ndikák vidékére jöttek, és elloptak egy disznót. Amikor a kutya ezt látta, íjakat és nyilakat hozott, és az embereknek adta. Ekkor az emberek háborút folytattak egymás ellen. A disznótulajdonos kiabált: „Leütötték a disznómat!” Aztán fogta a pajzsát, íját és a nyilait, hamut hintett magára, és így szólt fivéreihez: „Megölték egy disznómat!” Amikor a fivérei ezt hallották, követték őt a harcba. A háborúskodás során az ellenséget nyugatra űzték, és megöltek közülük egyet. Ezután őket űzték keletre, és az ellenség ölt meg közülük egyet. Amikor egy férfit megöltek, felravatalozták, behintették hamuval és halottsiratást tartottak. Csak a harcról beszéltek, és semmi mást nem akartak tenni, mint harcolni. Mindennap harcoltak. Végre abbahagyták, és megfizették maguknak a halottaikat. A férfi, akinek a disznóját ellopták, leölte a disznót, és a húst szétosztotta a Ndikák közül megölt férfiakért. Aztán levették az özvegyekről a gyászdíszet, és ismét férjhez adták őket. Miután ez megvolt, mókát rendeztek.

Disznót öltek és mókát csináltak. Úgy, ahogy ők ezt csinálták, csináljuk ma mi is. A szokásokat, a mókát és mindezeket a dolgokat a kutya mutatta meg nekünk. Így maradtak ránk, és így csináljuk. Ezután az emberek elszaporodtak és mindenüvé elterjedtek. Úgy, ahogyan a kutya rendelte, úgy lett. A kutya mindennek az eredete, a gyöktörzs.

A KOMBÁK EREDETE

(komba)

Azon a helyen, ahol a Pumune a Quamába torkollik, valaha emberevő, messze földön rettegett szellemek éltek. A folyók mentén, a Komba-völgyben pedig emberek laktak nagy számban. De a Pumune szellemei először a Pumunén felfelé mentek egészen Ingúmig, és mindenkit megöltek. Azután a Pulengen vidékét lepték meg, és itt is ugyanígy garázdálkodtak. Végül a Quama nyugati felső folyása felé fordultak és feldúlták a falvakat. Amikor azonban az Anda-völgy faluiba indultak, az emberek, akik tanultak a többi völgy szörnyű példáján, elhatározták, hogy időben elmenekülnek.

A kezdeményezők Szembon falu emberei voltak. A férfiak, asszonyok és gyerekek átkeltek a délen és északon emelkedő magas hegyeken, és a hübe- meg a szive-földön telepedtek le. Csak egy Szangom nevezetű öreg, viselős asszonyt hagytak hátra, mivel állapotosan nem birkózott volna meg az út fáradalmaival.

Az asszony bekuporodott egy fa odvába, ahol jól el volt rejtve, és egy fiúgyermeket hozott a világra. Eleinte mindkettőjüknek nagyon rosszul ment a sora, hiszen alig volt mit enniök. Az, amit a férfiak hátrahagytak az asszonynak, alig lett volna elég egymagának. De az anya tudott magán segíteni. Az élelemnek csak a felét ette meg, a másik felét pedig egy eldugott kertben ültette el, és idővel egészen jól el tudta látni magát és gyermekét. A fiú növekedett, és az asszony hamarosan rábízta az íjat és a nyilat, hogy azzal löje le az erdő vadjait. Megtanította a fiút arra is, hogyan különböztesse meg a jó húst a rossztól, s egyes vadásszá és férfivá nevelte.

A serdülő ifjú messze földeket bejárt portyázásai során, és mindenütt elhagyott falvakra, elhanyagolt házakra, bűzlő maradványokra, ápolatlan kertekre és elvadultan futkosó háziállatokra talált. Minden alkalommal értékes dolgokat hozott haza útjáról. Így élt anya és fia békességben, háborítatlanul a gonosz szellemektől. De a fiú állandóan rokonai után kérdezősködött, és vándorlásai egyre nyugtalanabbak lettek.

Egy napon a Szangga Szumat hegyen állva, füstöt látott felszállni Szamori környékén, messze lenn a parton, ott, ahol a Puleng a Quamába ömlik. Nem tudta, hogy emberevő szellemek rakták a tüzet. Elhatározta, hogy felkeresi azt a messzi helyet.

Megkérte anyját, hogy főzzön neki elegendő útravalót, amit azután beletömött egy bambuszcsőbe, és északi irányban útra kelt.

Néhány nap múlva megérkezett arra a helyre, ahol a tűz égett. Óvatosan közelebb lopakodott, és a tűznél két asszonyt látott, anyát és lányát. Miután mindent megtudott, visszatért a Szangga Szumat hegyre, és egy szengga-szengga fán állványt épített. Ezután felmászott rá, tüzet rakott és táncolni kezdett. Ezzel akarta a fiatal lányt, akit látott, és aki nagyon tetszett neki, odacsalogatni. Miután egy darabig így táncolt, leereszkedett, és kivágta a fát.

A lány Szamboriban látta a füstöt és megérezte a hívást. Nagyon nyugtalan lett, már nem dolgozott rendesen a kertben, és a hívásnak végül is nem tudott ellenállni. Útravalót készített, és elindult, hogy megtalálja a tüzet. Több napig ment, míg elérkezett arra a helyre, ahol az anya és a fia házat épített magának. Mivel nem tudta, mi vár rá, először elrejtőzött. A fiú a ház közelében egy köteg cukornádat állított fel, így a lány is cukornáddá változott. Amikor a fiú visszajött, megérintette a köteget, és az egyik nádszál a földre esett. Lehajolt és fel akarta venni, de amikor megérintette a kezével, a nád lánnyá lett.

A fiú először nagyon megijedt, és a remegéstől meg sem tudott szólalni. Azután mégis megkérdezte a lánytól, honnan jött. A lány így válaszolt: „Hívtál engem, most itt vagyok.” De az anya, aki látta a lányt, nagyon megijedt, és úgy vélte, hogy jól őrzött rejtekhelyüket most felfedezték. A rokonok majd keresni fogják a lányt, és akkor megtalálják őt és a fiát, és felfalják őket. De a fiatalember keresztülvitte az akaratát, és feleségül vette a lányt. Házat építettek maguknak, majd idővel útnak indultak, hogy felkeressék az anyóst Szamboriban.

Amikor a fiatal házaspár megérkezett az öreg szellemasszonyhoz, az nagyon megörült, mivel arra gondolt, hogy megeszi a fiút. A lány azonban a férje elé állt, és megmagyarázta az anyjának, hogy többé nem szabad embert ennie. Hoztak viszont magukkal egy disznót, és ha húst akar enni, akkor a jövőben disznóhúst egyen. Az öregasszony meg volt elégedve, és a pár boldogan tért vissza az otthonába. A fiatalasszony sok lányt szült, akik félig szellemek, félig emberek voltak.

Az első lány a Puleng felső folyásánál levő Szambaiában telepedett meg, a második a mai Muszeprnél fekvő Szimiotba ment, a harmadik a mai Warannál levő Nimetbe, a negyedik az Anda felső folyásához, és végül az ötödik a Kwama felső folyásához. Az elmenekültek közül sokan visszatértek, feleségül vették a lányokat, és tőlük származnak a komba-föld lakói, a ma élő kombák ősei.

A FÖLDRENGÉSEMBEREK

(mbowamb)

A férfiak elmentek az erdőbe erszényes állatra vadászni. Útközben egy aknához értek, amelyen látszott, hogy sokszor járnak át rajta, mert az út igen szemetes volt. Csodálkoztak a férfiak, hogy kik lakhatnak ott lent, és elhatározták, hogy kicsalogatják a lent élő embereket. Leültek az akna mellé, fogtak egy követ és lehajították. Amikor a kő földet ért, a lenti férfiak egyike fogta a nyilait és dárdáit, magára akasztotta a pajzsát, és felment a földre. Úgy futott, ahogyan csak bírta, hogy elérje fent a gonosztevőt. Amikor fent a férfiak közeledni látták, megijedtek, és gyorsan elbújtak az erdőbe. A férfi felért a földre, és eljárat a harcra hívó táncot. Amikor senki nem jött, hogy átvegye a hadüzenetet, ismét leszállt a föld mélyébe. Miután elment, a férfiak megint kerestek egy követ, amit az aknához vittek és ledobtak. Amikor a kő leért a földrengésemberek falujába, a férfi piszokkal kente be magát, és hamut szórt a testére. Azután feljött a földre és halottsiratót tartott. „Megölték egyik emberemet!” – panaszkolt, és sírt. Azután ismét leereszkedett. Amikor a férfiak fenn megint csak fogtak egy követ és azt ledobták, az emberek lenn a föld alatt leöltek néhány disznót és megfőzték a húsukat. Azután a hússal feljöttek a földre, és ott halotti tort tartottak. Miután ezzel végeztek, az aknán keresztül visszamentek a falujukba.

Miközben fenn a férfiak a földrengésembereket ingerelték, éjszaka lett. Hazamentek hát a falujukba. A következő napon ismét eljöttek, fogtak egy követ és ledobták. Amikor ez a kő földet ért, a férfi lenn feldíszítette magát. Madártollakat tűzött a hajába, és zsírral bekente magát, azután feljött a földre és táncolt. Később megint lement. Így csinálták ezt a férfiak odafent mindennap.

Egy napon, amikor az emberek fenn megint csak a földrengésembereken mulattak, így szólt hozzájuk egy törpe: „Leereszkedj, és megnézem magamnak a vidéket és a lakosokat odalenn!” A törpe leölt egy disznót, húsát magához vette, azután leereszkedett a földaknán keresztül. Gyönyörűséges országot talált odalenn. Amint megérkezett, találkozott azzal a férfival, aki állandóan feljárt a földre, és amikor az megkérdezte: „Hová mész?”, így felelt a fenti ember: „Erszényes állatokra vadásztam. Közben rátaláltam erre

az útra, amelyet követtem. Így kerültem arra a vidékre, ahol az emberek laknak.”

Amikor azután több férfi is odajött a földrengéseemberek közül, felkiáltottak, amint a férfit meglátták: „Üssük agyon ezt az embert!” Az a férfi azonban, aki mindig feljött a földre, nem engedte, és ezt mondta: „Nem, ez a férfi nem akar semmi rosszat. Húst hozott nekünk. Hagyjuk csak meg az életét.” A férfiak ezután leültek és beszélgettek. Amikor lement a nap és éjszaka lett, eljöttek a férfi szülei, és ezt mondták a törpének: „Kedves fiú, hova mész? Ki mondta neked, hogy gyere ide? Most éjszaka van, így nem tudunk elküldeni. Együtt fogunk aludni, de reggel aztán menned kell.” Még egy darabig együtt üldögéltek, majd lefeküdtek aludni.

Másnap reggel a férfi szülei több értékes holmit hoztak, gyöngykagylókat, csigákat, és sok más egyebet, amit aztán odaadtak neki. A törpe ezután felment a földre és hazaért a falujába. Amikor odaért, megkérdezték a barátai: „Kedves barátunk, hol voltál, és ki adta neked ezt a rengeteg értékes holmit?” Erre elmesélt nekik mindent, amit odalent átélt.

Egy idő múlva egy köztisztelőben álló férfi elhatározta, hogy leereszkedik és meglátogatja a földrengéseembereket. Leölt egy disznót, a húsát magához vette s leereszkedett az aknán, és eljutott ugyanarra az útra, mint a törpe. Az úton továbbmenve, egy táncterre ért, és itt a hálótarisznyáját a férfiház ajtaja elé fektette. Egy férfi ekkor kijött a férfiházból, és így szólt: „Hova mész te, aki idejöttél?” A férfi így válaszolt: „Ő, én sehova sem igyekszem. Hallottam, hogy korábban egy törpe járt erre, így hát én is útnak eredtem.” A lenti férfi így válaszolt: „Erről a törpéről nem tudunk semmit. Ő nem jött ide hozzánk.”

Az emberek nem törődtek tovább a férfival. Az elment a férfiház kertjébe, és látta, hogy a közelben egy vörös vizű tó van. A tó közepén egy nagy fa állott. A férfi odament és felmászott a fára. A másik férfi azonban a férfiházban ült és figyelte őt. Amikor látta, hogy a fentről való férfi felmászott a fára és odafenn ül, fogta az íját és a férfira lőtt, úgyhogy az holtan esett le.

Amikor már hosszú idő eltelt, és a férfi, még mindig nem érkezett meg, a fenti emberek így szóltak: „A férfi nem jött haza. Biztosan baja történt odalent!” Erre két másik férfi elhatározta, hogy

leereszkedik, és utána néz az eltűnt férfinak. Lementek, és elértek ugyanarra a táncterre. Ekkor a földrengéseemberek kiözönlöttek a férfiházból és megölték mindkettőjüket. A fenti emberek vártak, és amikor látták, hogy ez a két férfi sem tért vissza, így kiáltottak: „A földrengéseemberektől vereséget szenvedtünk.” Azután disznókat öltek és megtartották a halotti tort. Miután megették a húst, mindnyájan hazamentek a tanyájukra.

NAVARING, AZ ÓRIÁS

(vevek-boikin)

Navaring, a hatalmas, széles vállú óriás hosszú-hosszú idővel ezelőtt délről jött a mi területünkre, ahol Njomogu faluban telepedett le. Itt a sűrű, áthatolhatatlan bambuszbozótban tartózkodott.

Felesége, Mandoveragoa mindig a közelében volt, de a nő magában a faluban lakott. Az emberek azt hitték, hogy az asszony törékeny és beteg, mert kötéseket tekert a karjára és lábára, és gyakran aludt a tűz mellett.

Amikor azonban a falu lakói az erdőbe vagy a kertjükbe mentek, tüstént heves szél kerekedett, és a bambuszsűrűben nagy zúgást lehetett hallani. Ekkor az állítólag beteg asszony sietve felállt és a közeli folyóhoz futott, ott megfürdött, és új fűszoknyát vett fel. Hamarosan maga Navaring is megjelent, teljes díszben. Orrtűjét keresztben hordta az orrsővényében, kezében pedig egy csomó dárdát tartott. Navaring bételdiót és bételborsot adott a feleségének, és együtt rágták a bételt. Azután az asszony előhívta „gyermekait” az erdőből; a gyermekei disznók, kuszkusok, erszényespatkányok voltak. A „gyerekek” nagy számban jöttek elő. Navaring dárdájával elejtette, majd feldarabolta őket, Mandoveragoa pedig ebédet csinált belőlük. Az óriásnak és feleségének bőségesen volt mit enniük. Amikor azonban délután az emberek visszatértek a kertjeikből, Navaring ismét eltűnt a bambuszsűrűben, Mandoveragoa pedig beteg asszonyként megint lefeküdt a tűzhöz.

A falu férfiai már többször hallották a különös zörgést a bambuszsűrűben. Szerették volna tudni, mi lehet az oka ennek. Ezért egy fiút eldugtak egy halom tűzifa alá. Neki kellett megfigyelnie, hogy mi történik a faluban. A fiú mindent látott a rejtekhelyéről. A látottakat elmondta a férfiaknak. A férfiak sokáig tanácskoztak egymás között, míg végül eldöntötték, mit kell tenniük.

Először is összehívták a környékről az összes férfit, és elhatározták, hogy kiirtják a bambuszligetet. Sorban kivágták a magas bambuszsálakat, míg végül ráakadtak Navaringra. Az óriás vadul a férfiakra tört dárdáival, és csak akkor dobta el fegyvereit és futott el, amikor egy férfi dárdát vágott a jobb felső karjába. A sebesült óriás a Damtjo falu előtti magas alangalángfűbe menekült. Itt összeesett és elvérzett. Véréből a föld vörös lett.

A férfiak megtalálták a halott óriást, testét feldarabolták, és koponyáját meg csontjait magukkal vitték szerte a falvakba.

Navaring halála után a felesége, Mandoveragoa, Garioggá, a kígyóvá változott, és eltűnt az őserdő mélyében.

NONDI, AZ ÓRIÁS

(Sio)

Messze nyugaton, a Rai-parton, Wetónál lakott valamikor egy óriás, akit Nondinak hívtak. Mindenki nagyon félt tőle erőszakos tettei miatt. A Sio-szigetiek el is határozták, hogy elhagyják földjüket és felhúzódnak a hegyekbe. Amikor már mindent összekészítettek és indulni készültek, derült ki, hogy egy terhes asszony olyan előrehaladott állapotban van, hogy nem bírja megtenni a hosszú utat. Így hát építettek neki egy bambuszházat, elegendő ennivalót és vizet hoztak, hogy kitartson, és magára hagyták. Még férje és elsőszülött fia sem törődtek tovább vele.

Egy idő múlva az asszony fiút szült, akinek aggodó gondját viselte. Titokban egy kertet létesített, ami nagyon nehéz munka volt, mivel nem merte az erdőt felgyújtani, ahogyan az szokásos az irtáskor. A tűz ugyanis rögtön elárulta volna az óriásnak. A fiú növekedett, és amikor már elég erősnek érezte magát, elhatározta, hogy megöli az óriás Nondit.

Mindent gondosan előkészített a nehéz harcra. Íjakat és nyilakat faragott, és ezeket egymástól nem messze elrejtette az óriás házához vezető út mellett álló nagy fákon. Miután minden előkészületet megtett, megkérte anyját, hogy jó ételt főzzön neki, azután elindult, hogy harcra hívja Nondit.

Amikor elhaladt Nondi háza előtt, az óriás nagyon meglepődött, hogy lát egy embert, akinek létezéséről eddig mit sem tudott. Odaszólt a fiúnak: „Ki vagy te?” „Ó – válaszolt kitérően a fiú –, csak mászkálok egy kicsit.” „Úgy, úgy – dörgött az óriás –, ha sétálni akarsz, akkor előbb meg kell, hogy verekedjél velem.” Éppen ezt akarta a fiú, és mindketten rögtön felkészültek a harcra. Nondi felvette felszerelését, ami kövekből állt, a fiúnak pedig íján és nyilán kívül nem volt semmije.

Már rövid idő múltán észrevette a fiú, hogy nagyon egyenlőtlen harcra szánta el magát, mivel nyilai hatástalanul pattantak le az óriás fegyverzetéről. Mind jobban és jobban vissza kellett vonulnia. Minden alkalommal elpusztította a fegyvereit, majd elszaladt a következő fához és újakat húzott elő. Ilyen módon Nondi egészen a Quamáig szorította vissza a fiút. A folyót ebédidőben érték el a harcolók, és elhatározták, hogy szünetet tartanak. Mivel az óriás

nem gondoskodott ilyen hosszú időre elegendő ennivalóról, a fiú adott neki a magáéból. Mindketten erősítették magukat a következő fordulóra. Délután ugyanúgy folytatták a harcot, és amikor beállt a sötétség, megegyeztek abban, hogy másnap ismét az óriás házánál kezdik meg a harcot.

Nondi visszafordult, a fiú pedig anyja házába indult. Miután mindent elmondott anyjának, az nagyon megijedt. Azt hitte, hogy hosszú ideig titokban tartott rejtekhelyét felfedezték, és most ki varrnak szolgáltatva az óriásnak. Nem tudta elképzelni, hogy az ő kisfia a kőpáncélos óriást agyon tudná ütni. A fiú azonban éjszaka harci cselhez folyamodott. Előhívta barátját, az egeret, és megbízta, hogy menjen el az óriáshoz, és vegyen ki egy követ a páncéljából. Nondi az alváshoz ugyanis levetette a páncélját. Az egér megtette, amit parancsoltak neki, és rövid idő múlva visszatért egy kővel, mégpedig azzal, amelyiknek a bal hónalj alatt volt a helye.

Másnap reggel Nondi felvette páncélját, és azonnal észrevette, hogy egy kő hiányzik belőle. Mivel odakinn már várt rá a fiú, egy pálmalevéllal gyorsan befedte a szabadon maradt helyet. A harc kettőjük között ugyanúgy zajlott le, mint az előző napon. A fiú most azonban arra törekedett, hogy az óriást egy bizonyos irányba csalogassa. Hamarosan elértek egy ültetvény kerítéséhez, amit a ruhátlan fiú könnyen átugrott. A nehézkesen páncélozott óriás azonban csak fáradságosan tudott átmászni a kerítésen. Amikor éppen a kerítés felett volt, és közben felemelte a karját, a fiú rálőtt a fedetlen helyre. A nyíl azonnal a szívig hatolt, és az óriás holtan esett össze. A fiú odaugrott, felkapta az óriás fakardját, és levágta Nondi fejét.

A fiú örömmel tért meg az anyjához. Nagy tüzet raktak, hogy jelt adjanak a hegyekben élő embereknek. Az óriás nyakából a fiú dobot készített, és erőteljesen verni kezdte. Amikor a Sio-szigetről elmenekült emberek a hegyekben látták a füstöt és hallották a dob pergését, tanácskozni kezdtek, hogy mitévők legyenek. A fiú bátyja, aki annak idején apjával egyetértve anyját hátrahagyta, elhatározta, hogy leereszkedik a partra, és óvatosan kifürkészi, mi is történt.

Amikor anyja házához érkezett, öccse éppen a kertben volt. Az idősebbik fiú meglátta a szép dobot, és tudni akarta, hogy kié. Az anya elmondta neki, hogyan jutott az öccse a dobhoz, és hogyan

ölte meg az óriást. Az idősebbik fiú azonban nem hitt az anyjának, és egyszerűen elvette a dobot. A lopott holmival visszament a hegyekbe, abban a hitben, hogy az óriás még mindig él.

Öccse nagyon megharagudott és elindult bátyja után a hegyekbe. Itt először is agyonütötte tolvaj bátyját, majd a síóiakat visszavitte régi falujukba, ahol ma is élnek.

GVARIGVARIDONA ES FAISZI URI

(vagavaga)

Hajdanában Gvarigvaridona az erdőben élt: szörny volt, akinek ízületeiből és homlokából szarvakhoz hasonló rövid dárdák nőttek ki. Akkoriban sok férfit meg nőt ölt és evett meg Vagavagából és a szomszédos falvakból.

Nos, volt egy Faiszi Uri nevű férfi, aki szintén az erdőben élt, ahol vaddisznóra vadászott két kutyájával. Egy napon, miután csapdába ejtett egy nagy disznót, örömeiben táncolt, énekelt, és olyan hangosan kiáltozott, hogy Gvarigvaridona meghallotta a zajt és odament. Faiszi Uri nagyon megijedt a szörny testéből és homlokából meredező dárdáktól, de Gvarigvaridona így szólt: „Rendben van, vigyük a disznót a házamba.”

Így is tettek, majd megölték a disznót. Faiszi Uri feldarabolta az állatot, hogy megfőzzék a húsát. Közben azonban így szólt kutyáihoz: „Ha ezt a nagy darab húst odaadom Gvarigvaridonának, rontsatok rá és harapjátok meg.” Ezután egy nagy darab húst adott a szörnynek, akibe a kutyák mindjárt bele akartak harapni, de amikor Gvarigvaridona a húst visszaadta Faiszi Urinak, a kutyák otthagyták. Faiszi Uri kis darab disznóhúst adott nekik.

Faiszi Uri és Gvarigvaridona ezután megfőzték húsadagjukat, mindegyik a saját fazekában, de az a hús, amit Faiszi Uri főzött, jó volt, míg Gvarigvaridonáé félig nyers maradt. Gvarigvaridona megdicsérte Faiszi Uri főznetudását, és vett a húsból, majd a maga félig nyers húsából néhány darabot Faiszi Uri elé tett. Faiszi Uri megkérdezte a szörnyet, merre talál ivóvizet. Gvarigvaridona ekkor néhány koponyát hozott, tele vízzel, és az egyiket Faiszi Urinak adta, aki azonban nem mert inni a koponyából.

Egy napon Gvarigvaridona arra gondolt, hogy megöli Faiszi Urit. Bambuszt vágott és kést csinált belőle. Faiszi Uri azonban tudta, hogy Gvarigvaridona bambuszkést készített és rájött, hogy a szörny le akarja vágni a fejét. Elrohant a falujába, és megmondta a falubelieknek, hogy vágjanak ki fákat, faragjanak belőlük pajzsokat és így felkészülve szánjanak szembe Gvarigvaridonával. Miután befejezték a munkát, mindnyájan elmentek ahhoz a sziklabarlanghoz, ahol Gvarigvaridona élt. Gvarigvaridona a testéből kinőtt dárdákkal könnyűszerrel széthasította az emberek pajzsait,

három férfi pajzsa azonban épségben maradt, mivel ezek nagyon kemény fából voltak faragva. Ekkor beledöfött az egyik férfiba, akinek ilyen kemény pajzsa volt, hogy megölje a homlokából kinőtt dárdákkal. A férfi azonban a támadást kivédte keményfa pajzsával, ami olyan erős volt, hogy a dárdák eltörtek, és Gvarigvaridona holtan esett össze.

A támadásban részt vett férfiak nem ették meg Gvarigvaridonát, hanem ott hagyták a testét a barlang szája előtt, ahol a földre zuhant.

A FEKETE KAKADU

(taupota)

Volt egyszer egy nő, aki fiút szült. Egészen addig dajkálta, amíg a fiú el nem bírta az ásóbotot. Ezután mindig magára hagyta, amikor dolgozni ment a kertbe.

Egy napon, amikor hazafelé ment, egy vaduborkabokrot vett észre; leszakította az egyik uborkát és hazavitte a fiának. A fiú, miután megkóstolta, ezt mondta: „Anyám, veled megyek holnap, és hozok még uborkát.” Az anya beleegyezett.

Reggel az anya még napfelkelte előtt elment, de este, amikor hazatért, megint hozott magával vaduborkát.

A fiú így szólt hozzá: „Miért hagytál itthon, veled akartam menni.” Reggel a fiú nagyon korán felkelt, és amikor anyja a kertbe indult, előtte ment.

Amikor a fiú meglátta a vaduborkát, odarohant és mohón falni kezdte a termést; addig evett, amíg minden uborkát, érettet és éretlent, el nem fogyasztott. Ezután megette a leveleket is. Míg evett, anyja hívta és így szólt hozzá: „Nézd, a nap kezd lenyugodni, menjünk haza.” A fiú azonban így válaszolt: „Majd később, most eszem.” Ezzel folytatta az evést, felfalta a leveleket és a szárat, sőt még a gyökereket is kihúzta és megette. Amikor már nem maradt semmi, amit megehetett volna, anyja türelmetlenül mondta: „Gyere, gyere, már egészen sötét van, menjünk haza.”

Ekkor a fiú felállt, de sírni kezdett, mert a gyomra annyira fájt, hogy képtelen volt járni. Az anyja mondta, hogy majd vinni fogja a hátán, de amikor betette a kosárba, olyan nehéz volt a fiú, hogy kiszakadt a kosár feneke, és a fiú a földre esett. Ugyanez történt akkor is, amikor a hálótárisznyába tette. A fiú a nagy kínoktól csak nyöszörögni tudott.

Anyja így nem tehetett mást, mint otthagyni, amíg hazamegy és szól az apának, hogy jöjjön és vigye a fiút haza. Gondosan betakarta a fiút, és elment. Mikor besötétedett, egy Vavinerua nevű szörny érkezett oda, hogy megnézze, hogyan nő az uborka, amit ő ültetett. Odaérve látta Vavinerua, hogy a növény eltűnt. Amikor körülnézett, hogy megtudja, mi történhetett, így szólt: „Szeretném tudni, ki ette meg az uborkámat.” A fiú azt hitte, hogy apja érkezett meg, és felkiáltott: „Apám, apám!”

A szörny ekkor felfedezte a fiút, és ezt mondta: „Ha te etted meg az uborkámat, akkor majd én téged eszlek meg.” Vállára vette a fiút, és hazaindult.

Hazaérve a fiút a földre tette, befedte egy nagy fazékkal, és reggelig aludt.

Kora reggel felkelt, és erős hangon, hogy mindenki meghallja, ezt mondta: „Ohó, fivéreim, ohó gyerekeim, ma hozhatjátok az ásóbotomat és a baltámat, és hagyjátok ott yamotokat, tárótokat és minden más ételeteket, és részesülhettek a mai vacsorámból.” Mindenki elment kertjébe, csak egy öregasszony maradt otthon, hogy vigyázzon a kicsinyekre. Miután a fiú erre rájött, odaszólt neki: „Öreganyám, nem nyitnád ki a ketrecemet?” Ez azonban így válaszolt: „Ugyan miért emelném fel a kalitkádat?” Az embereknek sok idejükbe került a lakomához szükséges élelem összeszedése, és a gyerekek, akik otthon játszadoztak, így szóltak egymáshoz: „Ki van a nagy fazékban?” – és oldalára fordították a fazekat.

A fiú ekkor kérte őket, hogy engedjék ki. Az egyik gyerek ezt mondta: „Engedjük szabadon és játszunk vele.” Kiengedték, és együtt játszottak. Játszadozás közben eljutottak a szörny falujának a végére.

Az anya és az apa már keresték a fiút, és közben már ők is elérkeztek a faluhoz. Itt rátaláltak a fiúra, és így szóltak hozzá: „Hazamenjünk?” De a fiú ezt válaszolta: „Adjátok ide a dárdáitokat!” Azok odaadták neki a dárdáikat: apja egy peto fából és egy közönséges fából valót adott, míg anyja egy kakoro fából faragottat nyújtott át a fiúnak. A fiú a három dárdával felmászott egy magas kókuszpálma tetejére.

Nos, a fiú otthagya ürülékét a fazékban. Jöttek a férfiak, betették a zöldséget abba a fazékba, amelyben, mint vélték, a fiú van, és hozzáfogtak a főzéshez.

Mikor megfőtt az étel, leszedték a fedőt és ettek a léből, majd a férfiak elmentek. Miután a gyerekek is megették a maguk részét, játszani kezdtek a faluban. Amikor meglátta őket a fiú, halkan énekelni kezdett:

A piszkomat ettétek meg, és nem engem.

A testem itt van a fa tetején.

Kétszer vagy háromszor is elismételte, míg meghallották. Ekkor ezt mondták: „Csak az ürülékét ettük meg, ő maga fenn van a fán” – majd visszahívták a férfiakat.

Az egyik férfi nekilátott, hogy felmásszon a kókuszpálmára, de a fiú az egyik dárdát a szemébe szúrta. A férfi leesett és meghalt. Ekkor másik férfi tett kísérletet a mászásra, de a fiú neki is dárdát döfött a szemébe, és ezt tette a többiekkel is, mígnem feladták a reményt, hogy felmásszanak a fára. Ekkor a szörny felesége ezt mondta: „Vágjuk ki a kókuszpálmát, és akkor meg tudjuk fogni!” Ki is vágta a pálmát, de amikor a fa éppen dőlni kezdett, a fiú fekete kakaduvá változott, és elrepült.

És mindazóta a fák tetején ül, vagy körülötte röpdös.

AZ ÓRIÁSI DISZNÓ

(vedau-vamira)

Élt valamikor egy óriási disznó, aki félelmetes pusztításokat végzett a kertekben. De ezzel sem elégedett meg, hanem felfalta az embereket, férfiakat és nőket is; a falusiak ezért a disznótól rettegvé átköltöztek a szigetekre.

Volt a falusiak között egy állapotos nő, aki nem merészelt beszállni a csónakba, hanem egy üreges fába odút vájt és beleköltözött. Néhány nap múlva fiút szült. A nő ott maradt az üreges fában, és a fiút idő múltán elválasztotta. A gyerek ide-oda csúszott-mászott a fában, majd erős ifjúvá serdült.

Amikor elérte a írfikort, eszébe jutottak anyja szavai – ugyanis egy nap, amikor kérdezte, hol vannak azok a gyerekek és falusiak, akikről beszélt neki, anyja ezt válaszolta: „Ne játszadd a szabadban, a mieink átmentek a szigetekre egy óriási disznó miatt, aki sokat megevett közülük. Ha a disznó meglát, téged is megöl és felfal.” Visszaemlékezve ezekre a szavakra, a fiú elment a bozótba és kivágott néhány fát, hogy dárdákat faragjon belőlük. Miután néhányat kivágott, széthasította, bevagdosta őket, majd szakákat faragott ki rajtuk. Ezután füstre tette a dárdákat, hogy kemények legyenek.

Másnap reggel, majd a következő napon ugyanezt tette, és néhány hét múlva rengeteg dárda állt a rendelkezésére. Ekkor sok hosszú és magas emelvényt épített, és ezeken felhalmozta a dárdákat. Furcsa, soha nem ismert látvány volt, annyi bizonyos.

Nos, a disznó a hegyekben levő vackából kileste ezt az emelvény-építkezést, s reggel lejött és odament az első emelvényhez.

Amikor az ifjú megpillantotta, dárdáit elkezdte a disznóra ráhajgálni. A disznó azonban csak megrázta magát haragjában, és egyre dühösebb és dühösebb lett, amikor a hatalmas dárdák, kínzó fájdalmat okozva, sorra belefúródtak. Megrázta magát, a dárdák kihullottak a testéből, és hamarosan ledöntötte az emelvényt. Az ifjú azonban fürgén átugrott a következő emelvényre, és továbbra is záporoztak dárdái a disznóra.

Bármilyen gyorsan rombolta is le a disznó az egyik emelvényt, az ifjú máris átugrott a másikra. Az utolsó emelvényen pedig egy

olyan dárda volt, amilyent még nem látott senki. Ezt a dárdát azután az óriási szörnyeteg torkába döfte, és így véget vetett az életének.

Miután kimúlt a disznó, az ifjú kitépdeste testéről a nagy sörtéket, tutajt készített, rátette a sörtéket, és így szólt: „Osszatok, ússzatok, és érjete el oda, ahol az emberek szomorúak és gyászolnak – ott ne álljatok meg, ahol a nép vidám.”

Elúszott a csónak, és addig sodródott, amíg elért arra a vidékre, ahol a menekültek tartózkodtak. Amikor ezek meglátták a sörtét, azonnal tudták, hogy ellenségük, a disznószörny kimúlt, és így biztonságosan hazatérhetnek. Vissza is tértek régi hazájukba, és miután a disznóból nagy lakomát csaptak, békében éltek.

A NÉGY SZULTÁN

(numfoz)

Egy hajó úszott a végtelen óceánon. Egy nagy hal a hajót minden utasával együtt bekapta. Egy sas a halat a benne levő hajóval együtt megragadta, és a szárazföld felé repült vele. A hal nehéz volt, a sas nem tudta tovább tartani, és a hal – gyomrában a hajóval – a földre esett. A hal elrohadt, és a hajóban levő emberek kijöttek belőle. Az egyik férfi elment annak az országnak, Ruminak, a királyához.

Ültetett pedig ez a király egy dinnyét, amely igen nagyra nőtt. A hajósok kaput vágtak a dinnyén és beleették magukat. Az egyik férfi Tidoréba úszott, hogy vizet keressen.

Amíg ivott a vízből, nyolc égi asszony, akik ott fürödtek, a földre tette ruháját és szárnyait. A férfi magához vette a legidősebb nő ruháját és szárnyait. Amikor az égi asszonyok befejezték a fürdést, felszálltak az égbe, egyikük azonban nem tudta elhagyni a földet.

Ekkor felfedte magát a férfi, és megmondta: ő vette el a ruhát meg a szárnyakat, és megmondta azt is, hogy feleségül szeretné venni a nőt.

A férfi és asszonya elmentek egy öregasszonyhoz, aki abban az országban élt. Miután egy ideig nála laktak, így szólt az öregasszony: „Már itt vagytok egy ideje, de még nem mentetek el, hogy halat fogjatok a számomra.”

Az asszony kihúzta egy hajszalát és horgászsinórt csinált belőle, ezt férjének adta és így szólt: „Ez itt horgászsinór, menj és fogjál halat!” Később megint kihúzta egyik hajszalát, és ebből hálót készített.

A férfi csónakba ült és elment halászni. Nagyon sok halat, mindenféle halat fogott, annyit, hogy a csónak egészen a pereméig megtelt velük. Ekkor hazatért és közölte az asszonnyal: „A csónak egészen teli van hallal, épp hogy nem süllyed el.”

Így telt el három nap. A harmadik napon az asszony, aki a házban ült, felnézett, és meglátta a szárnyát, amelyet a férje a pálmalevél tetőben dugott el. Arra gondolt az asszony, hogy elmegy, de nem sietett a távozással.

Egy napon, miután négy fiának és férjének elkészítette az ételt, így szólt fiaihoz: „Itt van az étel apátok számára – én elmegyek!”

Ezzel fogta a szárnyait és felszállt a magasba. A fiúk nem vártak apjukra, hanem hozzáfogtak az evéshez.

Amikor az első megette a táljában levő ételt, felállt, és odakint leült egy nagy kőre, a második, amikor végzett az evéssel, ugyancsak kiment és leült egy fára, a harmadik a már említett kő szélére ült le, míg a negyedik, aki még nem tudott jól járni, az asztalra ült.

A legidősebb Tidore, a második Djilolo, a harmadik Batjan, a negyedik Ternate szultánja lett.

TENGERUM ÉS TANGKERUM

(mbowamb)

Egy öregember egészen egyedül élt. Amikor estéenként lefeküdt aludni, mindig hallotta, hogy Tengkerum a háza mellett nyugatra ment. Ilyenkor éjszaka lett. Reggel pedig, amikor Tangkerum nyugatról keletre jött, akkor nappal lett.

Az öregember elgondolkodott, vajon mi lehet ez. Keresett magának egy kuklinga liánt és egy emelőt, és ezekkel mászkált a szabadban. Megtalálta azt az utat, amelyen azok ketten előbb nyugatra, majd ismét keletre mentek. Az úton az öregember egy csapdát állított fel. Azután hazatért és lefeküdt aludni. Hallotta, amint Tengkerum jött és nyugat felé távozott. Reggel azonban nem hallotta, hogy bárki visszatérne. Kiment hát a szabadba és ott hallotta, majd látta, hogy egy hosszú lábú szolga, akinek bőrét vastag rétegben fedte a hamu és a piszok, esett bele a csapdába. Amikor az öregember a csapdához ért, ezt mondta a rabszolga: „Én egy másik úton jártam, és te is egy másik út mentén laksz. Most pedig elzártad az utat, mintha csak a te utad lenne. Csak te tehetted ezt! Ki más is tehetne volna?” Erre az öregember ezt válaszolta: „Azt hittem, hogy ezen az úton egy erszényes állat szaladgál. Ezért állítottam itt fel ezt a csapdát. Ha tudtam volna, hogy te futkosol itt, nem tettem volna!” Ekkor így szólt a rabszolga: „Jól van, jól van! Ne fecsegy annyit, inkább nyisd ki a csapdát és eressz ki! Tovább akarok menni!” Az öregember kinyitotta a csapdát és kiengedte a rabszolgát. Amikor azonban a rabszolga visszanyerte a szabadságát, kivájta és magával vitte az öregember mindkét szemét. Az egyik szemet otthon egy tökedénybe tette, a másikat pedig egy uborkába dugta el. Az öregember tehát nem látott. Végigtapogatódzott az út mentén, és amikor hazaért, lefeküdt és sírt. A földjein beérett a termés, de az öregember nem látta. Kitapogatódzott a szabadba, és amikor véletlenül észrevette, hogy egy banán már érett, leszedte és megette.

Egy napon két asszony azon a vidéken, ahol az öregember egyik szeme el volt dugva, zöldséget szedett. Elértek oda is, ahol az uborkák nőttek, és látták, hogy a kert nagyon szépen van megművelve. Így szóltak magukban: „Ezek az uborkák kellene nekünk!” Az egyik asszony egy fiút hozott magával, akit odakötött

valahová, otthagya, azután szedte a zöldséget, összeszedte a tököket és leszedte az uborkákat is. A másik asszony ugyanígy tett. Közben azonban, amint tolvajként összeszedték a termést, az öregember a házban váratlanul kiabálni kezdett. Amikor a két asszony meghallotta a kiabálást, nagyon megijedtek és féltek. A fiút otthagyták, és elfutottak. A fiú sírni kezdett. Az öregember a házban ült, és hallotta sírni a fiút. Kitapogatódzott és a kiáltás irányába ment. Megtalálta a fiút, és magával vitte a házba. Ott megtapogatta a fiút. A fogakhoz ért, és észrevette, hogy a fiúnak csak két foga van. Az öreg ismét kiment a kertbe, és érett banánt keresett a fiúnak. Ezt tette mindennap. A fiúnak enni adott, ez derekasan evett és hamarosan megnőtt. Miután a fiú felnőtt, ezt kérdezte egyik nap az apjától: „Apám, mi van a szemeiddel? Hogy történt a dolog?” Erre azt mondta az apja: „Ülj le és hallgass ide! Egy éjszaka jött valami, amit Tengkerumnak hívnak, és továbbment nyugat felé. Reggel aztán ugyanez mint Tangkerum nyugatról jött és keletre ment. Ez vitte magával a szemeimet, és pedig anélkül, hogy bármi oka lett volna rá. Én egy csapdát állítottam fel, és abba beleesett ez a valami. Amikor azután a csapdát kinyitottam és a valamit kiengedtem, az távozásakor kitepte és elvitte a szemeimet.” Miután a fiú meghallgatta a történetet, vett egy liánt, kiment a szabadba és felállított egy csapdát. Ezután hazament és lefeküdt aludni. Hallotta, amint jött Tengkerum és keletre ment. De reggel Tangkerum nem jött vissza keletre. Felkelt a fiú, és utánanézett a csapdának. Ismét a rabszolga esett a csapdába. Ez így szólt a fiúhoz: „Én itt mentem egy úton, amelyhez senkinek semmi köze. Ki zárta el az utat? Tovább akarok menni és nem tudom, hogyan jöjjenek ki a csapdából!” Erre ezt felelte a fiú: „Loptál a házamból! Hozd vissza a lopott holmikat, és add ide! Akkor majd kinyitom a csapdát és kieresztlek!” Erre ezt mondta a vad szellem: „Igen, elvittem apád szemeit. Az egyiket egy tökedényben őrzöm, a másikat pedig egy uborkába tettem. Menj és hozd ide őket, még ott vannak!” A fiú így válaszolt: „Rendben van! Menj el, hozd magaddal a szemeket és tedd vissza őket a helyükre. Gyere, majd együtt megyünk!” Mindketten elmentek, és elhozták a szemeket. A vad szellem visszatette őket az öregember szemgödreibe, úgyhogy ismét látni tudott. Amikor az öreg most már látni is tudott, a két férfi megpróbálta a vad szellemet

agyonütni. Ez azonban egyszerűen nem akart meghalni. Ekkor a fején keresgéltek, és látták, hogy egy kis csomagot rejtett oda el. Ezt magukhoz vették és kövek közt összetörték. Ekkor meghalt a vad szellem. Miután agyonütötték a szellemet, a két férfi még sokáig élt együtt, amíg csak meg nem haltak.

A CSÚNYA FÉRFI

(komba)

Volt egyszer egy férfi, akit Angutnangnak hívtak. Ez a férfi nagyon csúnya volt, egész testét kiütések borították. Amikor a lányok táncolni mentek, őt mindig egyedül hagyták otthon. Neki kellett a tűzre vigyázni. Nem csoda, hogy Angutnang nagyon szomorú volt.

Egy nap azonban csoda történt a férfival. A lányok megint egyedül hagyták. Magányosan ült a tűz előtt, amikor hirtelen tüzes áram futott beléje. Felállt, mint egy kígyó levetette bélpoklos bőrét, és friss, szép és sima, jól beolajozott bőrt húzott fel magára. A levegőből ugyanakkor egy nagy, csodálatos táncdász ereszkedett alá, éppen Angutnang fejére.

Közben a szomszéd faluban nagyban folyt a tánc. Angutnang éjfél körül érkezett oda, de senki nem ismerte fel, még saját nővére sem. Ő volt a legszebb férfi a tánctéren, mindenki köréje tolakodott, hogy felhívja magára a figyelmét. Hajnaltájban Angutnang észrevétlenül eltűnt, visszament a tűzéhez, ismét visszabújt a rossz bőrbe, és amikor a lányok visszajöttek, úgy ült ott, mintha egész éjszaka el sem mozdult volna onnan. Közömbösen hallgatta a lányok izgatott csevegését a szép idegenről. A legközelebbi táncnál ugyanez történt. Éjfél tájban megjelent az ismeretlen szép férfi, majd reggel felé észrevétlenül megint eltűnt. Angutnang pedig mozdulatlanul ült a tűznél, amikor a lányok hazatértek.

Most azonban elhatározták a lányok, akik mindnyájan feleségül akartak menni a szép férfihoz, hogy utánajárnak a dolognak. Kigondolták, hogy a táncot rendező faluból kivezető utat el kell zárni, mihelyt az idegen megjelenik. Amikor a férfi reggel majd elmegy, a megrongált torlasz elárulja, hogy melyik faluból származik.

Így is történt. Mihelyt kora reggel észrevették a szép idegen eltűnését, elkezdték keresni a megrongált torlaszt. Hamarosan meg is találták, és a lányok a menekülő idegen nyomába eredtek. Olyan gyorsak voltak, hogy Angutnangnak már nem volt ideje arra, hogy kicserélje a bőrét, így tűrnie kellett, hogy a nők veszekedjenek rajta.

Mindegyik magának akarta, és vadul ide-oda rángatták szegényt. Egy észrevétlen pillanatban a nővére dühében végül is izzó követ dugott a férfi torkába. Az lenyelte a tűzforró követ, és

iszonyatos kínok közepette meghalt. A gyilkos nő úgy vélte, hogy ha ő nem kaphatja meg a férfit, akkor ne legyen senkié se.

UTAZÁS A CÁPÁBAN

(tamleo)

Az Alij-beliek elmentek, hogy szágót hozzanak. Miután elértek a szárazföldre, kihúzták a csónakokat a partra. Ott találkoztak barátaikkal, és hozzáláttak, hogy a szágót berakják a kosarakba. Tehát azzal voltak elfoglalva, hogy a szárazföldön kosarakba rakják a szágót. Már sok szágót gyűjtöttek össze. Ekkor az egyik aliji férfi így szólt: „Evezzünk el és vigyük haza a szágó egy részét!” A többiek azonban azt mondták, hogy szívesebben utaznak nappal, de voltak olyanok is, akik inkább éjszaka akartak hajózni. Végül is megegyeztek, mondván: „Evezzünk éjszaka, hiszen kedvező évszakban vagyunk.”

És amikor este a szárazföldről jövő szél észak felé kezdett fújni, fogták holmijukat meg a szágót, és letették a partra, majd addig vártak, míg hullani nem kezdett a harmat. Ekkor így szóltak: „Rajta! Most kell vízre taszítani a csónakokat!” Mikor már minden csónak a vízben volt, fogták a szágót, lerakták a csónakok üres üléseire, és egészen addig rakodtak, míg a csónakok meg nem teltek. Ezután eleveztek. Már a tengeren voltak, amikor látták, hogy az egyik csónak elmaradt. Továbbveztek észak felé, de megálltak a tengeren, és azt mondták, hogy egyiküknek vissza kell úsznia a partra, és onnan még egy szágóköteget hoznia.

Az egyik férfi el is úszott déli irányba. Partot ért, és összekötött egy csomó szágót. Amikor elkészült a munkával, észak felé kezdett úszni, majd megállt és szemügyre vette a hullámtörést. Amikor a megtörő hullámok elzúgtak, továbbúszott. Úszás közben azonban egyre nehezebben tudta maga után húzni a szágót, és ezért csak lassan haladt előre. Közben egy nagy hullám gördült el fölötte, és a férfi alámerült. Jött egy cápa, bekapta és elnyelte; a férfi azonban sértetlen maradt, és a hal továbbúszott vele.

A csónakban levő férfiak dél felé fordulva kiáltoztak, a parton állók azonban ezt válaszolták: „Már elúszott észak felé!” Ezután nem szóltak semmit. A csónakban levők csak vártak és vártak, de nem láttak senkit. Így hát éjfél tájban továbbveztek.

A cápa azonban a hasában ülő férfival messze kiúszott a tengerre. A nap folyamán ismét a part közelébe értek, mégpedig egy folyó torkolatához, a Waropu melletti vizekhez. Amikor a cápa

beúszott a folyóba, a férfi megkérdezte: „Milyen helység ez?” A cápa megmondta: „Waropu.” Ezután megint lemerültek a tengerbe, kelet felé mentek, és a férfi megkérdezte a halat: „Milyen falu ez?” A cápa így felelt: „Itt laknak a Malol-beliek!” Továbbúsztak kelet felé, megint kérdezősködött a férfi, a hal pedig válaszolt: „Ez Eitape!” Ezután északnak fordultak, és a férfi megkérdezte: „Milyen szirt ez?” „Wuona!” – mondta a hal. Továbbmenve keletre, ezt kérdezte a férfi: „Ez itt Tumleo?” „Tumleo!” – válaszolta a hal. Most déli, majd északi irányba fordultak, a férfi megint csak kérdezett, és a hal mondta: „Rajuw!” Messzebb keletre a férfi megint megkérdezte a halat, és ez így szólt: „Leming!”

A férfi ekkor az orrához nyúlt, de nem találta orrpálcikáját; ezután hátranyúlt, megfogta kis tarisznyáját, és kivett belőle két kagylóhéjat, amelyek egyike éles, másika tompa volt. A tompát a férfi visszatette a tarisznyába.

A hal ekkor északnak fordult, és amikor Angelnél feljött a víz felszínére, megkérdezte tőle a férfi: „Milyen helység ez?” „Angel!” – válaszolta a cápa. Továbbúsztak észak felé, a férfi újból kérdezősködött, és a hal így felelt: „Szeleo!” Még messzebb északra a férfi megint megkérdezte a halat, és ez így felelt: „Ez Alij, a hazád!”

Most így szólt a hal: „Maradjunk a tengeren, kora reggel majd máshová megyünk!” De a férfi ezt válaszolta: „A tengeren vagyunk, de azt akarom, hogy továbbmenjünk és a partnál maradjunk. Vagy talán félsz, hogy az emberek megölnék? Ne aggódj, tudják, hogy én is veled vagyok!” A cápa erre ezt mondta: „Valóban igaz, hogy az emberek nem fognak megölni? Tudják, hogy bennem vagy?” „Igen!” – válaszolta a férfi.

Így hát délnek indultak és elértek a part közelébe. A férfi azonban fogta a kagylót, felvágta a cápát, kibújt belőle, lemerült, a szárazföldre úszott, és ott lefeküdt a partra. Kora reggel a nők rátaláltak a parton a férfira meg a halra. A férfit hazavitték, vizet forraltak, megfürdették, és ezzel a férfi testét ismét szilárddá tették. A férfi teste ép lett megint.

DEVBOKI

(numfoi)

Egy fiatalember jegyben járt Devbokival, de még nem hált vele. Egy este az említett ifjú Devboki kamrájába ment és vele hált. Reggel elment. Kése azonban kiesett az övéből és Devboki hasába fúródott. Devboki meghalt.

Hajnalban Devboki anyja és apja felkelt. Várták Devbokit, azt hitték, hogy sokáig alszik. Az anya és az apa elküldték Devboki húgát, hogy hívja nővérét. A hóg ezt mondta: „Hívtam Devbokit, de nem válaszolt. Nagyon sok vért láttam.”

Az anya és apa elmentek, hogy megnézzék Devbokit. Látták, hogy halott, és a kést megtalálták a hasában.

Elküldték hát rabszolgájukat, Mamintaraját, hogy keresse meg a kés tulajdonosát. Mamintaraja elment a szingadjihoz, de az nem ismerte a kést; megkérdezte a szuruhant, de ő sem tudott a késről; kérdezősködött a koránénál, de tőle sem kapott felvilágosítást a késről. Végül megkérdezte a kapitain-laut fiát, aki ezt mondta: „Ez az én késem.”

Az anya és apa magukhoz hívták a kapitain-laut fiát. Így szóltak hozzá: „Nincsen többé lányunk. Ezért azt akarjuk, hogy az a férfi, aki megölte, szintén meghaljon.”

A halott lányt az ifjúval együtt csónakba tették, a csónakot tetővel lezárták és belökték a tengerbe.

Az áramlás a csónakot a halott lánnyal és az ifjúval egy szigetre sodorta, ahol egy fa alatt kötött ki a parton. A fa tetején egy fekete kakadu ült és a fa termését eszegette, a gyümölcs héját pedig az ifjúra és a halott lányra hajigálta.

Látta ezt egy disznó, akinek Bokivoki volt a neve. Odakiáltott a fekete kakadunak: „Ne dobálj gyümölcshéjat emberi lakásra!”

Amikor a fekete kakadu ezt meghallotta, elröpült.

Ezután a disznó a csónak körül turkálni kezdett. Erre felébredt az ifjú, és a disznó megkérdezte: „Mit kerestek itt, emberek?”

Az ifjú elmondta, hogyan halt meg a lány, hogyan tették őt vele együtt a csónakba, és hogyan lökték ki a csónakot a tengerre.

Bokivoki erre így szólt: „Én majd életre keltem a lányt!” – és hozzáfogott harmatot gyűjteni. A harmatot csészébe öntötte, felfeszítette a lány száját, és inni adott neki a harmatból.

Devboki megitta a harmatot, tüstént kinyitotta a szemét, majd így szólt: „Sokáig aludtam.”

Az ifjú azonban így szólt hozzá: „Nem aludtál, halott voltál. És most – nézd csak – egy szigeten vagyunk.” Ezután a homokba csónakot rajzolt dobbal és evezőkkel... igazi csónak volt, evezőkkel és dobbal. Hazaeveztek.

Devboki háza előtt egy öregember ült és így szólt: „Dobszót hallok, csónak jön.” Megint szólt: „Devboki jön.” A fiúk a házban ujjongani kezdtek. De az anya megtiltotta az ujjongást, mondván, ő látta, hogy Devboki igazán meghalt. És nagyon sírt, azért, hogy ne játsszanak.

Amikor azonban a csónak a közeibe ért, meglátta Devboki anyja a lányát, és nagyon megörült. Devboki és férje ezután az anyával és az apával együtt élt.

A FIÚ ÉS A KROKODILOK

(Tumleo)

Egy lemingi fiú elment a Raju-folyóhoz, hogy halat lőjön. Apja és anyja figyelmeztették a fiút, óvakodjék a krokodiloktól. De a fiú így válaszolt: „No és ha megyek, miért kell aggódni? Olyan kisgyerek vagyok?”

Fogta hát íját és néhány nyílveesszőt, köztük halászó nyilakat is, elindult és hamarosan elért a Rajuhoz. Ott megállt a parton, és amikor hal bukkant fel, rálőtt. Egymás után ejtette el a halakat, ezeket azután messzebb letette a földre, majd visszatért megint a partra, és most egy nagy halat sikerült eltalálnia. Ez azonban túl nagy volt a nyílhoz, s a fiú gyorsan a vízbe ugrott, hogy megfogja a nyíllal tovaúszó halat. Ekkor egy krokodil váratlanul megragadta a fiút, elúszott vele a krokodilok falujába, és a Nagy Krokodil elé vitte. A Nagy Krokodil ránézett a fiúra, és így szólt: „Ó, milyen szép ez a számunkra! Hol fogtad ezt a fiatal rákot?” A krokodil, amelyik a fiút megfogta, ezt felelte: „A folyó partján kaptam el!” Ezután elvitte gyorsan a fiút a házába, majd visszatért.

A téren sok krokodil gyűlt össze tanácskozásra. Miután megbeszélték a dolgokat, délután, amikor a nap nyugat felé kezdett lépegetni, sok krokodil, öreg krokodilapák és anyák, fiatal lányok és kisgyerekek, mindannyian az erdőbe mentek, hogy főzelékféléket hozzanak. Hoztak is mindenféle terményt és gyűjtögettek, míg a nap árnyéka kelet felé nem kezdett hajlani.

Csak egy öregasszony maradt egyedül otthon, hogy vigyázzon a falura. Az öregasszony azonban fázott a házában, mivel a tűz kialudt. Lement a létrán, keletnek indult, és felhágott abba a házba, ahol tüzet látott égni. Amikor belépett a házba, hogy tüzet vegyen magának, ott látta ülni a fiút. Megkérdezte: „Hol laksz?” A fiú így válaszolt: „Én nyomorult, Lemingből való vagyok. Azért jöttem, hogy halat lőjek, és közben elkapott egy krokodil!” – majd így folytatta: „Én nyomorult, itt vagyok, de hová ment a többi krokodil?” Az öregasszony megmondta neki: „Elmentek terményekért, és miután visszatértek, megölnek és megesznek!” Ránézett az öregasszony a fiúra, megsajnálta és így szólt hozzá: „Eredj, menjél!” És a fiú felemelkedett a víz felszínére, kiúszott a partra és ott maradt a szárazon, az öregasszony pedig bement a házba.

A krokodilok hamarosan visszatértek a faluba. Az a krokodil, amelyik a fiút megfogta, a házába sietett, de nem talált ott senkit. Ekkor elúszott, kimászott a partra, és lám, ott látja a fiút a szárazon. A fiú elfutott, a krokodil pedig a nyomába eredt és úzte szakadatlanul. Amikor azonban a fiú falujához értek, ez hangos kiáltással apját és a férfiakat hívta. Ezek a krokodilra támadtak, rálöttek nyilaikkal, mire a krokodil elmenekült és lemerült a vízbe.

Miután hazaért a krokodil, és ismét az övéi között volt, kérdőre vonta az öregasszonyt. Ez azonban így szólt: „Valóban nem láttam a fiút!” A többi krokodil azonban ezt mondta: „Ezek a lábnyomok a te házad mellett vannak! Te voltál az, aki felmászott abba a házba!” És mindnyájan így szóltak: „Nem! Ki más engedhette volna a fiút szabadon? Be akarsz csapni minket!” Emiatt annyira megdühödtek, hogy agyonütötték az öregasszonyt.

AZ IFJÚ, AKI KÍGYÓBŐRBE BÚJT

(numfor)

Két fivér halászni ment. Halászás közben megéheztek és ekkor megláttak egy kókuszpálmát.

Az idősebb fivér felmászott a pálmafára, de egy óriáskígyó az útját állta. Az ifjú így szólt a kígyóhoz: „Eredj innen, ne akadályozz, hadd másszak fel a pálmafára.” Az óriáskígyó azonban nem tért ki az útjából. A legény ezután ezt mondta: „Adok neked egy fehérre festett gongot.” A kígyó nem törődött a gonggal, meg sem mozdult. Az ifjú megint mondta: „A gong mellé puskát is kapsz!” De a kígyó ezt sem akarta. Megint megszólalt az ifjú: „Hozzád adom feleségül a húgomat!” Ezzel már megelégedett a kígyó.

Miután a fivér leszedte a kókuszdiókat, leereszkedett a fáról, öccsével együtt beszállt a csónakba és azt mondta a kígyónak, hogy foglaljon helyet a csónak orrában. Húgaik nézték, hogyan érnek bátyjaik haza. Amikor azonban meglátták a kígyót, nagyon megijedtek, és attól féltek, hogy a kígyó megöli őket. Csak a legfiatalabb lány akart feleségül menni a kígyóhoz. Így hát a kígyó az ő kamrájába költözött.

Napközben a kígyó a földön feküdt, esténként azonban kibújt a bőréből és emberré változott. Amikor ki világosodott, ismét felvette a kígyóbőrt.

Egy este a legidősebb nővér egy résen belesett húga kamrájába, és meglepődött, hogy ott egy szép fiatalembert lát. Odahívta minden hűgát, bementek a kamrába és megmondták, hogy feleségül akarnak menni az ifjúhoz.

A lány és az ifjú azonban hallani sem akart róluk. Az ifjú így szólt hozzájuk: „Azelőtt nem akartatok férjül, irtóztatok tőlem. Most nekem nem kelletek.”

A SEGÍTŐKÉSZ KUTYA

(mbowamb)

Egyszer két fivér együtt élt egy házban. Barátaik és a nemzetség többi tagjai szorgalmasan jártak az erdőbe, ahol erszényes állatokra vadásztak. Ha fogtak valamit, a zsákmányt hazavitték és elfogyasztották. Így cselekedtek mindig. Két fivérüknek azonban semmit nem adtak a zsákmányból. Ezek nem jártak vadászni és így nem is ejtettek el erszényes állatot, amit megehettek volna. Egy napon így szólt az egyik fivér a másikhoz: „Társaink mindennap elmennek az erdőbe, hogy erszényesekre vadásszanak. Ha azonban fognak valamit, egyedül eszik meg. De mi ketten nem részesedünk a zsákmányból, mivel nem járunk vadászni. Így hát nem is eszünk erszényes állatot. Nos, én is elmegyek az erdőbe vadászni, és ugyanúgy teszek, mint a többiek. Te maradj itthon és ügyelj a holminkra!” Ezután kiment a földekre és batátát hozott magának. Miután már elegendő ennivalót szedett össze, elment vadászni az erdőbe. Ott ide-oda kóborolt, erszényeseket keresett, de csak egyet tudott elejteni. Ezzel az eggyel ide-oda ment az erdőben, egy házat keresve, ahol feldarabolhatná és megfőzhetné a zsákmányt. Meg is látott egy házat, és amint megindult feléje, hallotta, hogy a ház körül hangosan ugat egy kutya. A férfi kíváncsi volt, vajon ki lakhat itt az erdőben, így hát odament a házhoz, és látta, hogy a ház környéke szépen van megművelve. A terület egy része fűvel volt bevetve, egy másikat pedig cordylinebokrok öveztek. Nagyon szép volt minden. A közelben egy disznó volt kikötve. Ahogyan a férfi ott állt és nézegette a környéket, megjelent a kutya, amelyik az imént úgy ugatott, és körbefutkosta a férfit. Miután megszaglászta a férfit, odament a disznóhoz, beleharapott a kötélbe, és az állatot odavezette a férfihoz. Ezután a kutya megint elfutott, és zöldséget hozott. Miután ezzel végzett, fát is szerzett. Mindezen nagyon csodálkozott a férfi, de végül is kitalálta, hogy a kutya azért teszi mindezt, hogy a férfi leölje a disznót. Így hát fogta a baltáját, felvágta a fát, majd kiment a földekre banánlombért. Mikor a kutya látta, hogy a férfi megértette őt és átvette tőle a munkát, elfutott, cukornádat hozott és letette a férfi elé. A férfi megértette, hogy a kutya mindezt azért hozta ide, hogy megegye. Fogta hát a cukornádat és megette. Miután végzett a cukornáddal, fogta a

bunkóját és agyoncsapta a disznót. Ezután segítette a kutyának megperzselni a disznót. Miután feldarabolták a disznót, nekiláttak, hogy megfőzzék a húst. Betették a húst a földkemencébe, és vártak, míg a nap lenyugodni nem kezdett, ekkor kinyitották a gödröt, kivették belőle a húst és maguk mellé tették. A kutya elvette a fél disznót és még a hátgerincét is. Amikor a férfi ezt látta, gondolta, hogy a húst bizonyára a kutya akarja megenni. Így hát átengedte a húst a kutyának, majd elvette magának a disznó másik felét, azonkívül a fejét és a hátgerinc egy darabját. A disznó többi részét ugyancsak igazságosan elosztották egymás között. A húst, ami neki jutott, betette a hálótárisznyába és hazavitte a faluba, ahol fivérével együtt megették. Evés közben így szólt a másik fivér: „Szerencsétlen flótások vagyunk mi ketten. Nincsenek disznóink, és a többiek közül sem adott senki nekünk disznóhúst. Te pedig ilyen sok húst hoztál haza. Mondd, ki adta ezt neked, hogy hazahozd és jóllakjunk vele? Igazán szeretném tudni!” A másik fivér ezt felelte: „A disznó dögölten feküdt az erdőben, így szétdaraboltam, megfőztem és hazahoztam!” Miután megették a húst, aludni tértek. Egy idő múlva az a fivér, amelyik az erdőben volt, így szólt a másikhoz: „Testvérem, elmegyek az erdőbe, hogy erszényeseket fogjak. Te maradj csak itthon!” El is ment az erdőbe, és elérkezett arra a helyre, ahol korábban járt. Ott látta, hogy a földön egy megkötözött disznó fekszik. Ekkor elment zöldséget szedni, majd leölte a disznót. Amikorra megfőtt a hús, megjött a kutya is. A férfi ismét átengedte a kutyának a hús felét, a disznónak többi részén pedig megint egyenlően osztozkodtak. A férfi magával vitte a maga húsrészét a faluba. Ott feldarabolta a húst, és fivérével együtt megették.

Egy idő múlva egy napon így szólt a fivér, aki mindig otthon maradt: „Testvér, te állandóan az erdőbe jársz, ott disznókat zsákmányolsz és a húst hazahozod, hogy mindkettőnknek legyen mit enni. Engedd, hogy én is elmenjek egyszer, s nekem is legyen tapasztalatom.” A másik fivér azonban elhárította a kérést azzal a megokolással, hogy fivérének nem szabad odamenni. De ez nem hallgatott arra, amit fivére mondott, hanem állandóan arról beszélt, hogy most ő akar egyszer az erdőbe menni. Fivére végül is engedett neki és ezt mondta: „Jól van, mehetsz. Ha az erdőbe érsz, egy kutyát hallasz majd ugatni. Menj abba az irányba, ahol a kutya ugat.

Amikor megérkezel, látod, hogy valaki kikötött egy disznót, öld le és főzd meg a húst. Ha a kutya maga is akar belőle valamit, adjál neki. A másik részt azután fogd és hozd haza. Majd itthon megesszük együtt!” Miután fivére ellátta ezekkel az intelmekkel, a férfi elment az erdőbe. Ott erősen figyelni kezdett. Hallotta, hogy egy kutya ugat. Megindult abba az irányba, ahonnan az ugatás jött, és látta, hogy a kutya éppen kiköt egy disznót. A férfi leült és nézte a kutyát. A kutya elfutott és köveket hozott. Azután ismét elment, leharapott néhány zöldséget és odavitte a férfihoz. A férfi azonban elzavarta a kutyát, maga hozott fát és zöldséget, majd leölte a disznót. Amikor hozzáfogott, hogy megfőzze a disznót, visszajött a kutya, és egy nagy yamgumót hozott. A férfi megütötte a kutyát, és megint elzavarta. Miután a hús puhára főtt, kivette a gödörből és maga mellé tette. Ekkor visszajött a kutya. Megérezte a párolt hús szagát, és el akarta vinni a fél disznót. A férfi ekkor egy bottal agyonütötte a kutyát és behajította a szellemtéren álló férfiházba. Miután ez megvolt, kivette az egész húst a gödörből, levelekbe csomagolta és hazavitte a falujába. Amikor a fivére meglátta, így szólt: „Testvérem, hiszen te az egész disznót megfőzted és hazahoztad! Hogy csináltad ezt?” Mikor pedig a hálótarisznyából kivette a húst, meggyőződött róla, hogy fivére valóban az egész disznót hozta magával, így szólt ekkor fivéréhez: „Testvér, te az egész húst hazahoztad, pontosan úgy, mint azok, akik disznót lopnak. Azok is megfőzik és hazaviszik az egész húst!” Elfintorította az arcát és nem evett a húsból, behúzódott a férfiházba és egyedül aludt. Másnap reggel nagyon korán kelt és elment arra a helyre, ahonnan hozni szokta a húst. Itt látta, hogy ezúttal egy disznó sem volt kikötve, sőt, minden ház leégett, és minden hervadt és feldúlt volt. A férfiház előtt az ajtónál nagy halom gyom hevert, ezt felemelte a férfi. A gyom alatt egy utat látott. Leereszkedett, és látta, hogy a föld alatt szép vidék terül el. Látott egy fűvel borított teret, és egy másikat, amelyet cordylineák öveznek. Ezen a szép téren két férfiház állott. Az egyik nyugaton volt és keletre nézett, a másik a tér keleti részében állt és nyugat felé nézett. A férfi látta, hogy a férfiházak a szép téren üresek. Az egyik mögött egy öreg férfi feküdt, aki teljesen el volt égve, és egész testét hamu fedte. Amikor a férfi odament, így szólt az öreg: „Te meg a fivéred szegény fickók voltatok. Én

megsajnálalak benneteket és segítetttem, hogy húst ehessetek, mint a gazdagok. Disznókat és vadakat adtam nektek. Naponta vittetek belőle és megettétek. Ti pedig hálából megöltetek. Így hát most szellem vagyok! Hagyj el most és eredj haza!” A férfi hazament és így szólt fivéréhez: „Szegények voltunk és nem volt húsunk, amit megehattunk volna. Ekkor én elindultam és megtaláltam ezt a csodaszép helyet. Attól fogva mi is megettük naponta a mi húsunkat, úgy mint a többiek. Te pedig mindent elrontottál. Most ismét szegény emberekként élhetjük életünket!” Mindketten ismét nagyon szegények lettek, és így is éltek, amíg meg nem haltak.

A TENGERI SAS ÉS A LÁNY

(marind-anim)

Kidub, a tengeri sas, régen a Bian folyó torkolatának közelében élt egy magas fán. Akkoriban a part előtt volt egy kis sziget, amit Volinaunak hívtak, és ami a mostani Habé-szigethez hasonlított. Ma már csak vörös köveket lehet itt találni a víz alatt, de valamikor egy falu is volt Volinaun.

Amikor a tengeri sas egyszer ideröpült, meglátott egy szép lányt, aki az ivag korosztályból lévén, már eladó sorban volt. A sas elhatározta, hogy feleségül veszi a lányt.

A sziget lakói azonban nem értettek egyet a házassággal, és elrejtették a csónakokat, hogy a lány ne tudjon átmenni a szárazföldre; de mivel a lány is szerelmet érzett a szép sasfiú iránt, azt tanácsolta neki, hogy vigye őt a levegőn át a fájára.

Kezdetben nagy volt a szerelem a fiatal pár között. A tengeri sas a legszebb halakat hozta naponta az étkezéshez, és ha esett, kiterítette a szárnyait, hogy a lány ne legyen vizes.

Végül is kezdett az élet a fán unalmassá válni a fiatalasszonynak, mivel a féltékeny tengeri sas soha nem vitte le a földre. Egyedül pedig nem tudott lemászni a csúszós fatörzsön. Ezért elhatározta, hogy titokban elszökik madárférjétől, és állandóan azon töprengett, miképp tudná ezt megtenni. Végül is szőtt egy tervet.

Azt hazudta a tengeri sasnak, hogy ideje lenne egy bölcsőkosárka fonását megkezdeni, olyanét, amit a fiatal anyák a fejtetőn keresztülfektetett pánttal tartanak a mellükön.

A gyanútlan tengeri sas nagyon megörült ennek a hírnek, mivel igen szeretett volna sok gyerek apja lenni. Így hát szép rostokat vitt a feleségének, hogy az hozzáfoghasson a fonáshoz.

De a lány úgy tett, mintha elégedetlen lenne, és azt mondta, hogy túl kevés a rost, és hogy egy tengeri sas gyerekének csak az ugapálma rostjai lehetnek elég jók. A tengeri sas ezt a kívánságot is teljesítette, és a lány látszatra hozzálátott a fonáshoz. Akkor azonban megint csak eldobta a megkezdett bölcsőkosárkát, és így szólt: „Ezek az ugalevelek nem jók. Csak olyan ugaleveleket tudok használni, amilyenek a burik-animok földjén nőnek. Abból hozzál nekem igen sokat!”

A tengeri sas ismét hagyta magát áltatni, és nekivágott a burik-animokhoz vezető hosszú útnak. Ezek a kanum és mani emberek földjén túl laknak, és a sasnak így hosszú időre kellett távolmaradnia.

Az asszony eközben felbontotta a már megkezdett fonást, és az addig kapott rostból hosszú és erős kötelet sodort, ami leért egészen a földre. Ezen aztán lemászott és a part felé futott. Szerencsére ott találta a Volinau-beliek egy csónakját, és ezen nagy sietve a sziget felé evezett. A falubeliek örültek a viszontlátásnak, és barátságosan visszafogadták maguk közé.

A tengeri sas időközben a burikok földjéről a sok ugalevéllal visszatért a fájához. Láta, hogy a felesége megszökött, és a kötélből meg a parthoz vezető lábnyomokból arra következtetett, hogy az asszony Volinauba szökött. Dühöngve repült át Volinauba.

Amikor az emberek a sas szárnyainak csapkodását meghallották, nagy félelmükben a fák gyökerei alá bújtak. A sas felesége is oda bújt el a többiekkel.

A tengeri sas nagy mérgében rásújtott erős szárnyaival a kunyhókra, és ezek nagy robajjal összedőltek. Hamarosan romhalmaz volt az egész falu.

Ekkor egy öreg, kissé már félkegyelmű, mesz-meakim korosztályú férfi előbújt rejtekhelyéről, mert azt hitte, hogy a tengeri sas elhagyta a szigetet, és mindjárt rendet is akart teremteni a romok között. Fogott egy kókuszpálmalevélből készült seprűt, és nagy lendülettel kezdte félresöpörni az omladékot. Seprűjével véletlenül eltalálta a tengeri sas csőrét, és mivel a lendület igen nagy volt, a tengeri sas rettenetesen megijedt és elrepült. Annyira megijedt, hogy vissza se nézett, és csak a Muli túloldalán vélte magát biztonságban. Még ma is ott ül egy nagy kőn. Volinau újra felépült, és a tengeri sas régi felesége még sokáig élt ott.

Így mesélik a történetet az asszonyoknak és a gyerekeknek, meg azoknak, akik nincsenek beavatva a majo-kultuszba. A beavatottak másképp tudják, ők tudják, hogy a tengeri sas egész Volinaut elpusztította, és a megrémült embereket a hűtlen asszonnyal együtt kihúzta a föld alól, és széttépte őket. Ahol a vér a földre csöpögött, ott még ma is vörös a föld, mint a Pajumi síkságon,

Vambi és Velab között, és a mocsári embereknél a Muli túloldalán.
Ez a vörös föld a Volinau-beliek megalvadt vére.

Némelyek azt mondják, a tengeri sast Baunak hívták. A beavatottak azonban tudják, hogy a sas Joluma volt, a tengeri démon, a mélységek fia, aki egy tengeri sas testébe költözött.

A KÉT FIVÉR

(komba)

Egyszer két fivér felmászott egy mangófára, és annak gyümölcsét ették. Arra jött egy disznó, körülszaglászta a fát, evett a lehullott gyümölcsből és a maradékból. Ezzel annyira felbosszantotta a két férfit, hogy ezek összetörtek némi bambuszt, ezt egy mangógyümölcsbe tették, és ledobták a disznónak. A disznó mohón felfalta a mangót, és hamarosan ki is múlt.

Nagyon megörült ennek a két fivér. Leszálltak a fáról, és hozzáfogtak, hogy a földkemencében a disznót elkészítsék. Tűzfűrészükkel megpróbálták tüzet gerjeszteni, de sikertelenül. Visszamászott hát az egyik férfi a mangófára, és körülnézett, nem is nagyon messze hamarosan felfedezett egy vékonyka, szegényes kis füstcsíkot. Míg a fivére a disznóra vigyázott, ő elindult a tűz felé.

A tűz egy kunyhóban égett, a kunyhóban pedig egy öregasszony lakott. Az asszonynak volt egy nyomorék és idióta fia. A férfi óvatosan a házhoz lopakodott, és amikor látta, hogy az asszony a kertben dolgozik, a disznójára tón belopakodott a házba. Éppen el akarta venni a tüzet, amikor az idióta fiú észrevette, és rettenetesen kiabálni kezdett. Mindketten nagyon megijedtek. Az asszony beszaladt megnézni, mi történt, és amikor meglátta a férfit, nagyon megharagudott.

A férfi elmondta, hogy a fivérével együtt elejtettek egy disznót, és azért jött, hogy egy kis tüzet kérjen. Az asszony nagyon megörült, és azt mondta, hogy kaphat tüzet, ha ő és a fia is ehetnek a disznóból. A férfi kénytelen-kelletlen beleegyezett, és hamarosan mindhárman elindultak a disznóhoz.

A másik fivér időközben földkemencét készített, feldarabolta a disznót és köveket gyűjtött a hús párolásához. Amikor a tűz megérkezett, megforrósították a köveket, majd a hússal együtt a gödörbe tették, végül pedig nagy levelekkel betakarták. De munka közben a fivérek azon tanakodtak, mit tudnának tenni, hogy megszabaduljanak az asszonytól és a gyerektől. Sehogy sem tetszett nekik, hogy a szép húst megosszák két idegennel.

Elküldték az asszony vízért, de az állat beleit is be kellett dobni a vízbe. Azt a bambuszcsövet azonban, amelyben az asszonynak

vizet kellett hozni, a fivérek gondosan kifúrták, úgyhogy a víznek mindig ki kellett folynia belőle.

Amikor az asszony elment, a fivérek kivették a húst a gödörből, és a mangófára rakták. Szóltatták a fát, az pedig lehajlott hozzájuk, hogy a húst a koronájába tehesse. Ezután a fa lombjai közé egy emelvényt építettek, hogy ezen üljenek, egyenek és aludjanak, ha már mindent elintéztek. Mikor minden hús már a fán volt, a fivérek megölték a fiút, feldarabolták, és a húst a földkemencébe rakták, mintha disznóhús lenne. Ezután felmászta a mangófára, leültek az emelvényre és vígan falatoztak a disznóhúsból.

Az asszony időközben észrevette, milyen csúnya csínyet űzött vele a két idegen. Haragosan visszasietett, és látta, hogy a két férfi a fán ülve buzgón rágcsálja a húst. A részét kérte, mire a fivérek álszenten a földkemencére mutattak. Mohón rávetette magát az asszony a hústra, és saját gyermekét ette meg, mert a húst disznóhúsnak vélte. Amikor mindent megevett, még több húst akart, és a két férfitől is kérte részüket. Ekkor a férfiak elkezdtek játszani az asszonnyal. Mélyen lehajlott a mangófa, úgyhogy az asszony majdnem elérte az emelvényt. A fa az utolsó pillanatban azonban felemelkedett, és az asszony ott állt üres kézzel. Mindennek betetőzéseként még lerágott csontokkal is megdobálták a mérges öregasszonyt.

Az asszony összehívta a környékről az összes rokon férfit. A dühös kiabálásra ezek gyorsan odasereglettek, és az asszony elmondta nekik, hogy mi történt vele. A férfiak hozzáfogtak, hogy kivágják a mangófát. Kőbaltáikkal mélyen bevagdosták a törzset, de estig sem sikerült nekik a fát kivágni. Sötétedéskor a fa köré telepedtek, elaludtak, és kora reggel be akarták fejezni a munkát. De az éjszaka folyamán a fivérek szövetségesei, a hangyák, eljöttek és a vágásokat . mind kitöltötték faforgáccsal, úgyhogy reggelre a fa sértetlenül állt. Az asszony rokonai másnap megint megpróbálták a mangófát kidönteni, de ezúttal sem sikerült a sötétség beálltaig a munkát bevégezni. Éjszaka újból megjelentek a hangyák és kitöltötték a vágásokat. Így ment ez néhány napon keresztül.

Idővel a két fivér unatkozni kezdett a fán, és elhatározták, hogy elúzik az asszony rokonait. Az egyik fivér gyíkká változott és hátrafelé lemászott a fán. Amikor a munkálkodó férfiak meglátták,

nagyon megijedtek. A gyíkot a fa szellemének tartották. Nagy ijedtükben elhajigálták kőbaltáikat és elfutottak.

A faluban magukhoz tértek rémületükből, és tanakodni kezdtek, hogy mitévők legyenek. Mindnyájan kunaifüvet dugtak az övükbe, ez a hátuljukat eltakarta, és úgy néztek ki, mintha farkos állatok lennének. Így védve, ismét munkához láttak, és ezúttal csakugyan sikerült nekik a fát kivágni. Ez előbb ide-oda dőlt, majd rettenetes zajjal a földre zuhant.

A fivérek azonban átváltoztak piros kakaduvá, és elrepültek, mielőtt a férfiak meg tudták volna fogni őket. A férfiak, akik annyi napon keresztül fáradságosan dolgoztak, nagyon megdühödtek. Megfogták az öregasszonyt, megölték és megették.

A GAZDAG ÉS A KÉT SZOLGA

(mbowamb)

Élt egyszer egy tehetős ember, aki kiment az erdőbe és lárvákat vágott ki a fákból. Míg ezzel foglalatoskodott, jött két mocskos szolga az úton. Amikor látták, hogy a gazdag ember a fában lárvák után kutat, így szólt az egyik a másikhoz: „Ebből szerzek magamnak, és te is kapsz belőle valamit!” Közben fütyülve beszívták a levegőt, mintha olyasmit ettek volna, ami nagyon ízlett nekik. Már akkor elkezdtek veszekedni a lárvákon, amikor odamentek, ahol a gazdag a lárvákat vágta. Itt így szóltak hozzá: „Te itt vagy és lárvákat vágsz ki a fákból!” „Igen – felelte a gazdag –, lárvákat vágok ki a fából!” „Segítünk – mondta a két szolga –, ékekkel szétfeszítjük a fát, és akkor jobban tudod vágni a nyílást a baltával!” Ezután mindegyikük vett egy éket és azzal szétfeszítette a fa hasadékát, míg a gazdag a nyílást a baltával tágabbá és hosszabbá tette. Munka közben egy nagy, zsíros lárvát láttak a hasítékban. „Ott van egy!” – kiáltotta a két szolga. „Vedd ki!” A gazdag benyúlt a hasítékba és ki akarta venni a lárvát, de ezek ketten kihúzták az éket, és a nyílás összezsugorodva a gazdag kezét beszorította. Azok ketten pedig fogták a lárvákat, amiket a gazdag már kivágott és félretett, továbbá a baltáját és minden más dolgot, amit magával vitt, és elfutottak velük. Hazaérve megsütötték a tűzön a lárvákat, majd megették őket. A gazdagnak azonban be volt szorulva a keze a fatörzsbe, és kinn kellett maradnia az erdőben.

Amikor a tehetős férfi kiment az erdőbe, magával vitte a kutyáját. A kutya megunt a várakozást, ugatni kezdett, és így szólt a gazdájához: „Gyere, menjünk haza!” De mert a gazdag a kezénél fogva be volt szorítva a fatörzsbe, nem tudott elmenni onnan. Így hát mindkettőjüknek kinn kellett maradniuk az erdőben. Amikor éjszaka lett, lefeküdtek és együtt éjszakáztak. Másnap reggel a kutya belekapott gazdájának a hajába, és kitépett belőle egy csomót. Ezzel hazaszaladt a faluba és megmutatta a haját a többi férfinak. Mivel mindig ugyanazon az úton szaladgált vele fel s alá, ez végül feltűnt a férfiaknak. Amikor látták, hogy milyen különösen viselkedik a kutya, így szóltak egymáshoz: „Történt valami a férfival? Talán más emberek támadták meg? Vagy talán a villám vágott belé, hogy a kutya egymagában jött haza? Gyerünk, kövessük a kutya nyomát,

és keressük meg a férfit!” Miután így megtanácskozták egymás közt az ügyet, mindannyian elindultak, hogy megkeressék a férfit. A kutya egy darabon előreszaladt, azután mindig visszafordult, hogy lássa, követik-e a férfiak. Azok a kutyát figyelték és mentek utána. Végül megérkeztek oda, ahol a férfi feküdt, és látták, hogy a keze beszorult egy fába. A teste már puffadt és egészen hideg volt. A férfiak jajgattak, és megkérdezték: „Ki szorított ide be téged?” Erre elmondta a férfi: „Két szolga jött és segített nekem. Miattuk szorult be ide a kezem, és miattuk kellett itt fekvé maradnom.” A férfiak ezután megfogták az ékeket és szétfeszítették a nyílást, kiszabadították a férfi kezét, és hazavitték a falujába. Ott mindjárt csalánt szedtek és a férfi egész testét bedörzsölték vele. Ezután a férfi házba vitték és ott ápolták. A férfi karjában ismét megindult a vérkeringés. Fát hoztak, tüzet csináltak és enni adtak neki. A férfi újból egészséges lett.

Miután meggyógyult, egy napon fogta a harci baltáját, a pengét kiélesítette a csiszolókövön, majd megint kiment az erdőbe. Útközben levágta egy vad bételpálma terméssel teli ágát, és az ágat magával vitte. Amikor arra a helyre ért, ahol a lárvákat vágta ki a fa törzséből, letette az ágat és figyelt. Jött egy fiatal erszényes állat és evett a bételdióból. A férfi megfogta az állatot, és felmászott vele egy fára, és ott bebújt egy nagy odúba, ő maga az odú hátsó részén ült le, az erszényes állatot azonban a nyílásba tette. Ahogyan fenn ült az odúban, jött a két szolga. Amikor ezek hallották, hogy az erdőben valahol egy erszényes állat kiáltozik, így szóltak egymáshoz: „Egy erszényes állat kiáltozik! Ugyan hol lehet?” Átkutatták az erdőt, és látták, hogy az erszényes állat egy fán ülve kiáltozik. Miután megtalálták az állatot, veszekedni kezdtek. Az egyik ezt mondta: „Én mászok fel a fára, és én fogom meg az erszényes állatot!” „Nem – mondta a másik –, az erszényes állat az enyém! Ezért én mászok fel és én fogom elejteni!” Egy ideig veszekedtek, majd végül így szólt az egyik: „Legyen vége a vitának! Én felmászok, te pedig lenn maradsz, körbefutsz és vigyázol!” Felmászott a fára, a másik pedig lenn állt a fa alatt, és nézte. Amikor a másik ezt látta, így szólt: „De hiszen azt mondtam, hogy nézz körül! Miért engem nézegetsz?” „Csukd be a szemed, és csak akkor nyisd ki és nézz körül, ha szólok. Majd akkor látni fogod az erszényes állatot!” Azután tovább mászott felfelé a fán.

Amikor elért az odúhoz, bedugta a kezét, hogy megfogja az erszényes állatot. Az odúban ülő férfi fogta a baltáját, lesújtott, és átvágta a szolga torkát. Ez a földre zuhant. A férfi a magasban azonban így kiáltott: „Fivérem, nézz körül!” A szolga fivérének leim csukva volt a szeme, de amikor a férfi fenn kiáltott, kinyitotta, és látta, hogy a fivére agyonütve fekszik a földön. Kiabálni és jajgatni kezdett: „Fivérem, fivérem!” Miután kipanaszkodta és kisírta magát, hátára vette a fivérét és hazavitte a falujába.

Miután elment a fivérével, a gazdag ember gyorsan lemászott a fáról, és amilyen gyorsan csak tudott, egy másik úton a két fivér falujába futott, és ott elbújt a házukban. A ház egyik sarkában száraz, öreg lomb feküdt, amit azok lécetten főzéshez használtak. A lombot elszedte a férfi, a helyére feküdt, majd betakarta magát a régi főzőlombbal, úgyhogy semmi sem látszott belőle. Miután így elbújt, bejött a szolga fivérével a hátán a házba, és lefektette őt az öreg főzőlombra. Ezután leült és sírt. Egyszer csak a főzőlombnál zaj támadt. Amikor a férfi ezt meghallotta, megkérdezte: „Te csinálod ezt, fivérem?” A válasz ez volt: „Fivérem, nem fogok meghalni! A szívemben teljesen élőnek érzem magam. Menj ki hát a nagy szakadék szélére. Ott csalánok vannak. Szakíts belőlük és hozd ide!” Fivére erre így válaszolt: „Fivérem, az igazat mondod, vagy csak be akarsz csapni?” A férfi, aki ott feküdt, ezt felelte: „Természetesen az igazat beszélem!” Amikor a másik ezt hallotta, megörült, és elszaladt csalánért. De amikor a nagy szakadéknál volt és megpróbálta a csalánt egy kampóval magához húzni, a gazdag ember odacipelte a holttestet a faluból, és rádobta a csalánt szedő férfira. Mindketten bezuhantak a szakadékba, az élő összetörte a csontjait és halálra zúzta magát. Amikor a gazdag látta, hogy mindketten meghaltak, megfordult, és visszament a két szolga házába. Ott fogta a házban levő favágó baltát, meg a vaddisznót, amely kettejüké volt, majd felgyújtotta a házat és hazament a falujába. Amikor a faluba ért, így szólt a fivéréihez: „Nos, megöltem azt a két férfit, akik bántottak engem, a dolgaikat pedig elhoztam magammal.” Mikor a fivérei ezt hallották, így szóltak: „Rendben van! Most megbosszultad magad!” Ezután megünnepelték a győzelmet.

MIÉRT FOGHATNAK A GENDÉK ANGOLNÁT?

(gende)

Egy idős férfi öreg feleségével élt együtt. Volt egy lányuk is. Az öregek a folyóban angolnacsapdát helyeztek el.

Lakott pedig a folyóban egy kisfiú. Egyszer a fiú lefelé ment a vízben, és meglátta az angolnacsapdát. Fogta magát és a csapdát kihúzta a folyóból. A csapdában egy angolna volt. A fiú kivette az angolnát, megölte, majd átharapta a nyakánál és az egyik sziklára tette. Amikor a két öreg másnap reggel a folyóhoz ment, meglátták a sziklán fekvő angolnát. Az öreg így szólt feleségéhez: „Valaki ellopta a csapdát, amit mi állítottunk. Vajon ki tehette? Nézzünk csak utána!”

A kisfiú a folyóban ült egy mély gödörben. Gyorsan kis gömbölyű kővé változott. A két öreg odament, hálótarisznyájukat letették egy sziklára, és a vízbe mentek. Meglátták a kisfiút, baltájukkal ráváltak, majd elfutottak. Az öregember dárdát fogott, az asszony egy bunkót kerített: így felfegyverkezve tértek vissza. Megint ráütöttek a fiúra, ez azonban nagyon erős volt, és visszavágott az öregekre. Ekkor így szólt az öregasszony: „Öreg, a fiú agyonüt mindkettőnket!” Elhozták tehát a lányukat és a fiúhoz adták feleségül. A fiú ezután nem lopta el az angolnacsapdát, hanem otthagya őket a vízben, és a férfiak eljöttek, hogy kiszedjék és megegyék a megfogott angolnákat.

Ha az öregember és felesége nem adták volna lányukat a fiúhoz, akkor a fiú minden férfit, aki a csapdákhöz megy, agyonütött volna. De mivel a két öreg feleségül adta lányát a fiúhoz, minden férfi állíthat fel csapdát és foghat vele angolnát.

A DENEVÉREK BARLANGJA

(vagavaga)

Élt egyszer egy Vagavaga közelében fekvő faluban egy férfi, akit annyira szerettek a nők, hogy minden férfi féltékeny volt rá.

Nos, a falutól nem messze volt egy nagy barlang, ahová a férfiak rotangon le szoktak ereszkedni, hogy denevért fogjanak. Egy napon ez a férfi mászott le, de mielőtt vissza tudott volna térni, jött a többi falubeli, és elvágta a rotangot. A férfi odakiáltott a nemzetségéhez tartozó férfiaknak, és kérdezte, miért vágta el a rotangot. Egyikük megmondta, ez azért történt, mert a falubeliek féltékenyek rá. Amikor a férfi ezt meghallotta, megkérte egyik nemzetségbeli társát, hogy eressze le hozzá két kutyáját meg egy kosár tárót. Barátja így is tett, majd eltávozott.

A férfi azt hitte, sohasem lesz képes kijutni a barlangból, és ott kell elpusztulnia. Darabka tárót adott mindkét kutyájának, maga is evett, majd lefeküdt aludni. Másnap a kutyák kaparni kezdtek, és hozzáfogtak, hogy alagutat ássanak. Sok napon át dolgoztak, a férfi pedig mindennap megetette a kutyákat táróval, és maga is evett valamit. Végül, amikor már alig maradt élelem, az alagúttal a kutyák elértek a tengerig. A víz beömlött a nyíláson és kibővítette a nyílást. A férfi így ki tudott mászni, karjaiban az egyik kutyával, a másikat azonban egy hullám visszahozta az alagútba. Amikor a férfi kijött a barlangból, a haja részben le volt tépve a fejről, teste össze-vissza volt karcolva, nagyon sovány és annyira gyenge volt, hogy egy kőre lefeküdt aludni. Átaludta az egész napot, csak éjszaka ébredt fel ismét.

Ezen az éjszakán történt, hogy a tenger közelében fekvő faluban egy öregasszony azt álmodta, hogy egy nagy kő mellett a parton halat lehet fogni. Az öregasszony felkelt, a kőhöz ment és meglátta az alvó férfit. Megkérdezte, honnan jött, és a férfi elmondta, hogyan járt. A nő visszatért a faluba, ételt készített, ezt odaadta a férfinak, majd elvitte őt a falujába is. A férfi lassacskán ismét erőre kapott, és elment vaddisznóra vadászni. Miután egész nap vadászott, saját faluja közelében találta magát. Fogta magát és meglátogatta az anyját. Ez azonban azt mondta neki, vigyázzon, nehogy bárki is megtudja a falubeliek közül, hogy életben van. A férfi

ekkor óvta anyját attól, hogy vizet igyon, mivel meg akarta mérgezni a vizet – haljanak meg mind a falu lakói, amiért őt meg akarták ölni.

Anyja úgy tett, ahogyan a fia mondta neki, és figyelmeztette aüjét és unokatestvéreit is. A falu többi lakója azonban meghalt, mert a férfi megmérgezte a vizet. És amikor mindenki meghalt, a férfi visszajött és saját falujában élt anyjával és aüjével.

AZ ÖT FIVÉR

(mbowamb)

Élt egyszer öt fivér. Egyikük kicsi maradt, és neki kellett elvégeznie a többiek munkáját. Ezt a fiút Ndepona Poknak, az „Erdei Poknak” hívták. Megvolt a képessége, hogy le tudta venni a bőrét és megváltoztatni a külsejét. Egy napon levetette a közönséges bőrét, és helyette új, szép bőrt öltött magára. Ezután elment egy lányhoz, megkérte a kezét és hazavitte magával. Amikor a háza közelébe érkezett, megkérte a lányt: „Adj nekem egy kis húst! Van itt egy férfi, akinek bőrbaja van. Odaviszem a húst, és neki adom. Közben te mehetsz tovább. Menj abba a házba, amelyik ott állnyugaton!” Amikor a lány odaadta neki a húst, elvitte magával és felvette a régi bőrét. A lány bement a házba és letelepedett. Ekkor Ndepona Pok is visszatért a házba, és üdvözölte a lányt: „Te idejöttél, szép lány! Ne ülj le ezen a rossz helyen, hanem menj át a másik oldalra és ott telepedj le!” Erre ezt válaszolta a lány: „Igazad van! Mivel mondtad, most már tudom, és ott fogok leülni.” Ezzel átment a helység másik, női oldalára, és ott ült le. Miután ott letelepedett, a férfi fivérei is hazajöttek, és látván a lányt, üdvözölték: „Te szép lány, idejöttél!” Erre azt mondta a legény, vagyis Ndepona Pok: „Igen, természetesen, egy lány jött ide, aki feleségül akar menni hozzátok.” A lányt a legidősebb fivér vette feleségül. Így éltek és laktak együtt ezek az emberek. Egyik nap Ndepona Pok ismét felkerekedett, levetette régi, rossz bőrét, szép új bőrt húzott fel magára, majd elment. Talált egy szép lányt és hazavitte magával. Amikor a ház közelébe ért, így szólt Ndepona Pok a lányhoz: „Egyelőre menj be abba a házba, de előbb adj nékem egy kis húst. Van itt egy férfi, aki bőrbajban szenved. Odaviszem a húst, és neki adom.” Miután a lány odaadta a húst, elvitte, majd ismét felvette a csúnya bőrt, és csak ezután ment haza. Amikor megérkezett a házba, éppen ezt mondták fivérei a lánynak: „Te szép lány, eljöttél hozzánk! Ne ide ülj, hanem telepedj le odaát, a másik asszonynál.” A lány erre ezt válaszolta: „Igen, eljöttem!” Ekkor ezt mondták neki: „A háznak azon a részén egy csúnya embernek van a fekvőhelye, ne menj a helységnek arra a részére, hanem itt telepedj le.” Miután az asszony leült, a csúnya férfi, azaz Ndepona Pok jött be a házba, és magával hozta a vaddisznóját is. Üdvözölte a lányt: „Te szép lány, eljöttél hozzánk!”

Ezt felelte erre a lány: „Igen, eljöttem!” Miután egy darabig beszélgettek, lefeküdtek és aludtak. Ezt a lányt a középső fivérek egyike vette feleségül. Egy idő múlva azt mondta Ndepona Pok, hogy elviszi a vaddisznóját legelni. Ismét levetette régi, csúnya bőrét, felvette a szép bőrét, majd elment és egy újabb szép lányt hozott. A ház közelében azután így szólt a lányhoz: „Vágj le egy darabka húst és add nekem. Egy férfinak akarom elvinni, akinek bőrbaja van. Te addig menj be abba a házba!” Amikor a lány bement a házba, ott ültek a férfi fivérei és a két feleség. Az egyik nő üdvözölte: „Barátnő, eljöttél! Ott hátul a házban egy csúnya szolga szokott feküdni, inkább gyere ide hozzánk!” A lány így válaszolt: „Szép tőled, hogy megmondtad. Igazad van!” Ezután oda ült, ahová mondták. Ahogyan együtt üldögéltek, jött a csúf férfi, és magával hozta a vaddisznóját. „Ó – köszönt –, te szép lány, eljöttél!” Azután együtt éltek. Egy idő múlva az egyik fivér feleségül vette a lányt. Kis idő elteltével azt mondta egyik nap a szolga, hogy vadkanját egy másik férfi nőstény állatjához kell vinnie. Ismét levetette csúf bőrét, és felvette a szépet. Kazuártolldíszot tett fel magára, orrába pedig orrdíszot dugott. Farlombját felújította, övére új kötényt kötött, és szépen felékesítette magát. Ezután útnak indult, és egy batátaföldre ment, ahol egy Ajampetla nevű lány dolgozott. A lány körül sok férfi volt, akik mind versengtek érte. Amikor Ajampetla meglátta Ndepona Pokot, így szólt a többi férfihez: „Ti férfiak, egy anyaági unokafivérem, akinek szavára apám ad valamit, érkezett meg. Őt akarom most hazavinni, azután batátát árok, megfőzöm, és neki adom enni. Fejezzétek be az udvarlást, és menjetek haza faluitokba!” Miután így szólt, fogta Ndepona Pokot és hazavitte magával. A házban a lány apjai, anyjai és fivérei tartózkodtak. Ezt mondta nekik a lány: „Elhatároztam, hogy Ndepona Fokhoz megyek feleségül, ezért elhoztam őt hozzátok, hogy megismerjétek.” A rokonok ezt felelték erre: „Rendben van. Feleségül mehetsz hozzá!” Ezután élelmet hordtak össze, és Ndepona Poknak adták. Cukornádat hoztak, banánt szedtek, és miután mindent elkészítettek, ettek és aludtak. Másnap reggel leöltek egy kövér disznót, zsírával bekenték a lányt, majd odaadták nekik a húst, és azt mondták, hogy együtt kell elmenniök. A pár felkerekedett, felkapaszkodott egy hegyre, és leült pihenni. Ndepona Pok ekkor így

szólt feleségéhez: „Ajampetla, adj egy kis húst!” így felelt erre az asszony: „Ndepona Pok, hová akarod vinni a húst? Kinek akarod adni? Inkább magam is veled megyek, és viszem a húst!” Ndepona Pok erre így válaszolt: „Nem, nem jöhetsz velem! Van ott egy ember, akinek bőrbetegsége van, annak akarom adni a húst. Ha velem jössz, megfertőzöd magad! Inkább maradj csak itt!” Az asszony odaadta neki a húst, és mondta, hogy vigye el a betegnek. Ő maga fogta a hálótarisznyáját és bement a házba. A férfi bátyjai és az asszonyok mind ott voltak, és amikor látták, hogy Ajampetla megérkezett, annyira csodálkoztak szépségén, hogy felkiáltottak: „Asszony, honnan jössz? Idáig még soha nem láttunk!” Erre ezt válaszolta a lány: „Ugyan, hagyjátok, Ndepona Pokkal jöttem ide.” Erre így szóltak a többiek: „Rendben van! Jó, hogy idejöttetek. Így most együtt fogunk itt lakni!” Ekkor az asszony letette a hálótarisznyáját, és a húst a szolga fekvőhelyére tette. Mikor a többiek ezt látták, rákiáltottak: „Ne ülj oda! Az a hely egy férfié, akinek bőrbaja van, és tele van kiütéssel. Gyere ide hozzánk, és itt telepedj le!” A lány így válaszolt: „Ugyan, az én embereim között is vannak bőrbetegek és kiütésesek. Engem nem zavar ez. Ahol ülök, ott is akarok maradni.” Ahogyan ültek a házban és beszélgettek, megérkezett a szolga a vadkannal. „Ej – kiáltotta –, itt vagy hát, szép lány!” A többiek mind nekitámadtak és ezt mondták: „Te szolga, te bűzlő, koszos fickó, mit akarsz itt a szép lányoknál? Menj innen és adass magadnak előbb egy szép kötényt! Tűnj el! A szép asszony enni szeretne. De ha te itt maradsz, undorodni fog a bűzödtől. Tűnj el!” A szép asszony ekkor a pártjára kelt: „Nem is igaz! Hazudtok és lódítotok! Üljetek csak ide mellém! Gyere ide, itt fogunk majd ülni egymás mellett!” Amikor ezt a többiek hallották, megharagudtak: „Miért akarsz éppen ennél a rút férfinál maradni, hogyan bolondulhattál így bele?” Ezután feldarabolták a húst és ettek, de a szolgának nem adtak belőle. Az asszony azonban megsajnálta, és neki adta a saját húsát, sőt a többi ételét is a férfi elé tette. Miután ettek, lefeküdtek aludni. A többiek a ház oldalán feküdtek, Ajampetla azonban a szolga mellé feküdt le. A többiek nagyon bosszankodtak és mérgelődtek: „Miért alszol odaát a rabszolgánál? Te olyan szép asszony vagy, az meg olyan rút ember. Hogyan akarhatsz vele hálni?” Így beszéltek. Azok ketten hallották, ahogyan a többiek

morgolódnak, mégis együtt feküdtek le. Másnap elmentek a földekre élelemért. Ekkor így szólt a szolga Ajampetlához: „Gyere, menjünk együtt!” Elindultak kettesben, felmásztak egy hegyre, ott kihúztak egy köteg citromfüvet, ami alatt egy út volt elrejtve, és ezen az úton mentek tovább. Kissé lejjebb csodálatos vidéket láttak. Egy táncter volt ott, cordylinebokrokkal övezve. Kissé távolabb erdő sötétlett. Volt még ott egy banán- és cukornádültetvény is, batátaföldek és zöldségeskertek, ezenkívül táró- és yamföldek. A tér valóban gyönyörű volt. Amikor ide megérkeztek, leöltek egy csomó disznót, a húst megfőzték és megették, majd amikor este lett, hazamentek. Ott így szóltak a többiek: „Te szolga, te a szép lánnyal mentél el!” – és nagyon dühöseket voltak ezért.

Így éltek együtt ezek az emberek. Kis idő múlva egy másik törzs mer-táncot rendezett, és mindnyájan elmentek oda, hogy részt vegyenek az ünnepen. A szolga ezt mondta ekkor Ajampetlának: „Menj el te is táncolni! Amikor azután látod, hogy egy nagyon szép férfi jön és ő is táncolni kezd, egy olyan férfi, aki annyira szép, hogy szépségén az emberek csodálkoznak, akkor menj egyedül a forráshoz, merjél vizet, és vidd oda a táncolónak!” Amikor az asszony megérkezett a táncterre és nézte a táncot, meglátta a táncolók között a csodaszép férfit. Ndepona Pok volt az. Mindenki őt nézte, és eltelt csodálattal. Amikor Ajampetla ezt látta, gyorsan a forráshoz futott, vizet mert, és Ndepona Pokhoz vitte. A többiek látták ezt, és ezt mondták: „Ajampetla egy szolgálóhoz ment feleségül. Miért ad akkor ennek a szép férfinak vizet?” Amikor vége volt a táncnak, Ndepona Pok azt mondta a lánynak, hogy maradjon még egy darabig, ő maga pedig táncolva akar hazamenni. Amikor az asszony hazaérkezett a faluba, látta, hogy a szolga nincs ott. Ekkor gyorsan elment a szép térre, felemelte a citromfűköteget és leereszkedett. Lent a házban meglátta a szolga bőrét. Gyorsan fogta a bőrt, beledobta a tűzgödörbe, tüzet szított és elégette a bőrt. Ezután elbújt és lesett. Naplemente után jött Ndepona Pok, és újra fel akarta venni rút bőrét. Ekkor az asszony kilépett a rejtekhelyéről, és így szólt: „Ha már korábban is úgy mutatkoztál volna, mint ma, akkor már régen együtt élhetnénk. De te a legrosszabb oldaladat mutattad. Szolga lettél, és az emberek annyira bosszankodtak miattad, hogy úgy is bántak veled, mint egy szolgálóval. Ha továbbra

is úgy mutatkozol, mint ma, akkor szeretlek, és együtt fogunk élni.” Amikor Ndepona Pok ezt hallotta, dühös lett, és így kiáltott: „Miket beszélsz? Hát nem te vagy az az asszony, aki már régen az enyém? De helyesen cselekedtél!” Ezután együtt éltek, és az asszony először egy fiút szült neki, később pedig egy lányt. A gyerekeket felnevelték és megöregedtek. Így éltek, amíg meg nem haltak.

INKONKUBURI, A CSIGAHÉJBAN LAKÓ LÁNY

(numfoi)

Volt egyszer két fivér, az egyiket Szeramanirainak hívták. A fivéreknek volt egy húguk is.

Szeramanirai megparancsolta húgának, hogy vágjon pandanuszlevelet, mert vitorlát akar készíteni. A húga így válaszolt: „Jól van, vágok pandanuszlevelet, hogy vitorlát tudjál varrni, és elvitorlázhass Inkonkuburihoz Szorendiveribe. Vedd feleségül, szeretném, ha már lenne sógornóm.” „Vágd csak a leveleket, talán megkapom a lányt, talán nem” – válaszolta Szeramanirai.

Amikor kész lett a vitorla, elment, hogy elhozza Szorendiveriből azt a nőt, akire a húga célzott. Megérkezve Szorendiveribe, megkérdezték a férfiak: „Hova mész?” Ő így válaszolt: „Elviszem Inkonkuburit.” A lánynak volt egy tengeri csigahéja, abban aludt. Amikor felvette a csigahéjat, egy másik nő így szólt: „Én vagyok Inkonkuburi, az csak egy közönséges csigahéj!” Szeramanirai behajította a csigahéjat a csónakba, magával vitte a hazug nőt, és feleségül vette.

Ezt a nőt Indovaveriknek hívták.

Hazavitte tehát Szeramanirai Indovaveriket, akit feleségül vett, s elvitte a kagylóhéjat is, amelyikben Inkonkuburi volt.

Ezután elment Szeramanirai háznépe, hogy a földeken dolgozzanak. Amikor elhagyták a házat, előjött Inkonkuburi, hogy egyék és fürödjék; a haja olyan volt, akár az arany.

És ekkor a szél lágyan fújni kezdett. Inkonkuburi megállította a szelet, és így szólt hozzá: „Szél, aki anyám és apám hazájában fújsz, tudd meg, hogy ők nem tudnak semmit. Azt mondják, hogy eljöttem, és egy férhihoz mentem feleségül. De ez nem igaz, s jóllehet itt vagyok, nem lettem senki férfinak a felesége.”

Egy öreg férfi, aki már nem tudott járni, nem ment el a többiekkel a földekre dolgozni, hanem otthon maradt. Amikor valakit szólani hallott, felállt, és meglátta Inkonkuburit. Ekkor így szól magában az öreg: „Ez egy igazi hajadon. Szeramanirai Indovaveriket hozta magával, pedig ez itt Inkonkuburi.” Az öreg elrejtőzött, Inkonkuburi pedig megint visszabújt a csigahéjba. Amikor Szeramanirai az övéivel együtt hazatért az erdőből, az öreg odaszólt neki: „Hozz dohányt, és veletek fogok enni.” Szeramanirai erre azt

mondta: „Mit akar az öreg ma, hogy így szól hozzám?” Indovaverik azonban ezt gondolta: „Az öreg Inkonkuburiról beszél!”

Amikor Inkonkuburi fürdött, megfésülködött, és közben kitepte az egyik hajszálát. Miután a nő visszatért csigahéjába, az öregember a hajszálát gyorsan magához vette. Megmutatta a hajszálát Szeramanirainak, és így szólt: „Ez Inkonkuburi hajszála. Az igazi Inkonkuburi a csigahéjban van – te Indovaveriket vetted feleségül, aki becsapott téged.”

Szeramanirai így válaszolt: „Jól van, ne szólj senkinek egy szót sem. Holnap úgy teszek, mintha kimennek az erdőbe, de hamarosan visszatérek és elrejtőzöm a csónakban, s akkor látni fogom, ha megint kijön a csigahéjból.”

Délig elrejtőzött, és nem szólt semmit, csendben ült.

Délben kijött Inkonkuburi, evett, megfürdött, a ház körül sétált, és így szólt: „Szél, aki anyám földjén fújsz” – és elismételte, amit az előző napon mondott. Ekkor felugrott Szeramanirai, megragadta Inkonkuburi kezét, és megkérdezte: „Miért rejtőzöl el a csigahéjban?” A nő így válaszolt: „Miért hoztál el, és miért vetted feleségül Indovaveriket?”

Szeramanirai erre így szólt: „Nem akarom többé, téged veszek feleségül.” Este hazajött Szeramanirai háznépe az erdőből, és meglátták Inkonkuburit. Szeramanirai húga nagyon megörült, és ezt mondta: „Ez az én igazi sógornóm” – majd átölelte, megcsókolta, és fülbevalót, teknősbékahéj- meg ezüst karperecét adott sógornőjének, Indovaveriket pedig elűzték.

BÉNA LÁB ÉS ZSIBBADT LÁB

(mukaua)

Egy napon két férfi kiment a kertbe. Az egyiknek béna volt a lába. Barátja csúfolódott vele a lába miatt, és megkérdezte: „Mit tennél, ha jönnének a hegyi emberek és ránk törnének?” „Nos, elfutnék” – válaszolta a béna.

„Szeretném látni, hogyan futsz” – nevetett a barátja.

Miután kiértek a kertbe, kis ideig dolgoztak, majd hozzáfogtak, hogy kőpengével megborotválják egymás fejét.

Egyszer csak felkiáltott a jó lábú férfi: „Oda nézz! Jönnek a hegyi emberek! Fussunk el!” – de mivel a lábán ült, az elzsibbadt. Így, amikor felállt, visszaesett a földre.

A béna lábú felugrott és elbicegett. A hegyi emberek viszont elkapták a zsibbadt lábút, mielőtt rendbe jött volna. Megölték és megették.

TÖRTÉNETEK URIRÓL

(numfoi)

Egy napon Uri szólt öccsének, Paszainak, hogy menjenek vaddisznóra vadászni. Paszai két fiával és kutyájával el is indult a vaddisznóvadászatra. Hamarosan rá is bukkantak egy vaddisznóra. Uri füstöt látott az erdőben, és ezt gondolta magában: Paszai és az övéi már elejtettek egy vaddisznót, és éppen sütik a tűzön. Odament és felmászott egy fára.

Paszai két fiával csónakon újból útra kelt. Amikor odaértek ahhoz a fához, amelyre Uri felmászott, Paszai kivetette horgászó zsinórját, hogy halásszon. Paszai egy disznólábbal halászott. Uri, aki látta ezt, leszedte a disznóhúst a horogról. Uri karja ugyanis nagyon hosszú. Paszai azt hitte, hogy egy hal ragadta el a disznóhúst, és gyorsan hozzáfogott, hogy behúzza a zsinórt, de a zsinór nem jött. Paszai azt hitte, hogy a disznóhúst egy hal tartja vissza, rákötötte hát a második disznólábat is a horogra. Ezután sorban feltűzte a mellső lábakat, majd a fejet, és végül az egész testet.

Paszai két fia dühös volt, hogy nem fogtak halat, de disznójuk nincsen. Még nem eveztek messzire, amikor Uri odakiáltott: „Paszai!” Paszai hallotta, hogy valaki szól hozzá, és ezt mondta: „Ki hív engem? Menjünk és keressük meg!” A fa leveleitől azonban nem látta Urit. Továbbmentek. Amikor messzebbre eveztek, Uri ismét odakiáltott: „Paszai!” Paszai és a fiúk megint keresni kezdték. Amikor harmadszor is hozzáláttak, hogy megtalálják a hívót, Uri így szólt: „Én hívlak téged! Láttam, hogy egy disznót elejtettetek, és láttam a tüzet az erdőben.” Paszai fiai válaszoltak: „Igen, elejtettünk egy disznót, Paszai azonban a hússal halászott, a hal pedig mindent felfalt, és most nincsen semmi húsunk.” Uri ekkor ezt mondta nekik: „Disznóra vadásztatok egész nap, és nincsen hústok – én nem vadásztam, és nekem mégis van húsom, ide nézzetek!” Paszai szemügyre vette a disznóhúst, amit Uri mutatott, és így szólt: „De ez az én disznóm, ez az a disznóhús, ami eltűnt a horogról.”

Uri Paszait fiaival együtt hazaküldte, ő maga hazadobott egy csontot, és máris otthon volt. Amikor Paszai és fiai felmásztak a házukba, csodálkoztak, és ezt mondták: „Éppen most hagytuk ott Urit a fán, és máris otthon ül.”

Máskor Uri és Paszai meg ennek fiai egy folyót úsztak át. Már csaknem elérték a másik partot, amikor Paszai körülnézett, és látta, hogy az egyik fia belefut a vízbe. Uri így szólt: „Szúrd meg a bambuszoddal, és húzd!” Amikor partra értek, Paszai látta, hogy a fiú halott. Megdühödött Urira, és azt mondta neki, hogy becsapta. Uri azonban így válaszolt: „Azt mondtam neked, hogy a fiú fogja meg a bambuszt, és húzd, és te magad voltál az, aki leszúrtad.”

Máskor történt, hogy Paszai meglátta Uri dobját. Megkérdezte: „Hogyan csináltad a dobodat?” Uri így válaszolt: „Anyám hasáról kötöttem rá a bőrt erre a dombra!” Paszai így szólt az anyjához: „Feküdj le, aztán levágom a bőrt a hasadról!” Anyja azonban vonakodott, és mondta: „Meg fogok halni!” De Paszai megnyugtatta: „Szó sincs róla, Uri is az anyja hasának a bőréből csinálta meg a dobját.” Paszai annyira kérlelte az anyját, hogy az beleegyezett: „Hát legyen!” Paszai pedig vágta és vágta a bőrt, míg az anyja belehalt. Paszai dühös volt Urira, és megmondta neki, hogy hazudott. Uri azonban azt válaszolta, hogy ő nem Paszai anyjának a hasáról beszélt.

Megint máskor Uri megparancsolta a fiúknak, hogy nyilakat lőjenek rá. Két sorba állította a fiúkat, ő maga pedig a középre állt. De amikor ezek kilőtték nyilaikat, félreugrott, és a fiúk egymást találták el. A fiúk nagyon megharagudtak. Ő azonban ezt mondta: „Én semmit sem csináltam, ti magatok tettetek kárt egymásban!”

Máskor megparancsolta két fiúnak, hogy bozótívágó késsel üssenek rá. Mindkét bozótívágó kés nagyon éles volt. Az egyik fiú balról, a másik jobbról ütött rá. Amikor azonban a két vágókésnek le kellett volna csapnia rá, megint csak félreugrott, és a fiúk egymást ölték meg. Az emberek nagyon dühösek voltak Urira, de ő így szólt: „Nem én, ők vágták meg egymást!”

.....
Más alkalommal az emberek tetőfedéssel foglalatoskodtak. Amikor csaknem befejezték a munkát, és már az étel is elkészült, megjött Uri. Meglátta a pálmalevél tetőt, és így szólt hozzájuk: „Ne pálmalevéllel fedjétek be a házat, mert ha erős szél fúj, magával viszi a tetőt!” „Hát akkor milyen tetőt csináljunk?” – kérdezték azok. Uri így válaszolt: „Fektessétek a fákat szorosán egymás mellé, és azután hordjatok rá földet.” „Urinak igaza van!” – mondták az

emberek. „Az cső majd megakad a földön.” Eldobták a pálmaleveleket, és a fapóznákra földet hordtak. Amikor azonban a szél kissé megerősödött, és esni kezdett, az eső lemosta a földet, a tető leszakadt, és a házban lévők mind meghaltak.

.....

Egy napon Uri a tengerparton járva egy krokodillal találkozott. A krokodil így szólt Urihoz: „Az emberek magasztalnak téged, azt mondják, hogy nagyon okos vagy, igazi hős!” Uri ezt válaszolta: „Bizony az vagyok!” A krokodil így folytatta tovább: „Hajítsd rám a harpunádat, de kösd a kötelet előbb a testedre.” Uri a kötelet a testére kötötte, azután pedig harpunáját a krokodilra hajította. A harpuna eltalálta a krokodilt, és az elúszott vele csaknem a tenger közepéig. Uri odakiáltott neki: „Unokatestvér, ne játsszál, mert elpusztulok!” A krokodil visszaszólt: „Nos, ma meghalsz, mert nagyon is sokra tartod magad.” Mikor a víz már a szeméig ért, Urinak eszébe jutott a kése, ami az ágyékkötőjébe volt tűzve. Elvágta a kötelet, és megszabadult.

AZ OKOS ÉS AZ OSTOBA

(gende)

Két férfi, aki ugyanahhoz a korosztályhoz tartozott, mindig együtt járt-kelt. Közösen munkálták meg új kertjüket is. Fűvágáskor egyikük az új kertben különféle alakzatokat vágott ki a fűből. Társának a minták nagyon tetszettek, és megkérdezte: „Barátom, hogyan csináltad?” Társa így válaszolt: „Alátettem a lábamat, és a sípcsontomon vágtam a fűvet, így alakultak ki a minták.” Barátja is így cselekedett, lábát a fű alá tette, és rácsapott a fűcsomóra. Megsebesítette magát, és betegen otthon kellett feküdnie. Lába csak hosszú idő múlva gyógyult meg.

Egy napon egyikük a folyóhoz ment és fogott egy angolnát. Barátja így szólt hozzá: „Én is szeretnék angolnát fogni!” Elment tehát a folyóhoz, és ott egy angolnát látott a homokban csúszni-mászni. „Ezt megfogom” – mondta magában, és odavágott, de nem találta el az angolnát. Az angolna visszasiklott a vízbe. Elment hát a férfi, és így szólt a társához: „Rávágtam, de nem találtam el.”

A két férfi egyike kiirtotta egy darabon az erdőt, és így szólt a másikhoz: „Égessük el a kivágott fát és fűvet az új kertben.” A ravasz kópé azonban egy árkot ásott, ami a kert szélétől a közepéig nyúlott. Amikor az árok elkészült, így szólt: „Barátom, most mindent elégetek, figyelj csak ide!” Ezután meggyújtotta a tüzet és az árokban a kert közepéig kúszott. A tűz végigment fölötte, de neki nem esett baja. Amikor azután a tűz túlment az árkon, kimászott és táncra perdült. Barátjának mindez nagyon tetszett. A férfi ekkor így szólt társához: „Égess fel te is az új kertedet, és tégy úgy, mint én!” Ő maga azonban a kert szélén maradt, míg barátja meggyújtotta a tüzet. Amikor a tűz már égett, barátja berohant a kertbe és táncolni kezdett. Közben azonban annyira megégette magát, hogy meghalt.

A VÁNDORLÓ ÓRIÁS

(marind-anim)

A Rorassi folyó felső folyásánál lakik Szoszom, az óriás. Időről időre elvándorol Torassitól a je-emberekhez, majd továbbhalad a Kumbe folyóig. Innen ár mentében indul tovább, elmegy a Maró folyóhoz és a moraurik meg kanumok területén keresztül ismét hazatér.

Ahol megjelenik, ott először óriási lábnyomokat vesznek észre az emberek az erdőben. Ezek is olyanok, mint a gólyadémon Olé nyomai: a lábujjak visszafelé néznek, a sarok pedig előre. Aki ezt nem tudja, az rossz irányban követi a nyomokat. Minden ilyen, agyagban maradt lábnyom csaknem két ember hosszúságú, és mivel Szoszom a fákat is átlépi, a nyomok egymástól messze fekszenek.

Egy férfi valamivel később rendszerint megtalálja az erdőben azt a helyet, amelyet Szoszom készített magának. Ez egy irtás, közepén magas oszloppal és emelvénnel.

Egy napon az óriás mély, hrummogó hangját is hallani lehet. Ez azt jelzi, hogy az asszonyoknak és a gyerekeknek el kell hagyniuk a falut, a férfiaknak és a serdületlen fiúknak pedig a Szoszom téren kell gyülekezniük. Aki hívatlan belép a térre, azt megöli Szoszom.

A férfiak „umu, umu!” kiáltásokkal az ünnepi térre mennek. Itt meglátják aztán az óriást, amint az oszlop vagy az emelvény körül összegömbölyödve fekszik, ahogy ez az alvó kutyák szokása, csakhogy az óriás nem alszik, hanem mindenkit alaposan megfigyel. Nem szereti, ha valaki nem a régi viseletét hordja, és nagyon dühös, ha az idegen „durrantó-emberektől” származó dolgokat lát.

Történt egyszer, hogy Szoszom Kumbéba érkezett. Amikor a falu előljárója a térre jött, rettenetesen felbőszült az óriás, mert a férfi úgy volt felöltözve, mint egy durrantó-embcr. Az óriás rátámadt: „Te nem marind viseletét hordasz!”

„Én vagyok a falu előljárója, és ruháimat a durrantó-emberektől kaptam.”

„Miféle emberek azok?”

„A durrantó-emberek már régen élnek a földünkön. Vannak jók és rosszak közöttük. Egyesek barnák, mások vörösek.”

Szoszom megrázta fejét és megkérdezte: „Hogy lehet az, hogy a durrantó-emberek világosabbak, mint a marindok?”

A falu elöljárója szerint ez a sok fürdéstől van.

„Jó, jó, így lehet az” – mondta az óriás, aztán megnézte az ételt, amit az emberek Kumbéból hoztak neki.

Szoszom ugyanis nagyon szeret enni, és óriási tömegű élelmet képes felfalni. Egyszerre egész banáncserjét tud bevenni a szájába, és megeszi a vatinövényeket is, ahelyett, hogy iható lévé rágná össze, mint ahogyan az emberek tenni szokták. Csak az olyan igazi marind-ételeket szereti, mint a kenguru- és kazuárhús, a szágóliszt, a banán, a táró, a yam és a hal.

Ezért is volt mérges Kumbéban, amikor látta, hogy a mandur, a falu elöljáróságának képviselője rizzsel kínálta. „Miféle ételt hoztál te nekem?” – kérdezte.

„Rizst” – válaszolta neki a mandur.

„De hiszen ez nem marind étel” – dühöngött Szoszom.

Erre elmondta a mandur, hogy a rizs a barna durrantó-emberek tápláléka, és felsorolta, hogy az idegeneknek még milyen más élelmiszereik vannak.

Erre Szoszom megnézte az edényt, amiben a mandur a rizst hozta, és tudni akarta, hogy mi az, mivel nem ismerte még a vasat.

A mandur elmondta, hogy az edény vasból van, és felsorolta az összes vaseszközt, amit a durrantó-emberek hoztak az országba.

Végül is úgy tűnt, hogy Szószomnak tetszik a sok jó, új dolog. Kicsit mogorván így dörmögött: „Jó, jó, ha ez így van, akkor maradhatnak a durrantó-emberek. Csak vigyázzatok, nehogy elvegyék tőletek az ételeteket!”

Szoszom valóban nem nagyon szereti az idegeneket, és ha azok a marindoknak és szomszédaiknak túlságosan a terhükre lesznek, akkor majd elhívja a halottak szellemeit. Ezek Kondomiravból fognak jönni, és hogyha olyan marind férfival találkoznak, aki durrantó-emberként van öltözve, akkor kővé vagy hallá változtatják.

A FEHÉR EMBER EREDETE

(taupota)

Élt egyszer egy Duagau nevű férfi, aki vadászni ment kutyájával. Amikor a sűrű bozótoson vergődtek keresztül, a kutya egy repülőhalat talált a földön. Nos, akkoriban még nem volt tenger, föld terült el mindenütt. Amikor a kutya rábukkant a halra, ugatott, jött a gazdája és felvette a halat. Duagau hazavitte és megette a halat, s úgy találta, hogy jobb az íze, mint bármelyik folyami halnak. Másnap vadászás közben kutyája ugyanott másik halat talált. Duagau ezt is megette. A következő nap kora reggel ment oda a férfi, ahol a halat a kutya találta, hogy megtudja, honnan jönnek. Hosszú várakozás után déltájban loccsanást hallott egy óriási modeva fából, és egy hal esett le a fa ágairól. Duagau felmászott a fára, és látta, hogy a törzs üreges, és rengeteg hal úszik az üregben levő vízben.

Duagau hazavitte a halat, de most öreg anyjának adta, és megmondta neki, honnan való. Az öregasszony megette a halat, majd lefeküdt aludni. Átaludta a délutánt, az éjszakát, és nem ébredt fel reggel sem. Mivel a nap már magasan járt az égen, az emberek kérdezték: „Csak nem beteg az öregasszony? Miért nem jött még elő?”

Bementek a házba, hogy utánanézzenek, és mert még mindig aludt, felébresztették. Az öregasszony így szólt hozzájuk: „Menjete ti, férfiak, fogjátok baltáitokat és vágjátok ki azt a fát, és hozzatok azokból a halakból, mert ízük mindennél jobb, olyan zamatos, hogy semmihez nem tudom hasonlítani.”

A Lavarata és Aurana nemzetségbeli férfiak fogták hát baltáikat, és Duagau vezetésével elindultak. Vágták, csak vágták a fát, de a fa nagyobb volt minden más fánál, mivel bariaua fa volt.

Este a férfiak visszatértek a faluba, és aludtak. Alig hagyták el azonban a fát, az összes forgács, amit baltájuk vágott, visszarepült arra a helyre, ahonnan kivágták, és megint egyéforrt a törzssel. Reggel, amikor jöttek a férfiak, a fa sértetlennek látszott, és olyan erősnek, mint korábban volt. Bármilyen megfeszítve is dolgoztak egész nap, a fát nem tudták kidönteni, éjszaka pedig a forgácsok és szilánkok ismét összeforrtak a fával.

A következő napon a férfiak újból hozzáfogtak a munkához. Most azonban egy kisfiú elvitt egy nagy forgácsot, hogy játsszék

vele: pajzsként használta a többi gyerekkel folytatott dárdajátékban. Amikor a gyerek anyjával este hazament, eldobta a játékpajzsot, és a forgács kihajtott. A fa miatt, ami belőle kinőtt, a falut mai napig Modevának nevezik. Reggel a férfiak látták, hogy bár a fán ejtett sebek csaknem mind begyógyultak, van egy fedetlen rész, ami úgy néz ki, mintha egy nagy forgács hiányozna.

Először mindenki csodálkozott, míg végül az egyik férfi visszaemlékezett a kisleány játékpajzsára. Így azon a napon azonnal felszedték a lehullott forgácsot, tüzet raktak és elégették. Másnap kidöntötték a fát, és amikor a fa nagy robajjal a földre zuhant, rengeteg víz ömlött ki és öntötte el a mélyebben fekvő vidéket.

A következő napon a Lavarata nemzetség megtévesztette az Aurana nemzetséget, ezt mondván: „Pihenjünk ma és lakomázzunk, holnap majd elmegyünk halat fogni.” De míg az Aurana nemzetség egy tisztáson táncolt, a Lavarata nemzetségbeliek odamentek, ahol a kidöntött fa hevert, és elvitték magukkal a faluból a legszebb ékszereket, fazekakat és fegyvereket. A fatörzset a vízre lökték, ágait evezőnek használták, és mivel a fa igen nagy volt, üreges törzsében éltek.

Egyszerre csak észrevették az Aurana nemzetségbeliek a Lavaraták eltűnését, és amikor keresték őket, még látták, hogyan tűnnek el északnyugat felé, nem hagyva sem halat, sem bármiféle eszközt vagy javat az Auranáknak.

Nos, a Lavarata nemzetség tagjainak egészen világos volt a bőre. Az Auranák várták, hogy visszahozzák az elvitt eszközöket és fegyvereket, de hiába vártak. Ezután az Auranák csónakot készítettek, mert azokban az időkben nem voltak csónakjaik, hogy átszeljék a tengert.

Amikor a fehér emberek megérkeztek hozzánk, mindenki tudta, hogy a régi Lavarata nemzetség leszármazottai térnek vissza, de mert ősök minden eszközt és fegyvert elvittek, okosak és gazdagok lettek, míg az Auranák és más népek olyannak maradtak, amilyenek voltak.

A TÖRZSEK JEGYZÉKE

biliau-teterei ~ melanéz nyelvű népcsoport Északkelet-Új-Guinea partvidékén, a Mot folyó torkolatánál.

Bilibili ~ kis sziget az északkelet-új-guineai Astrolabe-öbölben. Melanéz nyelvű lakossága (kb. 200–250) a térség kereskedelmét bonyolította le 1904-ig, amikor lázadás miatt a német gyarmati hatóságok a népességet a parton telepítették le.

dumuna ~ Északkelet-Új-Guineában, a Kabenau folyó mentén élő, pápua nyelvet beszélő csoportok összefoglaló elnevezése.

genda ~ pápua nyelvet beszélő, mintegy 4000 főnyi törzs a közép-új-guineai Bismarck-hegység északkeleti lejtőin, a Guágo és Imbrum folyók vidékén.

komba ~ Északkelet-Új-Guineában, a Huon-félszigeten, a Kwama felső folyása mentén élő, pápua nyelvű csoportok összefoglaló elnevezése.

marind-anim – Nyugat-Új-Guinea (Irian Barat) és az ausztráliai territórium határvonalától nyugat felé a Frederik-Hendrik-szigetig terjedő területen élő, több altörzsre oszló nép. Fejvadászatukról és nagyszabású kultikus ünnepeikről ismertek.

mbowamb ~ az Északkelet-Új-Guinea belső vidékén emelkedő Hagen hegység vidékén élő, a pápua metlpa nyelvet beszélő törzsek összefoglaló neve.

mukaua ~ melanéz nyelvű törzs a délkelet-új-guineai Goodenough-öböl északi partján.

numfor (nufoor) ~ Északnyugat-Oj-Guineában, a Geelvink-öbölben fekvő Numfor-sziget melanéz nyelvű lakossága. Mint e térség más csoportjai is, évszázadok óta érintkeztek a kelet-indonéziai szigetek lakosságával, így kultúrájukban számos indonéz vonás figyelhető meg.

Ragetta ~ sziget az északkelet-új-guineai Madang körzetben, Madang kikötője előtt, melanéz nyelvű lakossággal.

Sio ~ Északkelet-Új-Guinea partvidéke előtt fekvő kis sziget, melanéz nyelvű lakossággal.

szamap ~ az Új-Guinea északkeleti partvidékén, a Sepik folyó torkolatától kelet felé húzódó partsávon fekvő Szamap falu lakói. Nyelvük melanéz.

taupota ~ melanéz nyelvű törzs Délkelet-Oj-Guineában, a Milne-öböltől északra fekvő partvidéken.

Tumleo ~ az új-guineai Sepik folyó torkolatától keletre, Aitape térségében fekvő sziget.

vagavaga ~ a hasonló nevű faluról elnevezett melanéz nyelvű népcsoport Délkelet-Oj-Guineában, a Milne-öböl déli partján.

vedau ~ melanéz nyelvű törzs Délkelet-Oj-Guineában, a Goodenough-öböl délkeleti partvidékén. (A vamiirakkal – a hasonló nevű folyóról elnevezve – alkotnak egy etnikai csoportot.)

vevek-boikin ~ a két hasonló nevű, Oj-Guinea északkeleti partján a Sepik folyó torkolatától nyugatra húzódó parton fekvő falu neve után elnevezett etnikai egység. A lakosság pápua nyelvet beszél.

wantoat ~ az északkelet-új-guineai Wantoat folyó mentén élő, pápua dialektusokat beszélő csoportokra oszló lakosság összefoglaló megnevezése.

A SZÖVEGEKBEN GYAKRABBAN ELŐFORDULÓ KIFEJEZÉSEK MAGYARÁZATA

batáta ~ édesburgonya, *ipomoea batatas*. A trópusokon elterjedt növény, 1-5 kg-os gumókkal. Különösen Új-Guinea belső területein fontos tápláléknövény.

bétel ~ Dél- és Délkelet-Ázsiában, továbbá Melanéziában elterjedt élvezeti szer. A bételbors levelét arekadióval és – Melanéziában – égetett mésszel együtt rágják. Kellemes, a mentolhoz hasonló íze miatt kedvelik. A meszet – Melanéziában – bambuszban vagy tökedényben tárolják, kiszedésére többnyire szépen faragott mészlapátkát használnak.

cordyline ~ a liliomfélék családjába tartozó nemzetség. Új-Guineában sokfelé kedvelt dísznövény.

erszényesek ~ az emlősök egyik rendje, elsősorban Ausztráliában és a melanéziai szigeteken élnek. Új-Guineában főleg kuszkuszt és különféle erszényes patkányokat vadásznak.

férfiház ~ számos funkciót betöltő épület; kultikus központ, a férfiak gyűlés-, sokszor hálóhelye, az ifjak avatásának színhelye, a vendégek fogadására és elhelyezésére szolgáló építmény stb.

földkemence ~ gödör, amelybe forró köveket helyeznek, ezekre teszik a levélbe göngyölt húst és a növényi táplálékot, majd az egészet földdel befedik. Az étel néhány óra múlva puhára párolódik.

hálótarisznya ~ élelmiszer, különféle tárgyak, kisgyermekek stb. szállítására szolgáló, hálókötéses technikával készített, többnyire festett geometrikus ornamentikával díszített használati tárgy. Férfiak és nők egyaránt használják; mérete funkciójának megfelelően eltérő.

rotang ~ *calamus*; a pálmák családjába tartozó növényfaj, trópusi kúszónövény, amelyet számos módon hasznosítanak (köötőanyag, fonott kosarak alapanyaga stb.).

szágó ~ a szágópálmák törzsében levő keményítő tartalmú anyagból lisztet készítenek, ezt kókuszdióval keverik, majd sütés után fogyasztják. Különösen a mocsaras területeken fontos tápláléknövény.

táró ~ *colocasia antiquorum*, a trópusok fontos kultúrnövénye. Gumóit fogyasztják.

yam ~ *dioscorea batatas*, a trópusok fontos kultúrnövénye.
Keményítőben gazdag, több kilónyi súlyt is elérő gumóit fogyasztják.